

© IREX U-Media 2005

Стандарти Ради Європи у сфері медіа

Законодавчий бюлетень

Київ – 2005

ПРОГРАМА ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ТА ОСВІТИ ЗМІ IREX U-МЕДІА

Програма ПроМедіа розпочала свою діяльність в Україні у жовтні 1996 року. З того часу Програма фінансується Агентством США з Міжнародного Розвитку (USAID) та впроваджується Радою Міжнародних Досліджень та Обмінів (IREX). Місія ПроМедіа базується на переконанні, що сильні та незалежні засоби масової інформації є невід'ємною частиною демократичного суспільства.

Маючи досвід у більш ніж 500 судових справах, пов'язаних зі ЗМІ, Програма правового захисту та освіти ЗМІ IREX ProMedia/Ukraine надає юридичний захист журналістам та засобам масової інформації, які відчувають утиски та обмеження своїх прав через професійну діяльність; надає юридичні поради журналістам та засобам масової інформації щодо їхніх прав та обов'язків; проводить тренінги для журналістів та юристів, які спеціалізуються у сфері захисту ЗМІ. Разом з Верховним Судом України проводить семінари з суддями по всій Україні на теми українського та європейського медіа законодавства. Відслідковує та аналізує ініціативи у зміні медіа законодавства та пропонує свої ідеї для забезпечення захисту свободи слова та доступу до інформації. Видає Законодавчий бюлетень, який досліджує правові проблеми, що впливають на роботу українських журналістів, аналізує нове законодавство, публікує консультації досвідчених юристів.

Наша мета – зменшити кількість правових конфліктів, до яких причетні ЗМІ, та збільшити кількість справ, які виграють (або не програють) етичні та професійні ЗМІ при надрукуванні статей громадського інтересу. Ми також намагаємося сприяти гармонізації українського законодавства у сфері ЗМІ, яке б захищало свободу слова та свободу доступу до інформації відповідно до європейських стандартів.

IREX U-Медіа запрошує журналістів, редакторів та медіа-юристів звертатися:

- ✓ За отриманням безкоштовних юридичних консультацій з проблем, пов'язаних із виконанням професійних обов'язків та захисту прав журналістів.
- ✓ Для допублікаційної експертизи матеріалів щодо можливих правових наслідків публікації.
- ✓ З інформацією про порушення свободи слова, судові процеси проти журналістів або ЗМІ.
- ✓ Для організації роботи адвоката у судових справах проти журналіста або ЗМІ та у справах, де журналіст/ЗМІ виступають позивачем для захисту своїх професійних прав, коли такі справи відповідають критеріям Програми.

Звертайтеся:

e-mail: zakon@irex.kiev.ua

адреса: вул. Хрещатик, 27А, оф.28, м.Київ, 01001

www.irex.kiev.ua/media

Юридичні консультації надаються за умови наявності необхідних документів:

оскаржених матеріалів (публікації чи радіо-, телепередачі), позовів, рішень, ухвал і т.п.

Зміст

Слово редактора	5
Рада Європи. Комітет міністрів. Резолюція (74) 26 "Про право на відповідь – стан особи відносно преси"	6
Рада Європи. Комітет міністрів. Декларація "Про свободу вираження поглядів та інформації"	8
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (84) 3 "Про принципи телевізійної реклами"	10
Рада Європи. Парламентська асамблея. Рекомендація 1067 (1987) "Про культурний вимір мовлення в Європі"	12
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (89) 7 "Про принципи поширення відеозаписів насильницького, жорстокого чи порнографічного змісту"	15
Рада Європи. Парламентська асамблея. Резолюція 1003 (1993) "Про етичні принципи журналістики"	18
Рекомендація № (94) 12 "Незалежність, дієвість та роль суддів"	21
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (94) 13 "Про заходи щодо сприяння прозорості ЗМІ"	24
Рада Європи. Резолюція № 1 "Майбутнє громадського мовлення"	27
Рада Європи. Резолюція № 2 "Свободи журналістів і права людини"	30
Рада Європи. Парламентська асамблея. Рекомендація 1276 (1995) "Про силу візуальних образів"	32
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (96) 4 "Про захист журналістів за умов конфліктів і тиску"	34
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (96) 10 "Про гарантії незалежності громадського телерадіомовлення"	38
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (97) 19 "Про показ насильства електронними ЗМІ"	42

Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (97) 20 "Про "наклепницькі висловлювання"	47
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (97) 21 "ЗМІ та сприяння культурі терпимості"	50
Рада Європи. Парламентська асамблея. Резолюція 1120 (1997) "Про вплив нових комунікативних та інформаційних технологій на демократію"	53
Рада Європи. Парламентська асамблея. Резолюція 1142 (1997) "Про парламенти й ЗМІ"	55
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (99) 1 "Про заходи щодо сприяння плюралізму в ЗМІ"	57
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (99) 15 "Про висвітлення в ЗМІ виборчих кампаній"	60
Рада Європи. Парламентська асамблея. Рекомендація 1407 (1999) "ЗМІ та культура демократії"	63
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація № R (2000) 7 "Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації"	65
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація Rec (2000) 23 "Про незалежність і функції регулювальних органів у секторі мовлення"	68
Рада Європи. Парламентська асамблея. Резолюція 1239 (2001) "Свобода вираження поглядів та функціонування парламентської демократії в Україні"	71
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація Rec (2002) 2 "Про доступ до офіційних документів"	73
Рада Європи. Парламентська асамблея. Рекомендація 1589 (2003) "Свобода вираження поглядів у ЗМІ в Європі"	76
Рада Європи. Комітет міністрів. Рекомендація Rec (2004) 16 "Комітету міністрів країнам-членам щодо права на відповідь у новому медіа оточенні"	78
7-а Міністерська Конференція з питань інформаційної політики MCM (2005) 005 "Інтеграція та багатоманітність: нові рамки європейської політики щодо медіа та комунікацій"	80

Шановні Колеги!

Ми раді представити Вам новий випуск Законодавчого бюлетеня "Стандарти Ради Європи у сфері медіа".

Рада Європи являє собою історично найстаршу європейську міжнародну організацію, засновану 1949 року. На сьогодні вона об'єднує 46 країн, серед яких 21 держава належить до Центральної та Східної Європи. Цікавим також є те, що немає жодної країни Європейського Союзу, яка б не входила до цієї організації. Основною політичною метою Ради Європи, що була визначена на Віденському Саміті у жовтні 1993 року, є охорона безпеки демократичного ладу країн-членів, заснованого на реалізації прав людини та верховенстві права. Серед різноманітних напрямів діяльності цієї поважної організації чільне місце посідає захист свободи вираження та вільних медіа. Саме з метою встановлення відповідних орієнтирів розвитку державної політики країн-членів Рада Європи затверджує спеціальні рекомендації, які покликані забезпечити імплементацію та дотримання визнаних міжнародних стандартів у цій сфері.

Україна, що є країною-учасницею Ради Європи з 09 листопада 1995 року, взяла на себе зобов'язання неухильно дотримуватись запроваджених організацією демократичних принципів, у тому числі і тих, які представлені у цьому Бюлетені. Окрім того, виняткове практичне значення Рекомендацій Ради Європи було підкреслено Європейським Судом з прав людини, який у своїх рішеннях (дивіться, наприклад, Рішення "Українська Прес-Група" проти України від 29 березня 2005 року) визначив документи Ради Європи як міжнародне законодавство, яке має застосовуватись національними судовими органами.

Таким чином, очевидно, що Рекомендації Ради Європи у сфері медіа являють собою не тільки загальноєвропейські орієнтири розвитку інформаційного простору, але і реальні міжнародно-правові засоби забезпечення і захисту прав журналістів і свободи засобів масової інформації, які, як ми сподіваємось, Ви успішно і повною мірою використовуєте у своїй професійній діяльності.

З повагою,

з побажаннями успіхів

Антоніна Черевко

Рада Європи. Комітет міністрів
Резолюція (74) 26

Про право на відповідь – стан особи відносно преси

(Ухвалена Комітетом міністрів 2 липня 1974 року
на 233-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів,

беручи до уваги, що право на свободу вираження поглядів включає також право одержувати й передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів, як це зазначено в статті 10 Європейської конвенції з прав людини,

беручи до уваги, що згідно з цим положенням здійснення такої свободи пов'язано з обов'язками та відповідальністю, зокрема щодо захисту репутації або прав інших осіб,

беручи до уваги, що бажано забезпечити особу відповідними засобами захисту від публікації інформації, що містить неправдиві відомості про неї, та надати особі засіб правового захисту від публікації інформації, в тому числі фактів і думок, що є втручанням в її приватне життя або зазіханням на її гідність, честь чи репутацію, незалежно від того, була ця інформація передана громадськості засобами друкованої преси, радіо, телебачення чи будь-яким іншим ЗМІ періодичного характеру,

беручи до уваги, що в інтересах громадськості є одержання інформації з різних джерел; це гарантуватиме можливість мати повну інформацію,

беручи до уваги, що задля цього необхідно висувати однакові вимоги до всіх ЗМІ, хоча доступні для особи засоби можуть значно відрізнятися, залежно від того, про що йдеться – друковану пресу, радіо чи телебачення,

беручи до уваги, що на даному етапі слід враховувати тільки ставлення особи до ЗМІ періодичного характеру, як наприклад, газет, радіо й телебачення, і, зокрема, розглянути захист особи від втручання в її приватне життя чи від зазіхань на її честь, гідність або репутацію,

рекомендує урядам-членам, щоб стан особи відносно ЗМІ відповідав таким мінімальним принципам:

1. Стосовно інформації про осіб, опублікованої в будь-якому засобі інформації: відповідна особа повинна мати реальну можливість спростувати неправдиві факти щодо неї без надмірної затримки – до цього спростування вона має законний інтерес. Такі спростування повинні, за можливості, мати таку саму вагу, як і первинна публікація.

2. Стосовно інформації про осіб, опублікованої в будь-якому засобі інформації: відповідна особа повинна мати ефективний засіб правового захисту від публікації фактів і думок, що становлять:

i) втручання у приватне життя, за винятком випадків, коли це виправдано законним державним інтересом, коли особа очевидно чи мовчазно згодна з публікацією або коли публікація, за даних обставин, є загальноприйнятою практикою і не суперечить закону;

ii) зазіхання на гідність, честь або репутацію, за винятком випадків, коли інформація публікується за очевидної чи мовчазної згоди відповідної особи або виправдана законним державним інтересом та становить справедливу критику, що ґрунтується на точних фактах.

3. Ніщо у наведених вище принципах не може інтерпретуватися з метою виправдання цензури.

4. У наведених вище принципах:

i) термін "особа" має позначати всі фізичні та юридичні особи, а також інші органи, незалежно від громадянства або місцезнаходження, за винятком державних та інших органів влади;

ii) термін "засіб інформації" означає будь-які засоби інформації, що призначені публічно поширювати інформацію періодичного характеру, наприклад, газети, радіо або телебачення;

iii) термін "реальна можливість спростувати" означає будь-яку можливість, яка може бути використана, як засіб відшкодування правового або іншого характеру, наприклад, право на спростування, або право на відповідь, або скарга до рад преси;

iv) термін "засіб захисту права" означає форму відшкодування правового чи іншого характеру, що гарантується згідно із законом про дифамацію, або скаргу до рад преси, яка є доступною для кожної особи без надмірних обмежень, як наприклад, занадто великі витрати.

5. Вищенаведені принципи мають застосовуватися до всіх без винятку ЗМІ. Це не виключає різниці в застосуванні цих принципів до окремих засобів масової інформації, наприклад, радіо й телебачення, у межах, які є необхідними або виправданими їхньою специфікою.

Рекомендує урядам-членам у процесі адаптації законодавства щодо права на відповідь передбачити положення про право на відповідь у пресі, по радіо, телебаченню або в будь-якому іншому періодичному засобі масової інформації за зразком мінімальних правил, що подаються у Додатку до цієї Резолюції.

Додаток

Мінімальні правила стосовно права на відповідь у пресі, по радіо, телебаченню та в інших періодичних ЗМІ

1. Будь-яка фізична або юридична особа, а також інші органи, незалежно від їхнього громадянства та місцезнаходження, якщо про них ішлося в газеті, журналі, передачі по радіо чи телебаченню або в будь-якому іншому засобі інформації періодичного характеру, можуть використати право на відповідь з метою спростування фактів, що стосуються цієї особи або органу, якщо, за їхнім твердженням, факти, що стали надбанням громадськості, є неправдивими.

2. На прохання відповідної особи засіб інформації зобов'язаний зробити публічну заяву, яку ця особа йому надсилає.

3. Національне законодавство може, в порядку виключення, передбачити, що засіб інформації має право відмовити в опублікуванні відповіді за таких випадків:

- i) якщо прохання про опублікування відповіді не надано засобу інформації в достатньо короткий строк;
- ii) якщо обсяг відповіді перевищує обсяг того, що необхідно спростувати в інформації, яка містить факти, оголошені неправдивими;
- iii) якщо відповідь не обмежується спростуванням інкримінованих фактів;
- iv) якщо це становить порушення, яке підлягає покаранню;
- v) якщо це суперечить інтересам третьої сторони, які охороняються законом;
- vi) якщо відповідна особа не в змозі довести існування законного інтересу.

4. Публікація відповіді має здійснюватись без надмірної затримки та, якщо можливо, їй необхідно надати такої самої ваги, як інформації, що містила факти, оголошені неправдивими.

5. Задля забезпечення ефективного здійснення права на відповідь за національним законодавством може призначитись особа, яка представлятиме будь-яке видання, видавництво, радіо, телебачення або інший засіб інформації та якій направлятимуться прохання про публікацію відповіді. Таким самим чином призначається особа, відповідальна за опублікування відповідей. Ця особа не підлягатиме жодним імунітетам.

6. Наведені вище правила застосовуються до всіх без винятку ЗМІ. Це не виключає різниці в застосуванні цих правил до окремих засобів масової інформації, наприклад, радіо й телебачення, у межах, які є необхідними або виправданими їх специфікою.

7. Будь-який спір стосовно застосування викладених вище правил має відбуватись у суді, який уповноважений приймати рішення щодо негайного опублікування відповіді.

Рада Європи. Комітет міністрів
Декларація
Про свободу вираження
поглядів та інформації

(Ухвалена Комітетом міністрів 29 квітня 1982 року на 70-й сесії)

Держави – члени Ради Європи,

1) беручи до уваги, що принципи справжньої демократії, верховенства права й поваги прав людини становлять підвалини їхнього співробітництва і що свобода вираження поглядів та інформації є основоположним елементом цих принципів,

2) беручи до уваги, що ця свобода була проголошена в національних конституціях і міжнародних документах, зокрема в статті 19 Загальної декларації прав людини й статті 10 Європейської конвенції з прав людини,

3) згадуючи, що завдяки цій Конвенції вони вжили кроків для спільного обов'язкового впровадження права на свободу вираження поглядів та інформації, доручивши контроль за його додержанням органам, передбаченим Конвенцією,

4) беручи до уваги, що свобода вираження поглядів та інформації необхідна для соціального, економічного, культурного й політичного розвитку кожної людини та є умовою гармонійного прогресу соціальних і культурних груп, націй та міжнародної спільноти,

5) впевнені в тому, що постійний розвиток інформаційних і комунікативних технологій має допомогти, незалежно від кордонів, здійснювати право на висловлення, пошук, одержання й поширення інформації та ідей з будь-якого джерела,

6) впевнені в тому, що держави зобов'язані захищати від порушень право на свободу вираження поглядів та інформації, а також дотримуватися політик, спрямованих на найбільше заохочення різноманітності ЗМІ та плюралізму інформаційних джерел, сприяючи таким чином плюралізму ідей та думок,

7) звертаючи увагу на те, що, на додаток до статутних заходів, про які йдеться в пункті 2 статті 10 Європейської конвенції з прав людини, професійні організації в сфері ЗМІ добровільно розробили та застосовують етичні кодекси,

8) усвідомлюючи, що вільний обіг і безперешкодне поширення будь-якої інформації через кордони є важливим фактором міжнародного розуміння, яке сприяє єднанню людей та взаємному збагаченню культур,

I. Підтверджують свою тверду відданість принципам свободи вираження поглядів та інформації як основоположному елементу демократичного й плюралістичного суспільства.

II. Оголошують про те, що в сфері інформації та ЗМІ вони намагаються досягти такої мети:

a) захист права кожного, незалежно від кордонів, самовиражатися, шукати й одержувати інформацію та ідеї з будь-якого джерела, а також поширювати їх відповідно до умов, викладених у статті 10 Європейської конвенції з прав людини;

b) скасування цензури або будь-якого довільного контролю чи обмежень щодо учасників інформаційного процесу, змістового наповнення ЗМІ або передавання чи поширення інформації;

c) проведення відкритої інформаційної політики в публічному секторі, що включає також доступ до інформації, задля сприяння розумінню кожною людиною політичних, соціальних, економічних і культурних проблем та заохочення вільного обговорення цих проблем;

d) існування широкого кола незалежних і автономних ЗМІ, що дасть можливість відображати різноманітність ідей та думок;

e) створення відповідних можливостей для передавання і поширення інформації та ідей, розумного доступу до них на національному й міжнародному рівнях;

f) сприяння міжнародному співробітництву та надання допомоги через державні й приватні канали з метою заохочення вільного обігу інформації та поліпшення інфраструктури і можливостей зв'язку.

III. Вирішили посилити своє співробітництво з метою:

- a) захисту права кожного на здійснення свободи вираження поглядів та інформації;
- b) сприяння, завдяки підготовці та освіті, ефективному здійсненню права на свободу вираження поглядів та інформації;
- c) заохочення вільного обігу інформації, сприяючи таким чином міжнародному розумінню, кращому ознайомленню з поглядами та традиціями, повазі до різноманітності думок, а також взаємному збагаченню культур;
- d) обміну досвідом та знаннями в галузі ЗМІ;
- e) забезпечення ефективного використання, де це потрібно, нових інформаційних і комунікативних технологій та служб з метою збільшення можливостей свободи вираження поглядів та інформації.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (84) 3

Про принципи телевізійної реклами

(Ухвалена Комітетом міністрів 23 лютого 1984 року на 367-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,
беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля збереження й втілення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною,
пам'ятаючи про Конвенцію про захист прав і основних свобод людини,
згадуючи про свою відданість принципу свободи вираження поглядів і безперешкодного поширення інформації та ідей, гарантованому, крім іншого, в Декларації від 29 квітня 1982 року,
свідомий того, що електронні ЗМІ все більше сприяють спілкуванню та кращому взаєморозумінню між особами й народами,
свідомий того, що розвиток нових технологій, зокрема з використанням супутників, зробив нагальнішим прийняття загальних європейських принципів у сфері реклами на телебаченні,
звертаючи увагу на те, що держави-члени посідають різні позиції щодо реклами на телебаченні,
свідомий щодо важливості, яку може мати реклама для фінансування ЗМІ,
свідомий щодо впливу реклами на телебаченні на позиції й поведінку громадськості,
беручи до уваги важливість показу засобами масової інформації жінок і чоловіків, зокрема у випусках телевізійної реклами,
пам'ятаючи про важливість забезпечення інтересів громадськості щодо реклами,
вітаючи той факт, що рекламні організації й фахівці добровільно сприйняли кодекси поведінки та кращу рекламну практику як на національному, так і на міжнародному рівні,
враховуючи незалежність організацій мовлення у питаннях програмування,
рекомендує урядам держав-членів:
а) забезпечити повагу викладених нижче принципів, що стосуються реклами на телебаченні;
б) з цією метою якнайширше розповсюдити ці принципи серед уповноважених органів і представників громадськості.

Принципи

Наступні принципи стосуються реклами на телебаченні, зокрема тієї, що транслюється через супутники.

I. Загальний принцип

1. Рекламу слід готувати з почуттям відповідальності перед суспільством, звертаючи особливу увагу на моральні цінності, які становлять підвалини кожного демократичного суспільства та є спільними для всіх держав-членів, наприклад, особиста свобода, терпимість, повага гідності й рівність усіх людських істот.

II. Зміст

2. Уся реклама має бути справедливою, чесною, правдивою й пристойною.

3. Рекламодавці повинні дотримуватися чинних законів країни, в якій транслюється реклама, й, залежно від частки аудиторії в ній, належною мірою враховувати закони цієї країни.

4. Найголовнішу увагу слід приділяти можливим шкідливим наслідкам, що можуть з'явитися після реклами тютюну, алкоголю, фармакологічних препаратів і медичного лікування та можливості обмежити або навіть заборонити рекламу в цих сферах.

5. Реклама, спрямована на дітей, або реклама, в якій беруть участь діти, має уникати всього того, що може зашкодити інтересам дітей, поважати їхню фізичну, розумову й моральну індивідуальність.

III. Форма й презентація

6. Реклама, якої форми вона не набувала б, повинна завжди чітко визначатися, як така.

7. Реклама має чітко відмежовуватися від передач: ні реклама, ні інтереси рекламодавців не повинні жодним чином впливати на зміст передач.

8. Бажано, щоб рекламні оголошення групувалися й включалися до програми передач таким чином, аби не зашкодити цілісності та цінності передач чи їхній звичайній тривалості.

9. Кількість часу, призначеного для реклами, не повинна бути надмірною або применшувати функцію телебачення як засобу отримання інформації, освіти, соціального й культурного розвитку та розваги.

10. Жодна підсвідома реклама не може бути дозволена.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Парламентська асамблея
Рекомендація 1067 (1987)

Про культурний вимір мовлення в Європі

Асамблея,

- 1)** беручи до уваги доповідь свого Комітету з питань культури й освіти (Дос. 5782) й висновок Комітету з юридичних справ (Дос. 5800),
- 2)** згадуючи свою рекомендацію 926 (1981) "Про питання, що виникають внаслідок впровадження кабельного телебачення й прямого супутникового мовлення" й рекомендацію 996 (1984) "Про роботу Ради Європи щодо ЗМІ",
- 3)** згадуючи Декларацію про свободу вираження поглядів та інформації, ухвалену Комітетом міністрів у 1982 році,
- 4)** привертаючи увагу до величезних змін у галузі ЗМІ, зокрема на телебаченні, які відбулися внаслідок впровадження нових технологій трансляції через супутник і кабель, а також до швидко зростаючої комерціалізації як державного, так і приватного мовлення,
- 5)** звертаючи увагу на те, що такий розвиток може мати позитивний вплив, зокрема, завдяки:
 - a) розширенню можливостей і відкриттю нових сфер культурної творчості й вираження;
 - b) розширенню кола передач;
 - c) розширенню обізнаності про інші європейські мови й культури,
- 6)** упевнена, проте, в тому, що такі зміни несуть із собою серйозні культурні ризики, зокрема:
 - a) заохочення пасивного споживання матеріалів мовлення;
 - b) зменшення різноманітності передач і поступове руйнування соціально прийнятних стандартів поведінки;
 - c) підриг культурної ідентичності менших країн і малих мовних груп, а також культурної різноманітності Європи в цілому;
 - d) недостатню повагу авторського й суміжних прав;
 - e) економічну й, відповідно, культурну залежність від зовнішніх (переважно комерційних) факторів,
- 7)** визнаючи, що реклама створює потенційну можливість для художньої творчості й нерідко є високоякісною, але бажаючи одночасно запобігти рекламі, що підриває культурну цінність передач, які вона супроводжує, шляхом, наприклад, невідповідного зіставлення або переривання передач,
- 8)** наполягаючи на потребі для урядів ще раз дієвим чином підтвердити те, що мовлення є публічною послугою (і державне, й приватне), а також політичну, освітню й культурну роль ЗМІ, й упевнена в тому, що слід приділяти більше уваги ЗМІ як засобу творчого вираження, культурної різноманітності й зв'язку в усій Європі,
- 9)** вірячи в те, що головним принципом функціонування як державного, так і приватного мовлення є те, що вони повинні керуватися одним законодавством,
- 10)** підкреслюючи важливість для держав-членів дотримання спільної політики та, за потреби, узгодження законодавчих положень у галузі ЗМІ, але за умови поваги національних особливостей, а також незалежності професійних органів мовлення,
- 11)** висловлюючи знову, як і в рекомендації 963 (1983) "Про використання культурних та освітніх засобів для зменшення насильства", свою стурбованість з приводу того, що художню свободу не слід використовувати, як виправдання чисто комерційних інтересів,
- 12)** згадуючи свою рекомендацію 862 (1979) "Про кіно та державу" й підкреслюючи потребу більш тісної координації політик у галузі ЗМІ з політиками в інших сферах культурного вираження,
- 13)** згадуючи також свою рекомендацію 928 (1981) "Про освітні та культурні проблеми мов меншин і діалектів в Європі" й рекомендацію 1043 (1986) "Про мовну й літературну спадщину Європи" та підкреслюючи роль, яку кіно та ЗМІ можуть грати в процесі сприяння мовній різноманітності та поглиблення культурного розуміння,

14) згадуючи свою рекомендацію 1018 (1985) "Про приватне спонсорство у мистецтві" й рекомендацію 1059 (1987) "Про економіку культури" та впевнена в тому, що треба спрямовувати набагато більше ресурсів із величезних прибутків медіа-бізнесу на безпосереднє заохочення оригінальної творчості та пошук нових і різноманітніших талантів,

15) вірячи також у те, що уряди держав-членів мають переглянути фінансові стимули, які сприяють реінвестиції прибутків, одержаних у медіа-бізнесі, в оригінальне національне виробництво й пошук нових і різноманітніших талантів,

16) згадуючи постійну стурбованість Ради з культурного співробітництва й Конференції європейських міністрів, відповідальних за питання культури, щодо взаємодії між культурною політикою та комунікативними ЗМІ й вітаючи пропозицію міністрів у Сінтрі (вересень 1987 р.) стосовно випрацювання практичних заходів, що сприятимуть європейській культурній різноманітності, а також зважаючи на розвиток комунікативних технологій,

17) звернувши увагу на документи, ухвалені на 1-й Європейській конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ (Відень, грудень 1986 р.) та вітаючи, зокрема, безпосереднє звернення учасників Віденської конференції до Комітету міністрів з проханням швидко розробити в рамках Ради Європи обов'язкові правові інструменти з певних вирішальних питань транскордонного мовлення,

18) підкреслюючи потребу для органів Європейського Співтовариства брати участь у цій ініціативі,

19) підкреслюючи потребу в швидких діях у цій сфері з метою не відстати від технічного прогресу й уникнути культурних політик, що їх диктує такий прогрес,

20) рекомендує Комітетові міністрів:

a) завершити й на початку 1988 року відкрити для підписання обов'язковий правовий документ, який визначатиме основні стандарти транскордонного мовлення, як державного, так і приватного, з тим щоб він набрав чинності до 2-ї Європейської конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ у Стокгольмі в листопаді 1988 року, та встановити ефективний механізм контролю (включаючи представництво органів мовлення) за впровадженням цього документа;

b) забезпечити відповідне включення до цього документа обов'язкових угод або додаткових протоколів для інших сфер, про які йдеться в наступних пунктах;

c) ухвалити декларацію про те, що органи державної влади є відповідальними за ЗМІ й про те, що мовлення є публічною послугою, та спеціально підкреслити роль телебачення в сприянні обізнаності про різні культури й щодо розвитку різноманітності культурних і мовних ідентичностей;

d) підготувати пропозиції щодо підтримки й заохочення мовної різноманітності ЗМІ, зокрема, завдяки:

i) створенню спільного виробничого фонду, куди можуть залучатися також нації мовних меншин;

ii) включенню до випусків новин інтерв'ю мовами меншин;

iii) розвитку на добровільній основі поліпшених технологій для субтитрування й дублювання;

iv) забезпеченню національним і, за потреби, місцевим і регіональним мовам меншин права звучати в національних, регіональних і місцевих мережах;

e) визнати рекламу сферою справжнього творчого вираження, але передбачити засоби, які забезпечать, щоб реклама не шокувала або не впливала на культурну цілісність передач, які вона може супроводжувати;

f) пришвидшити й інтенсифікувати роботу щодо розроблення на основі національного законодавства керівних принципів, спрямованих на зменшення насильства, жорстокості та порнографії не тільки у відео-програмах, а й у всій сфері мовлення;

g) заохочувати більш активну участь жінок у сфері мовлення (зокрема у виробництві й програмуванні);

h) заохочувати освіту з питань ЗМІ, наприклад, завдяки:

i) впровадженню шкільних курсів з навчання критичному ставленню до ЗМІ й аудіовізуальної продукції;

ii) інформуванню дорослих (і не лише батьків) щодо досягнень у сфері ЗМІ;

i) сприяти використанню засобів масової інформації в галузі освіти, зокрема відповідно до завдань Ради Європи в таких сферах, як права людини, терпимість і рівність між жінками й чоловіками;

- j) заохочувати розвиток міжнародних домовленостей, що сприятимуть виробництву й поширенню аудіовізуальної продукції у Європі, в рамках загальної культурної політики, яка передбачає:
- i) навчальні програми, наприклад, створення навчальних центрів для тих, хто працює в сфері мовлення, й програми обміну стажерами;
 - ii) захист авторського й суміжних прав;
 - iii) тіснішу координацію політик у галузі ЗМІ, зокрема зв'язків між кіно й телебаченням;
 - iv) механізми прямої й опосередкованої допомоги аудіовізуальній творчості;
 - v) особливу увагу до спільного виробництва музичних та інших невербальних передач;
- k) підтримувати й заохочувати постійний діалог між усіма партнерами (урядом, ЗМІ, громадськістю й зацікавленими неурядовими органами) задля створення, за допомогою серії відповідних інструментів, базису для безперешкодного обміну матеріалами ЗМІ й фаховим досвідом між державами-членами Ради Європи, Західною й Східною Європою, а також Європою та іншими частинами світу;
- l) проводити періодичні огляди міжнародного співробітництва і досліджень у галузі мовлення.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (89) 7

Про принципи поширення відеозаписів насильницького, жорстокого чи порнографічного змісту

(Ухвалена Комітетом міністрів 27 квітня 1989 року
на 425-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,
беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля збереження й
втілення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною,
пам'ятаючи, зокрема, статті 8 і 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини,
згадуючи про свою відданість принципу свободи вираження поглядів і безперешкодного поширення інформації
та ідей, що було, зокрема, підкреслено в Декларації від 29 квітня 1982 року,
згадуючи резолюцію № 5 "Про поширення відеокасет, на яких зображаються насильство й жорстокість", ухвале-
ну 4-ю Конференцією європейських міністрів, відповідальних за питання культури (Берлін, 23-25 травня 1984 р.),
пам'ятаючи про свою рекомендацію 963 (1983) "Про використання культурних та освітніх засобів для зменшен-
ня насильства",
згадуючи рекомендацію 996 (1984) Парламентської асамблеї "Про роботу Ради Європи щодо ЗМІ", в якій
підкреслено необхідність вжиття дій, спрямованих, зокрема, на якість змістового наповнення програм, та за-
ходів, що регулюватимуть поширення відеозаписів із зображенням насильства й жорстокості, які можуть мати
шкідливий вплив на дітей і підлітків,
зважаючи також на підсумковий документ 1-ї Конференції європейських міністрів, відповідальних за роботу з
молоддю (Страсбург, 17-19 грудня 1985 р.), рекомендацію 1067 (1987) Парламентської асамблеї "Про культур-
ний вимір мовлення в Європі", а також висновки й резолюції 16-ї Конференції європейських міністрів юстиції
(Лісабон, 21-22 червня 1988 р.),
усвідомлюючи важливість консолідації дій, спрямованих проти поширення відеозаписів насильницького, жорс-
токого й порнографічного змісту, а також проти вживання наркотиків, зокрема з метою захисту неповнолітніх,
1. Рекомендує урядам держав-членів:
а) вжити конкретних заходів для впровадження принципів, наведених нижче;
б) забезпечити всіма відповідними засобами, щоб ці принципи стали відомими особам та органам, які
пов'язані з цією сферою, і
с) перейти до регулярного оцінювання ефективності застосування цих принципів у їхніх внутрішніх правопорядках.
2. Пропонує Генеральному секретареві Ради Європи передати цю Рекомендацію урядам тих держав – Сторін
Європейської культурної конвенції, які не є членами Ради Європи.

Принципи

Сфера застосування

Пропоновані принципи призначені допомогти державам-членам у посиленні їхніх дій, спрямованих проти
відеозаписів насильницького, жорстокого або порнографічного змісту, а також тих, що заохочують вживання
наркотиків, з метою, зокрема, захисту неповнолітніх. Ці принципи слід розглядати, як додаток до інших наявних
правових документів Ради Європи.

Пропоновані принципи стосуються, зокрема, поширення відеозаписів.

1. Системи поширення відеозаписів

Держави-члени повинні:

- ✓ заохочувати створення систем саморегулювання, або
- ✓ створювати системи класифікації й контролю за відеозаписами за допомогою відповідних професійних секторів чи органів державної влади, або
- ✓ запроваджувати системи, які поєднують саморегулювання з системами класифікації й контролю чи іншими, які не суперечать національному законодавству.

В усіх випадках держави-члени залишають за собою право застосовувати кримінальне законодавство та відповідні заходи впливу фінансового й фіскального характеру.

2. Системи саморегулювання

Держави-члени мають відповідними засобами заохочувати тих, хто поширює відеозаписи, створювати кодекси професійної поведінки та добровільні системи регулювання, які можуть, зокрема, включати системи класифікації й контролю, що базуються на принципах 3 і 4.

3. Системи класифікації й контролю

3.1. Держави-члени мають заохочувати створення систем класифікації й контролю за відеозаписами відповідними професійними секторами в рамках систем саморегуляції або за допомогою органів державної влади. Ці системи можуть створюватися або до, або після поширення відеозаписів.

3.2. З метою сприяти застосуванню систем класифікації й контролю органами державної влади, національними законодавцями має бути розглянуто питання про впровадження системи обов'язкового депонування.

3.3. Системи класифікації й контролю передбачають або видачу сертифіката на вільне поширення, або дозвіл на обмежене поширення, в якому визначені умови поширення відеозапису, або, можливо, цілковиту відмову.

3.4. Відповідно до системи класифікації й контролю, вік аудиторії, на яку може поширюватися відеозапис, має бути визначений за національними критеріями.

3.5. Усі класифіковані відеозаписи мають бути зареєстровані, а на матеріальних носіях (відеокасети, відеодиски та ін.) подаватися чітко й таким чином, щоб неможливо було знищити дані щодо класифікації відеозаписів і аудиторії, для якої вони призначені. Якщо матеріальний носій містить кілька відеозаписів, держави-члени мають вжити заходів для застосування класифікації найбільшого обмеження.

3.6. Якщо процедура класифікації відеозаписів відбувається окремо від процедури класифікації кінофільмів, держави-члени мають дотримуватися, наскільки це можливо, узгодженості між ними, враховуючи різницю між цими двома ЗМІ.

3.7. Система класифікації й контролю має передбачати впровадження спрощеної процедури або звільнення від процедури для деяких типів передач, наприклад, матеріалів, які мають освітню, релігійну чи інформативну мету. Ці звільнення не слід застосовувати до передач, які мають надмірно порнографічний чи насильницький характер.

3.8. Контроль за поширенням відеозаписів має здійснюватись як щодо відеозаписів національного виробництва, так і щодо імпортованих.

3.9. Держави-члени можуть передбачити запровадження системи призначень, за якою працівники компанії нестимуть відповідальність за порушення системи класифікації й контролю за відеозаписами.

4. Обмеження поширення

4.1. Дозволи на обмежене поширення, про що йдеться в підпункті 3 пункту 3 вище, можуть, зокрема, включати:

- ✓ заборону поставок з комерційною метою або пропозицій щодо поставок неповнолітнім;
- ✓ заборону поставок з комерційною метою або пропозицій щодо поставок, за винятком продажу в орендованих пунктах або в приміщеннях тільки для дорослих;
- ✓ заборону на рекламу;
- ✓ заборону на продаж по пошті.

4.2. Класифікація кожного відеозапису має бути вказана на упаковці матеріального носія і у відеокаталозі, рекламі та ін.

5. Заходи, спрямовані проти порушень систем класифікації й контролю

5.1. Держави-члени, які мають системи класифікації й контролю, мають вжити відповідних заходів для покарання будь-якого порушення цих систем за допомогою санкцій впливу, наприклад: великих штрафів, ув'язнення, конфіскації відеозаписів і доходів, одержаних від незаконного поширення.

5.2. У державах-членах, де існує ліцензування, органи влади можуть передбачити тимчасове припинення або відкликання ліцензій.

6. Застосування кримінального права

Спільно, паралельно чи незалежно від застосування систем класифікації й контролю або як альтернативний захід до них держави-члени можуть розглянути питання про те, чи є застосування кримінального права в сфері відеозаписів ефективним для розв'язання проблеми відеозаписів насильницького, жорстокого або порнографічного змісту, а також тих, що заохочують вживання наркотиків.

7. Заходи впливу фінансового й фіскального характеру

Держави-члени мають розглянути можливість вжиття заходів фінансового й фіскального характеру, які протидіятимуть виготовленню відеозаписів насильницького, жорстокого чи порнографічного змісту, а також тих, що заохочують вживання наркотиків.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Парламентська асамблея
Резолюція 1003 (1993)

Про етичні принципи журналістики

Асамблея підтверджує наведені нижче етичні принципи журналістики і вважає, що вони мають застосовуватися для цієї професії в усій Європі.

Повідомлення та міркування

1. На додаток до законних прав і обов'язків, викладених у відповідних правових нормах, ЗМІ мають моральну відповідальність перед громадянами й суспільством, що слід підкреслити саме зараз, коли інформація та комунікація відіграють дуже важливу роль у формуванні особистих позицій громадян і в розвитку суспільства та демократичного життя.

2. Професія журналіста передбачає права й обов'язки, свободи та відповідальність.

3. Основним принципом будь-якої етичної засади журналістики є те, що повідомлення та міркування слід чітко розділяти, змішувати їх недопустимо. Повідомлення - це інформація про факти й події, тоді як міркування - це вираження поглядів, ідей, вірувань або оціночних суджень з боку медіа-компаній, видавців і журналістів.

4. Поширення повідомлень має базуватися на принципі достовірності, що забезпечується відповідними засобами перевірки й доказів, а також на неупередженості подання, опису й розповіді. Чутки не повинні бути складовою повідомлень. Заголовки та виклад повідомлень мають відображати сутність представлених фактів і даних якомога точніше.

5. Висловлення міркувань може включати думки або коментарі стосовно загальних ідей чи зауваження відносно повідомлень, що стосуються поточних подій. Хоча міркування обов'язково є суб'єктивними, а тому не можуть і не повинні відповідати критерію вірогідності, слід вимагати, щоб міркування висловлювалися чесно й відповідно до етичних засад.

6. У міркуваннях, що набувають форми коментарів подій або дій окремих осіб чи установ, не варто намагатися заперечувати реальні факти або події чи приховувати їх.

Право на інформацію як основне право людини. Видавці, власники й журналісти

7. Робота, яку виконують ЗМІ, - це одна з форм посередництва й надання інформаційних послуг, а права, які мають ЗМІ в зв'язку зі свободою інформації, залежать від одержувачів (цих послуг), тобто громадян.

8. Право на інформацію - одне з основоположних прав, якому надається велике значення в практиці Європейської комісії та Європейського суду з прав людини за статтею 10 Європейської конвенції з прав людини; воно закріплено й у статті 9 Європейської конвенції про транскордонне телебачення, а також в усіх демократичних конституціях. Власником права є громадянин, котрий також має право вимагати, щоб інформація, яку надають журналісти, подавалася правдиво, якщо мова йде про повідомлення, та чесно, якщо йдеться про міркування, без зовнішнього втручання з боку органів державної влади або приватних осіб.

9. Органам державної влади не слід вважати, що вони є власниками інформації. Представницький характер цих органів забезпечує їм правовий базис для діяльності, спрямованої на гарантування плюралізму в ЗМІ та його поширення, забезпечення необхідних умов для здійснення свободи вираження поглядів і права на інформацію, а також запобігання цензурі. Втім, Комітет міністрів свідомий цього, про що свідчить його Декларація про свободу вираження поглядів та інформації, ухвалена 29 квітня 1982 року.

10. Коли йдеться про журналістику, слід пам'ятати, що вона спирається на ЗМІ, котрі є частиною корпоративної структури, в рамках якої потрібно розділяти видавців, власників і журналістів. Тому треба не тільки гарантувати свободу ЗМІ, а й забезпечити свободу всередині ЗМІ, уникаючи внутрішнього тиску.

11. Інформаційним організаціям слід розглядати себе, як особливі соціально-економічні агенції, підприємницькі завдання яких варто обмежити умовами, що забезпечать доступ до основного права.

12. Інформаційні організації мають демонструвати прозорість у питаннях власності та управління засобами масової інформації, даючи громадянам можливість чітко визначити особи власників та ступінь їхніх економічних інтересів у ЗМІ.

13. В інформаційній організації видавці й журналісти мають співіснувати, пам'ятаючи, що законна повага до ідеологічної спрямованості видавців і власників обмежена абсолютною вимогою щодо достовірності повідомлень і моральності міркувань. Це важливо, якщо ми збираємося поважати основоположне право громадян на інформацію.

14. Згідно з цими вимогами, потрібно посилити гарантії свободи вираження для журналістів, оскільки саме вони, в кінцевому підсумку, мають виступати, як останнє джерело інформації. Для цього нам слід законодавчо розкрити й зробити більш прозорою сутність положення про свободу совісті та професійну таємницю відносно конфіденційності джерел завдяки гармонізації національних законодавчих положень з цього питання таким чином, щоб їх можна було застосовувати в демократичній Європі в ширшому контексті.

15. Ні видавцям, ні власникам, ні журналістам не слід думати, що вони є хазяїнами повідомлень. Інформаційні організації мають ставитися до інформації, як до основоположного права громадянина, а не як до товару. Відтак, засобам масової інформації не треба експлуатувати якість або зміст повідомлень чи міркувань задля збільшення кількості читачів або глядачів і, відповідно, прибутків від реклами.

16. Якщо ми маємо забезпечити, щоб до інформації ставилися з етичної точки зору, її цільову аудиторію слід розглядати, як окремих осіб, а не як масу.

Функції журналістики та її етична діяльність

17. Інформація та комунікація, які передаються журналістами за допомогою засобів масової інформації та за могутньої підтримки нових технологій, мають вирішальне значення для розвитку людини й суспільства. Вони потрібні для демократичного життя, оскільки, якщо демократія має розвиватися й далі, вона повинна гарантувати громадянам участь у громадських справах. Досить сказати, що така участь була б неможливою, якби громадяни не одержували інформацію про суспільні справи, якої вони потребують та яку ЗМІ мають їм надавати.

18. Важливість інформації, зокрема радіо- й теленовін, для культури й освіти було висвітлено в Рекомендації Асамблеї 1067. Її вплив на громадську думку є беззаперечним.

19. Було б неправильно, виходячи з важливості цієї ролі, зробити висновок про те, що ЗМІ дійсно репрезентують громадську думку, або про те, що вони мають взяти на себе конкретні функції органів державної влади чи її установ освітнього або культурного характеру, наприклад, шкіл.

20. Це призвело б до перетворення ЗМІ й журналістики на владу або антивладу (медіократію), навіть якби вони не були представниками громадян чи об'єктом такого самого демократичного контролю, як органи державної влади, й не володіли б спеціальними знаннями відповідних культурних або освітніх закладів.

21. Отже, журналістика не повинна змінювати правдиву й неупереджену інформацію або чесні думки, використовувати їх на користь ЗМІ, намагаючись створити чи сформувану громадську думку, оскільки законність журналістики ґрунтується на ефективній повазі основоположного права громадян на інформацію як складовій поваги демократичних цінностей. Тому журналістика, пов'язана із законними розслідуваннями, обмежується достовірністю й чесністю інформації та думок і є несумісною з журналістськими кампаніями, що проводяться на підставі заздалегідь випрацюваних позицій і спеціальних інтересів.

22. У журналістиці інформація та міркування мають поважати презумпцію невинуватості, зокрема коли ідеться про справи, що перебувають у провадженні, й утримуватися від проголошення рішень.

23. Слід поважати право людини на приватне життя. Особи, які перебувають на державній службі, мають право на захист свого приватного життя, за винятком випадків, коли воно може впливати на публічне життя. Той факт, що людина обіймає державну посаду, не позбавляє її права на повагу до її приватного життя.

24. Намагання встановити баланс між правом на повагу до приватного життя, закріпленим у статті 8 Європейської конвенції з прав людини, і свободою вираження поглядів, гарантованою в статті 10, добре проілюстровано практикою останніх років Європейської комісії і Європейського суду з прав людини.

25. У журналістській професії мета не виправдовує засоби, тому інформацію слід одержувати правовими та етичними способами.

26. На вимогу зацікавлених осіб ЗМІ, що спеціалізуються на новинах, повинні точно, автоматично, швидко й з використанням усієї належної інформації виправляти будь-яку новину або міркування, яке вони повідомили, а воно виявилось неправдивим або помилковим. Національне законодавство має передбачити відповідні санкції і, якщо необхідно, відшкодування.

27. З метою гармонізувати застосування й здійснення цього права в державах-членах Ради Європи слід впровадити в життя резолюцію (74) 26 "Про право на відповідь – стан особи відносно преси", ухвалену Комітетом міністрів 2 липня 1974 року, а також відповідні положення Європейської конвенції про транскордонне телебачення.

28. З метою забезпечити високоякісну роботу й незалежність журналістів їм необхідно гарантувати пристойну оплату, належні умови й засоби для діяльності.

29. У стосунках, які журналіст має підтримувати з органами державної влади або з економічними колами під час виконання своїх обов'язків, він повинен уникати будь-яких компромісів, що можуть вплинути на його незалежність і неупередженість.

30. У журналістиці не можна змішувати дискусійні або сенсаційні теми з фактами, про які важливо дати інформацію. Під час здійснення професійних обов'язків журналісти не можуть ставити собі за головну мету здобуття престижу й особистого впливу.

31. З огляду на складність процесу забезпечення інформацією, який все більше залежить від застосування нових технологій, швидкості й стислості, від журналістів слід вимагати відповідної професійної підготовки.

Правила керування редакційним колективом

32. В інформаційних агенціях мають співіснувати видавці, власники й журналісти. З цією метою для редакційних колективів слід розробити правила, які регулюватимуть професійні стосунки між журналістами, видавцями й власниками ЗМІ, окремо від звичайних вимог, що регулюють робочі відносини. У таких правилах можна передбачити створення редакційних рад.

Конфліктні ситуації та випадки спеціального захисту

33. Ситуації тиску й конфлікту виникають іноді в суспільстві під впливом таких факторів, як тероризм, дискримінація меншин, ксенофобія або війна. За таких обставин ЗМІ мають моральне зобов'язання захищати демократичні цінності - повага людської гідності, розв'язання проблем мирними засобами й у дусі терпимості - та, відповідно, протистояти насильству і мові ненависті й конфронтації, а також знищувати всі форми дискримінації, що ґрунтуються на питаннях культури, статі або релігії.

34. Ніхто не повинен залишатися осторонь питань захисту демократичних цінностей. Для цього ЗМІ мають відігравати головну роль у запобіганні напруженості, а також сприяти взаєморозумінню, терпимості та довірі між різними громадами в регіонах, де панують конфлікти, як це зробив Генеральний секретар Ради Європи, заохочуючи до запровадження заходів довіри в колишній Югославії.

35. Зважаючи на дуже специфічний вплив ЗМІ, зокрема телебачення, на позиції дітей і молоді, слід уникати транслявання передач, повідомлень або зображень, що пропагують насильство, насаджують секс і споживацькі настрої або навмисно використовують невідповідну мову.

Етика та саморегулювання в журналістиці

36. Зважаючи на наведені вище необхідні умови й основні принципи, ЗМІ мають взяти на себе зобов'язання підкоритися жорстким етичним нормам, які гарантують свободу вираження поглядів і здійснення основного права громадян на одержання правдивої інформації та чесних міркувань.

37. З метою проведення моніторингу за впровадженням цих принципів потрібно утворити органи або механізми саморегулювання, до яких залучити видавців, журналістів, об'єднання користувачів ЗМІ, експертів із академічних кіл і суддів. Вони відповідатимуть за видання резолюцій щодо поваги правил етики в журналістиці, заручившись попереднім зобов'язанням ЗМІ публікувати відповідні резолюції. Це допоможе громадянину, який має право на одержання інформації, робити або позитивні, або негативні висновки про роботу журналіста й рівень довіри до неї.

38. Органи або механізми саморегулювання, об'єднання користувачів ЗМІ та відповідні факультети університетів могли б щороку публікувати дослідження, зроблені постфактум, про достовірність інформації, що поширюється ЗМІ, порівнюючи новини з реальними фактами. Це слугуватиме показником довіри, який громадянин зможе використовувати, як дороговказ щодо етичного стандарту, досягнутого кожним окремим засобом масової інформації, або кожним його підрозділом, чи навіть кожним окремим журналістом. Відповідні коригуючі механізми одночасно зможуть допомогти фахівцям ЗМІ поліпшити спосіб виконання журналістських обов'язків.

Рекомендація № (94) 12
Комітету міністрів державам-членам
щодо незалежності, дієвості та ролі суддів

Незалежність, дієвість та роль суддів

(Ухвалена Комітетом міністрів 13 жовтня 1994 року
на 518-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, згідно зі статтею 15 b Статуту Ради Європи,

враховуючи статтю 6 Конвенції про захист прав та основних свобод людини (далі – Конвенція), у якій визначено, що "кожна людина має право на справедливий і відкритий розгляд впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, створеному відповідно до закону";

враховуючи Основні принципи Організації Об'єднаних Націй щодо незалежності правосуддя, які були ухвалені Загальною Асамблеєю ООН у листопаді 1985 року;

відзначаючи важливість ролі суддів та інших осіб, що здійснюють судочинство, у забезпеченні захисту прав та основних свобод людини;

бажаючи забезпечити незалежність суддів з тим, щоб посилити верховенство права в демократичних державах;

усвідомлюючи необхідність зміцнити положення та владу суддів з тим, щоб було встановлено дієву та справедливую правову систему;

розуміючи, що бажано було б забезпечити виконання суддівських обов'язків, які спрямовані на захист інтересів кожної особи,

рекомендує урядам держав-членів ужити всіх необхідних заходів або зробити їх більш ефективними з тим, щоб підняти роль як кожного окремого судді, так і всього суддівського корпусу в цілому, та зміцнити їхню незалежність і дієвість, зокрема, через застосування таких принципів:

Сфера застосування рекомендації

1. Ця рекомендація застосовується по відношенню до кожної особи, яка здійснює судочинство; до кола цих осіб належать ті, на кого покладено вирішення питань конституційного, кримінального, цивільного, комерційного та адміністративного права.

2. Викладені у цій рекомендації принципи застосовуються також по відношенню до громадських суддів (непрофесіоналів) та до інших осіб, що здійснюють судочинство, якщо тільки з контексту не стає очевидним, що ці принципи застосовуються виключно до суддів-професіоналів, як це виявляється у випадках, коли йдеться про оплату та професійну суддівську кар'єру.

Принцип I – Загальні принципи, що мають відношення до незалежності суддів

1. Необхідно вжити всіх належних заходів для забезпечення, захисту та посилення незалежності суддів.

2. Необхідно, зокрема, вжити таких заходів:

a. Незалежність суддів має бути гарантована відповідно до положень Конвенції та конституційних принципів, наприклад, через запровадження відповідних положень до конституцій чи інших законодавчих актів, або через включення положень цієї рекомендації до системи внутрішнього права. Відповідно до правових традицій кожної із держав, ці положення можуть передбачати, наприклад, таке:

i) рішення суддів не повинні переглядатись інакше, ніж через визначену законом процедуру апеляцій;

ii) строк перебування суддів на посаді та оплата їхньої праці повинні забезпечуватись законом;

iii) ніякий інший орган, окрім самих судів, не може приймати рішення щодо компетенції суду, яка визначається законом;

iv) за винятком рішень про амністію, помилування чи інших подібних рішень, уряд чи адміністрація не повинні мати права приймати рішення, які скасовують попередні рішення суду.

b. Виконавча та законодавча влади повинні забезпечити, щоб судді були незалежними і щоб не вживались заходи, які можуть поставити під загрозу незалежність суддів.

c. Всі рішення стосовно професійної кар'єри суддів повинні мати в основі об'єктивні критерії; як обрання, так і кар'єра суддів повинні базуватись на заслугах, з урахуванням їхньої кваліфікації, чеснот, здібностей та результатів їхньої праці. Орган, який є уповноваженим приймати рішення щодо обрання та кар'єри суддів, повинен бути незалежним від уряду та адміністративних органів. Для гарантії незалежності цього органу мають бути запроваджені такі положення, як наприклад, нагляд за тим, щоб його члени призначались судовою владою, і щоб орган самостійно приймав рішення про власні правила процедури.

Однак, якщо конституція, законодавство чи традиції дозволяють урядові брати участь у призначенні суддів, то необхідні гарантії того, щоб на такі процедури призначення не впливали інші мотиви, аніж ті, що пов'язані з викладеними вище об'єктивними критеріями. Гарантами цього можуть бути, наприклад:

- i) спеціальний незалежний та компетентний орган, від якого уряд отримує поради і втілює їх на практиці; або
- ii) право особи подавати до незалежного органу апеляцію з метою оскаржити рішення; або
- iii) орган влади, який приймає рішення про заходи запобігання будь-якому неправомочному та незаконному впливу.

d. Судді повинні приймати свої рішення цілком незалежно і мати змогу діяти без обмежень, без неправомочного впливу, підбурення, тиску, погроз, неправомочного прямого чи непрямого втручання, незалежно з чийого боку та з яких мотивів воно б не здійснювалось. У законі мають бути передбачені санкції проти осіб, які намагаються у такий спосіб впливати на суддів. Судді мають бути цілком вільними у винесенні неупередженого рішення у справі, яку вони розглядають, покладатись на своє внутрішнє переконання, власне тлумачення фактів та чинне законодавство. Судді не зобов'язані давати звіт щодо справ, які знаходяться в їх провадженні, ніякій особі, яка не належить до системи судової влади.

e. На розподіл судових справ між суддями не повинно впливати бажання однієї із сторін у справі або будь-якої особи, яка є зацікавленою в результатах цієї справи. Такий розподіл може здійснюватись, наприклад, шляхом жеребкування, через систему автоматичного розподілу за алфавітним порядком або через іншу подібну систему.

f. Суддя не може бути увільнений від провадження у справі без поважних на те причин, якими є важке захворювання або особиста заінтересованість цього судді у справі. Кожна із причин, так само як і порядок увільнення, повинні бути визначені законом, і на них ніяк не можуть впливати інтереси уряду чи адміністративних органів. Рішення щодо увільнення когось із суддів від провадження у справі повинно прийматись уповноваженим органом, який наділений такою ж незалежністю в плані судочинства, як і самі судді.

3. Судді – незалежно від того, чи було їх призначено, чи обрано – беззмінно перебувають на посаді до часу досягнення ними віку обов'язкового виходу на пенсію або до закінчення строку їхніх повноважень.

Принцип II – Повноваження суддів

1. Юрисдикція судді повинна поширюватись на будь-яку особу, що пов'язана зі справою, включаючи також державні органи або їхніх представників.

2. Для виконання суддівських функцій, обстоювання авторитету суддів та поваги до суду судді повинні бути наділені достатніми повноваженнями та бути в змозі їх здійснювати.

Принцип III – Відповідні умови праці

1. Для створення відповідних умов праці, які дозволять суддям ефективно працювати, необхідно, зокрема:

a) укомплектувати штати достатньою кількістю суддів та забезпечити їм перед їхнім призначенням та протягом їхньої кар'єри необхідну професійну підготовку, прикладом якої може бути стажування у судах та, за можливості, в інших органах та інстанціях влади. Судді не повинні оплачувати таку професійну підготовку; ця підготовка має бути спрямована на вивчення нового законодавства та судової практики. У разі необхідності така підготовка повинна включати навчальні візити до органів влади та судів в європейських та інших зарубіжних країнах;

b) забезпечити те, щоб статус і винагорода суддів відповідали гідності їхньої професії та відповідальності, яку вони беруть на себе;

c) запровадити чітко означену структуру з тим, щоб комплектувати штати кваліфікованими суддями та закріплювати їх;

d) надати в розпорядження суддів допоміжний персонал та відповідне обладнання, зокрема, засоби для діловодства та зв'язку, з тим, щоб вони могли діяти ефективно та без невинуватених затримок;

e) ужити відповідних заходів з тим, щоб доручити виконувати несудові завдання іншим особам, відповідно до Рекомендації № R (86) 12 щодо заходів, які спрямовані зменшити перевантаження у роботі судів.

2. Для гарантії безпеки суддів мають бути вжиті всі належні заходи, зокрема, в приміщенні суду має бути присутня охорона, або правоохоронні органи мають охороняти суддів, яким можуть серйозно погрожувати або вже погрожують.

Принцип IV – Об'єднання

Судді повинні бути вільними у створенні об'єднань, які самостійно або спільно з іншим органом оберігають незалежність суддів та захищають їхні інтереси.

Принцип V – Зобов'язання суддів

1. У процесі судочинства судді мають право захищати права та свободи будь-якої особи.
2. Судді мають право і повинні мати повноваження виконувати свої суддівські обов'язки для забезпечення належного застосування закону та для справедливого, ефективного і швидкого розгляду судових справ.
3. Судді, зокрема, зобов'язані:
 - a) діяти у кожній справі цілком незалежно та бути захищеним від будь-якого стороннього впливу;
 - b) проводити справу неупереджено, спираючись на власну оцінку фактів та власне витлумачення закону; забезпечити, щоб кожна сторона мала однакові можливості бути заслуханою, і щоб процедурні права кожної із сторін дотримувались відповідно до положень Конвенції;
 - c) утримуватись від винесення вироку у справі чи відмовитись від розгляду справи, коли на те існують достатні причини, і лише в цьому випадку. Такі причини повинні бути визначені законом і можуть стосуватись, наприклад, серйозних захворювань, суперечності інтересу або інтересів правосуддя;
 - d) роз'яснити, у разі необхідності, неупереджено кожній із сторін окремі процедурні питання;
 - e) заохочувати сторони, якщо це необхідно, до дружнього врегулювання;
 - f) за винятком випадків, коли закон або практика, що має місце, передбачають інше, чітко та повністю вмотивувати своє рішення, користуючись легкозрозумілою термінологією;
 - g) проходити будь-яку необхідну перепідготовку з тим, щоб виконувати суддівські функції ефективно та неупереджено.

Принцип VI – Невиконання обов'язків і дисциплінарні порушення

1. Коли судді не виконують своїх обов'язків ефективно та неупереджено або коли мають місце дисциплінарні порушення, мають бути вжиті всі необхідні заходи, за умови, що вони не впливають на незалежність правосуддя. Відповідно до конституційних принципів та правової традиції кожної із держав, можуть бути вжиті, наприклад, такі заходи:
 - a) усунення судді від провадження у справі;
 - b) доручення судді виконання інших завдань в межах суду;
 - c) штрафні санкції, як, наприклад, зменшення розміру винагороди протягом якогось періоду часу;
 - d) тимчасове призупинення суддівських функцій.
2. Судді, яких було призначено безстроково, не можуть бути відкликані без достатніх на те причин до досягнення ними пенсійного віку. Такі причини повинні бути закріплені в чітко визначених законом положеннях і можуть мати застосування у країні, в якій суддя обирається на визначений строк; вони можуть стосуватись випадків, коли суддя не в змозі відправляти судочинство, або ж він здійснив кримінальний злочин чи серйозно порушив дисциплінарні правила.
3. Коли необхідно застосовувати положення, які передбачені в пунктах 1 та 2 цієї статті, держава має розглянути можливість створення – відповідно до закону – спеціального повноважного органу, який повинен накладати санкції та вживати дисциплінарні заходи, якщо такі заходи не вживає суд. Рішення такого органу повинні контролюватись судовим органом найвищої інстанції, або ж він сам може бути таким органом найвищої інстанції. У законі повинна бути передбачена відповідна процедура для того, щоб суддя, якого це стосується, міг скористатись, по меншій мірі, гарантованою судовою процедурою, яка передбачена у Конвенції. Йдеться, зокрема, про розгляд справи упродовж розумного строку та право відповіді на будь-яке висунуте обвинувачення.

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (94) 13

Про заходи щодо сприяння прозорості ЗМІ

(Ухвалена Комітетом міністрів 22 листопада 1994 року
на 521-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,

беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля забезпечення й здійснення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною,

згадуючи про те, що плюралізм і різноманітність ЗМІ потрібні для функціонування демократичного суспільства,

згадуючи також про те, що концентрація ЗМІ на національному й міжнародному рівнях може мати не тільки позитивні, а й шкідливі наслідки для плюралізму та різноманітності, а це може виправдати втручання з боку урядів,

звертаючи увагу на те, що регулювання процесу концентрації ЗМІ передбачає, що уповноважені установи або органи влади володіють інформацією, яка дає їм змогу дізнатися про реальну структуру власності в ЗМІ і, крім того, визначати треті сторони, які можуть здійснювати вплив на незалежність ЗМІ,

підкреслюючи також, що прозорість ЗМІ потрібна для того, щоб дати членам громади можливість формувати думку про те, яку цінність має інформація, ідеї та міркування, що їх поширюють засоби масової інформації,

згадуючи положення про прозорість ЗМІ, що увійшли до документів, уже ухвалених Радою Європи, зокрема статтю 6 Європейської конвенції про транскордонне телебачення,

вірячи в те, що в світлі вищезазначених тенденцій потрібно розглянути додаткові положення про гарантування прозорості ЗМІ і з цією метою дати змогу державам-членам обмінюватися інформацією,

звертаючи увагу на потребу захистити права й законні інтереси всіх сторін, які мають дотримуватися зобов'язань щодо прозорості,

враховуючи роботу, проведenu на інших форумах, зокрема в рамках Європейського Союзу,

рекомендує урядам держав-членів розглянути питання про внесення до національного законодавства положень, що гарантують або спрямовані на забезпечення прозорості ЗМІ, а також полегшують процес обміну інформацією з цього питання між державами-членами, застосовуючи керівні принципи, що додаються до цієї Рекомендації.

Додаток до Рекомендації № R (94) 13

I. Загальні положення про прозорість ЗМІ

Керівний принцип № 1. Доступ громадськості до інформації про ЗМІ

Члени громади повинні мати доступ, що ґрунтується на принципах справедливості й неупередженості, до певної основної інформації про ЗМІ; ці відомості давали б їм можливість формувати думку про те, яку цінність має інформація, ідеї та міркування, що їх поширюють засоби масової інформації.

Процес передавання цієї інформації членам громади засобами масової інформації або установами чи органами влади, відповідальними за забезпечення прозорості ЗМІ, має здійснюватись за умови поваги прав і законних інтересів осіб або органів, що повинні дотримуватися зобов'язань щодо прозорості. Особливу увагу слід приділяти потребі узгоджувати вимогу щодо прозорості з принципом свободи торгівлі та промисловості, а також з вимогами про захист баз даних, комерційної таємниці, конфіденційності джерел інформації ЗМІ та редакційної таємниці.

Керівний принцип № 2. Обмін інформацією про прозорість ЗМІ між національними органами влади

Установи або органи влади, призначені національним законодавством збирати інформацію про прозорість ЗМІ, повинні мати право передавати її аналогічним установам або органам влади інших держав-членів відповідно до й у межах, дозволених національним законодавством, а також міжнародними угодами, Стороною яких є держава. Якщо це необхідно, передавання інформації має здійснюватись за обов'язкової або мовчазної згоди відповідних осіб. Можливі обмеження потрібно визначити у національному законодавстві й систематично доводити до відома установ або органів влади, для яких призначена ця інформація.

Будь-які можливі обставини передавання такої інформації мають бути детально викладені в законодавстві, а будь-який запит щодо доступу до неї з боку установ або органів влади інших держав-членів повинен містити вмотивування необхідності доступу.

Положення, які визначають порядок видачі дозволу на передавання інформації, мають бути сформульовані з урахуванням будь-яких норм, що можуть стосуватися питань конфіденційності обов'язків працівників відповідних установ або органів влади, а також розкриття інформації іноземним органам влади. Якщо це потрібно, варто адаптувати положення таким чином, щоб зробити подібні обміни інформацією можливими.

*II. Конкретні заходи, які можуть гарантувати прозорість ЗМІ в секторі мовлення***Керівний принцип № 3. Розкриття інформації під час видачі телерадіоорганізаціям ліцензій на право користування каналом мовлення**

Прозорість у питаннях подачі заяв на використання каналів мовлення може гарантуватись включенням до національного законодавства положень, що зобов'язуватимуть заявників на право використання каналів теле- й радіомовлення надавати установі або органу влади, уповноваженому давати дозвіл на діяльність каналу, інформацію, яка є досить широкою за обсягом і цілком конкретною за змістом. Інформацію, що може підлягати розкриттю, схематично можна поділити на три категорії:

- ✓ перша категорія: інформація, що стосується осіб або органів, які є учасниками структури, котра планує використовувати канал, а також інформація щодо характеру й ступеня відповідної участі цих осіб або органів у зазначеній структурі;
- ✓ друга категорія: інформація про характер і частку капіталу, що мають вищезазначені особи та органи в інших ЗМІ або медіа-органах, навіть в інших секторах економіки;
- ✓ третя категорія: інформація про інших осіб або органи, які можуть чинити значний вплив на програмну політику цього каналу шляхом надання певних видів ресурсів (характер яких має бути чітко визначений в процедурах ліцензування) установі або особам чи органам, задіяним у його використанні.

Керівний принцип № 4. Розкриття інформації після видачі телерадіоорганізаціям ліцензій на право використання каналу мовлення

Прозорість процесу роботи каналів мовлення може бути гарантована включенням до національного законодавства положень, що вимагають від осіб чи органів, які використовують канал мовлення, надавати установі або органу влади, який дав дозвіл на діяльність каналу мовлення, досить широко за обсягом і цілком конкретну за змістом інформацію.

Інформацію, що може підлягати розкриттю, схематично можна поділити на дві основні категорії:

- ✓ перша категорія: інформація, призначена повідомити про зміни, що відбулися в процесі роботи каналу, наприклад, щодо тих трьох категорій, про які йшлося вище;
- ✓ друга категорія: інформація, що стосується інших категорій даних і пов'язана з діяльністю каналу, якщо він уже почав мовлення.

Керівний принцип № 5. Здійснення функцій установою або органами влади, відповідальними за забезпечення прозорості, в процесі діяльності каналів мовлення

Завдання й повноваження установ і органів влади, відповідальних за забезпечення прозорості в процесі діяльності каналів мовлення, мають бути чітко визначені в національному законодавстві. Ці установи або органи вла-

ди мають бути наділені повноваженнями та засобами, необхідними для забезпечення ефективного виконання їхніх завдань за умови поваги прав і законних інтересів осіб і органів, які повинні розкривати інформацію.

Якщо це прийнятно, вони повинні мати змогу звертатися по допомогу до інших національних органів влади або установ, а також, за потреби, по експертизу до інших осіб або органів.

Служби або органи влади, до яких надходить інформація, що її представляють заявники на користування каналом мовлення, а також органи, які керують цими каналами, повинні мати можливість передавати частину інформації певним групам громадськості, оскільки консультація останніх може виявитись потрібною для здійснення їхніх завдань.

III. Керівний принцип № 6. Конкретні заходи, що можуть гарантувати прозорість ЗМІ у секторі преси

Прозорість у секторі преси може бути гарантована завдяки включенню до національного законодавства положень, що зобов'язують органи преси розкривати інформацію, яка є досить широкою за обсягом і конкретною за змістом.

Інформацію, що може підлягати розкриттю, схематично можна поділити на п'ять основних категорій:

- ✓ перша категорія: інформація, що пов'язана з ідентифікацією осіб або органів, які є членами видавничої структури органу преси, а також інформація щодо характеру та ступеня участі цих осіб або органів у структурі;
- ✓ друга категорія: інформація про частку видавничої структури або осіб чи органів цієї структури в інших ЗМІ;
- ✓ третя категорія: інформація про осіб або органи, які не беруть безпосередньої участі у роботі видавничої структури, але можуть здійснювати значний вплив на редакційну політику органу чи органів преси, якими вони керують;
- ✓ четверта категорія: інформація про документи, в яких визначаються редакційна політика або політична спрямованість органів преси;
- ✓ п'ята категорія: інформація про фінансові підсумки роботи видавничої структури та поширення її видання (видань).

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Резолюція № 1

Майбутнє громадського мовлення

4-а Європейська конференція міністрів з питань політики в галузі ЗМІ
"ЗМІ в демократичному суспільстві"
(Прага, 7-8 грудня 1994 року)

Міністри держав, що беруть участь у 4-й Європейській конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ (Прага, 7-8 грудня 1994 року),

згадуючи принципи, що стосуються державного й приватного мовлення в Європі, ухвалені на 1-й Європейській конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ, що проходила у Відні 9-10 грудня 1986 року,

звертаючи увагу на важливість змін, що відбулися в сфері мовлення після Конференції, зокрема виникнення змішаної системи громадського й комерційного мовлення,

визнаючи, що громадське мовлення, як радіо-, так і телевізійне, підтримує цінності, що становлять підвалини політичної, правової і соціальної структур демократичних суспільств, зокрема повагу прав людини, культуру й політичний плюралізм,

підкреслюючи важливість громадського мовлення для демократичних суспільств,

визнаючи таким чином потребу гарантувати непорушність і стабільність громадського мовлення з метою дати йому можливість працювати й далі на благо суспільства,

підкреслюючи життєво важливу функцію громадського мовлення як основного фактора плюралістичної комунікації, доступної для кожного,

згадуючи про важливість радіомовлення й підкреслюючи його великий потенціал для розвитку демократичних суспільств, зокрема на регіональному й місцевому рівнях,

I. Загальні принципи

підтверджують своє зобов'язання підтримувати й розвивати далі потужну систему громадського мовлення в середовищі, що характеризується стрімким зростанням конкуренції серед програм і швидкими технологічними змінами,

визнають, відповідно до рішень 1-ї Європейської конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ, що приватні й громадські організації можуть надавати таку послугу,

беруть на себе зобов'язання гарантувати існування принаймні однієї загальної (телерадіо) організації з широким діапазоном програм, у т. ч. інформаційних, освітніх, з питань культури і розважальних, які були б доступними для всіх членів суспільства, визнаючи водночас, що мовникам громадського мовлення слід також дати можливість транслювати, якщо потрібно, додаткові програми, зокрема тематичні,

беруть на себе зобов'язання, згідно з відповідними положеннями внутрішнього законодавства й практики, дотримуючись своїх міжнародних зобов'язань, чітко визначити роль, завдання й відповідальність мовників громадського сектора мовлення й забезпечити їхню редакційну незалежність у питаннях захисту від політичного та економічного втручання,

беруть на себе зобов'язання гарантувати мовникам громадського сектора мовлення безпеку та відповідні засоби, необхідні для виконання їхніх завдань,

погоджуються втілити ці зобов'язання в життя відповідно до таких загальних рамок:

II. Політичні рамки діяльності громадського мовлення

Вимоги до громадських (телерадіо) організацій

Держави-учасниці дійшли згоди про те, що мовники громадського сектора мовлення в межах загальних рамок, визначених для них, і без шкоди для існування більш спеціалізованих програм мовлення мають виконувати,

головним чином, такі завдання:

- ✓ стати за допомогою своїх програм точкою відліку для всіх членів суспільства й фактором соціального єднання та інтеграції всіх людей, груп і громад. Зокрема вони мають відкидати будь-яку дискримінацію за ознакою культури, статі, релігії чи раси та будь-яку форму соціальної сегрегації;
- ✓ стати форумом для громадських обговорень, у рамках яких можна було б висловлювати якомога ширший спектр поглядів і думок;
- ✓ неупереджено й незалежно подавати новини, інформацію та коментарі;
- ✓ створювати різноманітні плюралістичні й новаторські програми, які відповідають високим стандартам моралі й якості; не жертвувати якістю на користь ринкових сил;
- ✓ відображати різноманітні філософські ідеї та релігійні вірування в суспільстві з метою зміцнення взаєморозуміння й терпимості, а також сприяти підтриманню зв'язків між громадами в багатоетнічних і мультикультурних суспільствах;
- ✓ робити дієвий внесок за допомогою своїх програм у справу більшої поваги й поширення різноманітної національної та європейської культурної спадщини;
- ✓ забезпечити, щоб пропоновані програми містили суттєву частку продукції власного виробництва, зокрема художніх фільмів, драматичних та інших творчих робіт; враховувати потребу залучати незалежних продюсерів і співпрацювати з сектором кіно;
- ✓ збільшувати вибір, доступний для глядачів і слухачів, пропонуючи їм також програми, які зазвичай не транслюються мовниками комерційного сектора мовлення.

Фінансування

Держави-учасниці беруть на себе зобов'язання підтримувати й, у разі потреби, встановити відповідні та надійні рамки фінансування, які гарантують мовникам громадського сектора мовлення засоби, необхідні для здійснення їхніх завдань. Для підтримання й сприяння громадському сектору мовлення існує кілька джерел фінансування, в т. ч. ліцензійні платежі, державні субсидії, доходи від реклами й спонсорські внески, продаж власних аудіовізуальних творів і угоди щодо програм. Якщо потрібно, фінансування може здійснюватися за рахунок плати за тематичні програми, які пропонуються на додаток до основних.

Обсяги ліцензійних платежів або державних субсидій мають визначатися на достатній період, щоб мовники громадського сектора мовлення мали змогу планувати свою діяльність на тривалий період.

Економічна діяльність

Держави-учасниці мають прагнути, щоб економічна діяльність, у т.ч. концентрація власності ЗМІ, набуття ексклюзивних прав і контроль за системами поширення, наприклад, за технологією умовного доступу, не перешкоджала життєво важливому внеску мовників громадського сектора мовлення, який вони повинні робити до справи плюралізму, та праву громадськості отримувати інформацію.

Незалежність і звітність

Держави-учасниці зобов'язуються гарантувати незалежність мовників громадського сектора мовлення від політичного й економічного втручання. Зокрема, поточне керівництво і редакційна відповідальність за розклад і зміст програм мають бути виключно справою самих мовників.

Незалежність мовників громадського сектора мовлення має бути гарантована відповідними структурами, наприклад, плюралістичними внутрішніми радами або іншими незалежними органами.

Контроль і звітність мовників громадського сектора мовлення, зокрема в питаннях здійснення їхніх завдань і використання ресурсів, слід гарантувати відповідними засобами.

Мовники громадського сектора мовлення мають бути підзвітними безпосередньо громадськості. З цією метою вони повинні регулярно публікувати інформацію про свою діяльність і розробляти процедури, які дають глядачам і слухачам можливість висловлюватися щодо того, як мовники виконують свої завдання.

Засоби трансляції

Державам-учасницям слід забезпечити, щоб мовникам громадського сектора мовлення були гарантовані відповідні засоби трансляції та, в разі потреби, ретрансляції, які дали б їм змогу виконувати їхні завдання.

Нові технології зв'язку

Держави-учасниці мають пам'ятати, що нові комунікативні технології призводять до глибоких змін у мовленні, а це, в свою чергу, потребує розроблення чітких принципів підтримання системи громадського мовлення з метою його пристосування до нових технологічних умов.

Державам-учасницям слід заохочувати мовників громадського сектора мовлення сприяти розвитку наукових і практичних досліджень у сфері нових комунікативних технологій в тісній співпраці з промисловістю та враховуючи інтереси користувачів.

Особливу увагу слід приділити розвитку можливостей, що їх пропонують служби зв'язку, задля впровадження цифрового мовлення та інших нових послуг.

Мовники громадського сектора мовлення для виконання своїх завдань повинні мати змогу використовувати нові технології.

Держави-учасниці разом з мовниками громадського сектора мовлення мають періодично розглядати на європейському рівні питання про вплив технологічних змін на роль громадського мовлення на національному й міжнародному рівнях.

Європейське співробітництво та солідарність

Пам'ятаючи про можливості, які надають існуючі європейські структури, держави-учасниці мають сприяти співробітництву між тими мовниками громадського сектора мовлення, які висловлюються за співпрацю й створення союзів у таких ділянках, як обмін програмами, їх виробництво, технологічні дослідження й розвиток багатосторонніх каналів громадського мовлення.

Рада Європи повинна пильно стежити за розвитком таких багатосторонніх каналів і вивчати проблеми, що можуть виникнути в зв'язку з цим.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Резолюція № 2

Свободи журналістів і права людини

4-а Європейська конференція міністрів з питань політики в галузі ЗМІ
"ЗМІ в демократичному суспільстві"
(Прага, 7-8 грудня 1994 року)

Міністри держав, що беруть участь у 4-й Європейській конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ (Прага, 7-8 грудня 1994 року),

звертаючи увагу на те, що свобода вираження поглядів, у т.ч. свобода ЗМІ, є однією з найсуттєвіших засад справжнього демократичного суспільства,

підкреслюючи в цьому зв'язку важливість функцій усіх тих, хто зайнятий журналістською діяльністю, зокрема журналістів, редакторів, видавців, директорів і власників різноманітних електронних і друкованих засобів масової інформації, та необхідність гарантувати їм свободу вираження поглядів,

підтверджуючи знову серйозні зобов'язання, що їх взяли на себе держави-члени Ради Європи в рамках статті 10 Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини, а також політичні зобов'язання, які взяли ці держави згідно з Декларацією про свободу вираження поглядів та інформації від 29 квітня 1982 року, де держави-члени Ради Європи підтвердили тверду прихильність принципам свободи вираження поглядів та інформації як головної складової демократичного й плюралістичного суспільства,

усвідомлюючи, що в державах-членах існують різноманітні правові та культурні традиції, спрямовані на узгодження дотримання свободи вираження поглядів тих, хто займається журналістикою, із захистом інших прав і свобод,

упевнені в тому, що всі, хто займається журналістською діяльністю, мають особливо сприятливі умови, щоб визначати, зокрема за допомогою кодексів поведінки, що були добровільно прийняті та виконуються, обов'язки й зобов'язання, до яких призводить свобода вираження поглядів журналістів,

дійшли згоди щодо таких принципів:

Принцип 1

Підтримання й розвиток справжньої демократії потребує існування та зміцнення вільної, незалежної, плюралістичної та відповідальної журналістики. Ця вимога знаходить відображення у потребі для журналістики:

- ✓ інформувати осіб про діяльність державних органів влади, а також про діяльність приватного сектора, забезпечуючи таким чином можливість формувати погляди;
- ✓ дозволити як особам, так і групам виражати погляди, що дасть змогу державним і приватним органам, а також суспільству в цілому бути поінформованими з приводу цих поглядів;
- ✓ піддавати постійному та критичному розгляду діяльність різних гілок влади.

Принцип 2

Журналістська практика в різноманітних електронних і друкованих засобах інформації ґрунтується, зокрема, на основоположному праві на свободу вираження поглядів, гарантованому статтею 10 Європейської конвенції з прав людини, та на її тлумаченні в практиці органів Конвенції.

Принцип 3

Наступні умови дають журналістиці можливість сприяти підтриманню й розвитку справжньої демократії:

- a) необмежений доступ до професії журналіста;
- b) справжня незалежність редакторів від політичної влади та тиску, що здійснюється з боку зацікавлених приватних груп або органів державної влади;
- c) доступ до інформації, якою володіють органи державної влади та яка надається неупередженим і безстороннім чином у процесі здійснення відкритої інформаційної політики;
- d) захист конфіденційності джерел інформації, що їх використовують журналісти.

Принцип 4

Пам'ятаючи про основоположну роль свободи вираження поглядів для журналістів у справжній демократії, кожне втручання у діяльність журналістів з боку органів державної влади має:

- a) бути передбаченим у повному та вичерпному переліку обмежень, викладених у пункті 2 статті 10 Європейської конвенції з прав людини;
- b) бути необхідним у демократичному суспільстві та відповідати настійній соціальній потребі;
- c) бути передбаченим законом та сформульованим у зрозумілих і точних термінах;
- d) інтерпретуватися вузько;
- e) бути пропорційним меті, що переслідується.

Принцип 5

Органи державної влади або, якщо необхідно, всі ті, хто займається журналістською діяльністю, мають сприяти:

- a) високій якості систем фахової підготовки журналістів;
- b) діалогу між журналістами, редакторами, видавцями, директорами й власниками ЗМІ – як електронних, так і друкованих – і органами влади, відповідальними за політику в галузі ЗМІ на урядовому й міжурядовому рівнях;
- c) створенню або підтриманню умов, які захищають журналістів (національних і закордонних), що виконують завдання або перебувають у небезпечних ситуаціях, у т. ч. шляхом двосторонніх чи багатосторонніх угод;
- d) прозорості в:
 - ✓ структурах власності різноманітних медіапідприємств та
 - ✓ відносинах з третіми сторонами, які мають вплив на редакційну незалежність ЗМІ.

Принцип 6

Основна функція журналістики в справжній демократії передбачає, що всі ті, хто задіяний у ній, посідають етичні та відповідальні позиції, зокрема не відмовляються від незалежності, а також критичного підходу. Журналістика має слугувати справі свободи вираження поглядів, що включає право на одержання й поширення інформації за умови поважання інших основних прав, свобод та інтересів, які захищає Європейська конвенція з прав людини.

Принцип 7

Журналістська практика в справжній демократії має кілька особливостей. Ці особливості, які вже знайшли відображення в багатьох професійних кодексах поведінки, включають:

- a) повагу права громадськості бути вірно поінформованою щодо фактів і подій;
- b) збір інформації чесними способами;
- c) чесне подання інформації, коментарів і критики, уникаючи невинуватих зазіхань на недоторканність приватного життя, дифамації та необґрунтованих обвинувачень;
- d) спростування будь-якої інформації, що була опублікована або поширена, але згодом виявилась очевидно неправдивою;
- e) збереження професійної таємниці щодо джерел інформації;
- f) несприяння будь-якому насильству, ненависті, нетерпимості або дискримінації, що ґрунтуються, зокрема, на підставі раси, статі, сексуальної орієнтації, мови, релігії, політики чи інших поглядів, національного, релігійного або соціального походження.

Принцип 8

Пам'ятаючи про різноманітні й такі, що змінюються, обставини різних ЗМІ, органи державної влади повинні виявляти стриманість, звертаючись до положень, про які йдеться в Принципі 7, та визнати, що всі, хто зайнятий журналістською діяльністю, мають право на розроблення норм саморегулювання, наприклад, у формі кодексів поведінки, що описують, яким чином їхні права та свободи мають узгоджуватися з іншими правами, свободами та інтересами, з якими вони можуть вступити в конфлікт, а також з їхніми обов'язками.

Рада Європи. Парламентська асамблея
Рекомендація 1276 (1995)

Про силу візуальних образів

1. Образи все більше оточують нас та впливають на нас. Це – фото й кіно, а також телебачення, відео й комп'ютери. Візуальні образи стають набагато потужнішими. Хвиля візуальної образності настільки могутня, що нині ми зіткнулися з явищем "віртуальної реальності", яке породжує ризик маніпулювання образами, що ілюструють новини, та інформацією, що їх супроводжує.

2. Технологія швидко еволюціонує й візуальні образи безперешкодно перетинають кордони. Поширення супутників, кабеля та відеоігор, розвиток цифрового й інтерактивного телебачення, віртуальні образи, нова технологія телереклами та нові електронні шляхи комунікації вимагають перегляду "правил гри". Навіть якщо відповідальність залишається тією самою, контроль за дотриманням цієї відповідальності стає все більш проблематичним.

3. Візуальні образи відтворюють дійсність, але поширюють також стереотипи. У деяких випадках образи руйнують письмові повідомлення та використовуються з метою обійти норми, що регулюють рекламу. Більшість людей не знають, як "читати" візуальні образи, а це може призвести до неправильного тлумачення та маніпуляцій. Отже, якими реальними не здавалися б образи, їх не слід плутати з реальністю.

4. Довгий час у Центральній та Східній Європі людям промивали мізки і маніпулювали ними за допомогою візуальних образів. Сьогодні спрощене уявлення про те, що все, що за комуністичних часів піддавалося цензурі, у т. ч. насильство й порнографія, прийшло із Заходу (і тому було гарним), все ще продовжує існувати.

5. Можливість миттєвого надходження картинок з усієї планети грає важливу роль у зміні способу перегляду людьми телепередач. З одного боку, нас штовхають до думки, що ми спостерігаємо "живу історію", з іншого – нам нав'язується відносна важливість подій. Така доступність нерідко впливає на редакційне рішення відносно того, що саме має складати випуск новин, та визначає їхню пріоритетність.

6. Одним із факторів, що найбільше впливає на сутність програмування в телебаченні, є значне зростання кількості каналів, що з'явилося в 80-ті роки минулого століття у відповідь на спеціальні законодавчі ініціативи. Цілком зрозуміло, що зі збільшенням кількості телестанцій, які борються за одні й ті самі джерела фінансування, багато телеканалів намагалися догодити найнижчому загальному смаку.

7. У боротьбі з неписьменністю суспільство дуже активно навчало дітей читати й писати, але тлумачення візуальних образів також є частиною грамотності, хоча й досі воно переважно ігнорується. Більшість із нас все ще вірять в образи, які бачать, наприклад, у випусках новин. З іншого боку, телевізійні екрани перетворилися на сучасних "електронних няньок", оскільки велика кількість дітей проводить занадто багато часу перед ними.

8. Суспільні проблеми, наприклад, відсутність сімейної атмосфери та зростання насильства разом зі зростаючим свідченням того, що за певних умов може існувати прямий зв'язок між спогляданням за насильством та насильницькою поведінкою, вимагає суворішого контролю за зображенням насильства на телеекранах, а також кращого захисту дітей від нього.

9. Через 20 років після прийняття рекомендації 963 (1983) "Про використання культурних та освітніх засобів для зменшення насильства" Асамблея знову висловлює свою занепокоєність з приводу зростаючої тенденції до показу насильства в ЗМІ, зокрема візуальних – на телебаченні, відео, у фільмах, рекламі, фотографіях і в комп'ютерних програмах. З того часу поставлені проблеми набули гостроти, а більшість запропонованих рекомендацій все ще зберігають свою актуальність та стали нагальнішими.

10. Свободу вираження поглядів – основоположне право, закріплене в статті 10 Європейської конвенції з прав людини, – слід забезпечувати разом із відповідальністю, з якою воно пов'язане. У певних випадках обмеження свободи вираження поглядів може бути виправдане з метою його узгодження з потребою захисту інших прав і свобод, зокрема прав дітей.

11. Отже, Асамблея пропонує такі основні принципи та рекомендує Комітетові міністрів врахувати їх у процесі формування політики в сфері візуальних образів або консультування урядів, які розробляють власні політики:

- i) чітка вимога щодо саморегулювання та прийняття кодексів поведінки особами, котрі створюють телепрограми, режисерами новин, кінорежисерами, а також тими, хто продукує й поширює відеофільми, відеоігри й комп'ютерні програми, за єдиної умови щодо поваги національного законодавства стосовно приватного життя;
- ii) візуальна грамотність та обізнаність щодо ЗМІ, починаючи з найперших можливих ступенів шкільної освіти;
- iii) на всіх рівнях шкільної освіти слід сприяти підготовці вчителів з питань візуальної грамотності та обізнаності щодо ЗМІ;
- iv) на родини й батьків слід покласти відповідальність за те, які телепрограми дивляться їхні діти; телебачення не повинно посідати місце батьків або зменшувати час, який їм слід проводити, допомагаючи дітям в їхньому розвитку;
- v) слід проводити дослідження щодо можливих зв'язків між насильством на екрані та насильницькою поведінкою;
- vi) слід збільшувати обізнаність фахівців щодо впливу їхньої роботи на глядачів і громадськість в цілому, зокрема у зв'язку з розвитком нових технологій (починаючи від підсвідомої реклами й закінчуючи віртуальною реальністю);
- vii) треба взагалі сприяти створенню асоціацій глядачів, читачів і користувачів, а також систем оскарження там, де вони ще не існують;
- viii) фінансування служби громадського телебачення має здійснюватись у відповідних і надійних рамках, що дасть йому можливість пропонувати альтернативні високоякісні програми, уникаючи залучення комерційних джерел;
- ix) поріг вечірнього часу, до якого сцени сексу чи насильства не можуть транслюватися по телебаченню, має бути визначений або саморегулюванням й кодексами поведінки, або умовами ліцензії;
- x) слід знайти засоби для сприяння виробництву високоякісних телепрограм в Європі;
- xi) заходи, що наведені вище, слід скоординувати на найширшому європейському рівні.

12. Асамблея також закликає Комітет міністрів прослідкувати за впровадженням заходів, спрямованих проти показу насильства на телебаченні (в тісному співробітництві з мовниками), а також заходів освітнього характеру в сфері обізнаності щодо ЗМІ.

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (96) 4

Про захист журналістів за умов конфліктів і тиску

(Ухвалена Комітетом міністрів 3 травня 1996 року на 98-й сесії)

Комітет міністрів Ради Європи, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,

підкреслюючи, що в демократичному суспільстві свобода ЗМІ та вільне й безперешкодне здійснення журналістами їхніх функцій важливе, зокрема, для інформування громадськості, вільного формування й вираження думок та ідей, а також для перевірки діяльності органів державної влади,

підтверджуючи, що свободу ЗМІ та вільне й безперешкодне здійснення журналістами їхніх функцій за умов конфліктів і тиску слід поважати, оскільки за таких умов особливо важливим є право окремих людей і широкої громадськості бути поінформованими про всі справи, що становлять суспільний інтерес, і мати змогу оцінювати дії органів державної влади й інших сторін, що беруть у них участь,

підкреслюючи важливість ролі журналістів і ЗМІ в справі інформування громадськості про порушення національного й міжнародного права та страждання людей за умов конфліктів і тиску, а також те, що журналісти таким чином можуть допомогти попередити подальші порушення й страждання,

звертаючи увагу на те, що за таких випадків свободі ЗМІ та вільному й безперешкодному здійсненню журналістами їхніх функцій може загрозувати серйозна небезпека, а журналісти нерідко ризикують своїм життям і фізичною недоторканністю та наражаються на обмеження права на вільне й незалежне висвітлення подій,

звертаючи увагу на те, що зазіхання на фізичну безпеку журналістів і обмеження права на висвітлення подій може мати різні форми, починаючи із захоплення засобів зв'язку й закінчуючи спробами перешкоджати роботі, затриманням і вбивством,

знову підтверджуючи важливість міжнародних документів з питань прав людини як на всесвітньому, так і на європейському рівнях для захисту журналістів, які працюють за умов конфліктів і тиску, зокрема Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про цивільні й політичні права та Європейської конвенції з прав людини,

знову підтверджуючи важливість статті 79 Першого додаткового протоколу до Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року, ухваленого 8 червня 1977 року, в якій говориться, що журналісти мають розглядатись, як цивільні особи, і як такі мають користуватись захистом,

беручи до уваги, що це зобов'язання стосується також внутрішніх збройних конфліктів,

переконаний, що необхідно знову підтвердити вже існуючі гарантії, зробити їх більш відомими й забезпечити справжню повагу до них задля посилення захисту журналістів за умов конфліктів і тиску,

підкреслюючи, що за таких випадків будь-яке втручання в роботу журналістів має бути винятком, зведено до мінімуму й здійснюватись у суворій відповідності з умовами, викладеними у відповідних міжнародних документах з питань прав людини,

звертаючи увагу на те, що ЗМІ, професійні організації і самі журналісти теж можуть зробити внесок до справи посилення своєї фізичної безпеки, зокрема шляхом вжиття й заохочення практичних запобіжних заходів із самозахисту,

беручи до уваги, що для досягнення мети цієї Рекомендації термін "журналіст" слід розуміти як такий, що охоплює всіх представників ЗМІ, тобто всіх тих, хто займається збиранням, обробкою й поширенням новин та інформації, в т. ч. операторів і фотографів, а також допоміжний персонал – водіїв і перекладачів,

рекомендує урядам держав-членів:

1) керуватись в своїх діяльності та політиці основними принципами, що стосуються захисту журналістів, котрі працюють за умов конфліктів і тиску, викладеними в Додатку до цієї Рекомендації, а також застосовувати їх без обмеження й дискримінації за будь-якою ознакою до іноземних і місцевих журналістів;

2) широко розповсюдити цю Рекомендацію, зокрема довести її до відома ЗМІ, журналістів і професійних організацій, а також до органів державної влади і їх службовців – як цивільних, так і військових.

Додаток до Рекомендації № R (96) 4

Основні принципи, що стосуються захисту журналістів за умов конфліктів і тиску

Глава А: Захист фізичної безпеки журналістів

Принцип № 1. Запобігання

1. ЗМІ, журналісти й професійні організації можуть вжити важливих запобіжних заходів, що сприятимуть захисту фізичної безпеки журналістів. З метою належної підготовки до виконання небезпечних завдань за умов конфліктів і тиску слід розглянути такі заходи:

- а) забезпечення практичною інформацією й підготовка всіх журналістів, штатних або позаштатних, за допомогою досвідчених журналістів і спеціалізованих уповноважених органів влади та організацій, наприклад, поліції або збройних сил;
- б) широке розповсюдження серед представників цієї професії існуючих "посібників з виживання";
- с) широке розповсюдження серед представників цієї професії інформації про доступність відповідного захисного спорядження.

2. Виходячи з того, що за такі заходи відповідають, передусім, ЗМІ, журналісти й професійні організації, органи влади й спеціалізовані уповноважені організації в державах-членах мають діяти узгоджено, коли до них звертаються з вимогами про надання інформації або підготовку.

Принцип № 2. Страхування

1. Журналісти, які працюють за умов конфліктів і тиску, повинні мати достатнє страхове забезпечення на випадок хвороби, тілесного ушкодження, репатріації або смерті. ЗМІ мають забезпечити, щоб страхування відбувалося до відправлення журналістів, які працюють у них, на небезпечні завдання. Журналісти, котрі працюють самостійно, мають укладати договори страхування особисто.

2. Державам-членам і ЗМІ слід проаналізувати заходи, що сприятимуть забезпеченню всіх журналістів, які вирушають на небезпечні завдання, страхуванням. Це має бути обов'язковою умовою контрактів і колективних договорів.

3. ЗМІ й професійні організації в державах-членах мають висловити свої міркування щодо заснування солідарного фонду для відшкодування журналістам або їхнім родинам збитків, завданих у випадках, коли страхування є недостатнім або відсутнє.

Принцип № 3. "Гарячі лінії"

1. Надзвичайна "гаряча лінія" зв'язку, яку підтримує Міжнародний комітет Червоного Хреста (ICRC), виявилася безцінною в справі розшуку зниклих журналістів. Інші організації, наприклад, Міжнародна федерація журналістів (IFJ) і Міжнародна біржа зі свободи вираження поглядів (IFEX) мають свої дієві "гарячі лінії", привертаючи увагу до випадків посягань на фізичну безпеку журналістів та їхні журналістські свободи. Слід заохочувати ЗМІ й професійні організації вживати заходів з метою зробити "гарячі лінії" більш відомими серед представників професії. Державам-членам слід підтримати такі ініціативи.

2. Журналісти, які працюють за умов конфліктів і тиску, мають розглянути питання про доцільність конфіденційного інформування місцевих бюро Міжнародного комітету Червоного Хреста про своє місцеперебування, збільшуючи таким чином ефективність "гарячої лінії" в справі пошуку журналістів і вжиття заходів, спрямованих на посилення їхньої безпеки.

Глава В: Права й умови роботи журналістів, які працюють за умов конфліктів і тиску

Принцип № 4. Інформація, пересування й листування

Держави-члени визнають, що журналісти мають незаперечні підстави вільно здійснювати права й основні свободи людини, гарантовані Європейською конвенцією з прав людини (ЄКПЛ) і відповідними протоколами до неї, а також міжнародними документами, Стороною яких вони є, в т. ч.:

- a) право кожної людини на пошук, передавання й одержування інформації та ідей, незалежно від кордонів;
- b) право кожної людини на законну свободу пересування й свободу вибору місця проживання в межах території держави, а також право залишати країну;
- c) право кожної людини на повагу таємниці її листування в різних його формах.

Принцип № 5. Конфіденційність джерел

Держави-члени, звертаючи увагу на важливість збереження конфіденційності джерел, що використовуються журналістами за умов конфліктів і тиску, мають забезпечити повагу до такої конфіденційності.

Принцип № 6. Засоби зв'язку

Держави-члени не повинні обмежувати використання журналістами засобів зв'язку для міжнародного або національного передавання новин, думок, ідей і коментарів. Їм не слід затримувати або якимось іншим чином втручатися в такі трансляції.

Принцип № 7. Контролювання обмежень

1. Не дозволяється жодне втручання в здійснення прав і свобод, передбачених принципами 4-6, крім втручань, що здійснюються згідно з умовами, викладеними у відповідних положеннях документів з питань прав людини й витлумаченими їхніми контрольними органами. Отже, будь-яке втручання має:

- ✓ бути визначено в законі та сформульовано в зрозумілих і чітких термінах;
- ✓ переслідувати законну мету, визначену у відповідних положеннях документів з питань прав людини; відповідно до практики Європейського Суду з прав людини, захист національної безпеки у світлі Європейської конвенції з прав людини є такою законною метою, але не може розумітись або використовуватись, як загальна підстава для обмеження основних прав і свобод, та
- ✓ бути необхідним у демократичному суспільстві, тобто відповідати настійній соціальній потребі, ґрунтуватися на доречних і достатніх підставах і бути пропорційним законно переслідуюваній меті.

2. Під час війни або іншої надзвичайної ситуації в державі, яка загрожує життю нації та про існування якої офіційно оголошено, дозволяється вживати заходів, що нівелюють зобов'язання держави щодо забезпечення цих прав і свобод, виключно в тих межах, яких вимагає гострота ситуації, – за умови, що вони не суперечать іншим міжнародно-правовим зобов'язанням і не призводять до дискримінації лише на підставі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії або соціального походження.

3. Держави-члени мають утримуватися від вжиття будь-яких обмежувальних заходів проти журналістів (наприклад, відмова в акредитації або вислання) на підставі здійснення ними професійних обов'язків або змісту репортажів та інформації, що передаються їхніми ЗМІ.

Принцип № 8. Захист і допомога

1. Держави-члени мають дати вказівки своїм військовим і поліцейським силам надавати журналістам необхідні та достатні захист і допомогу, якщо вони їх потребують, і ставитися до них, як до цивільних осіб.

2. Державам-членам не слід використовувати захист журналістів, як привід для обмеження їхніх прав.

Принцип № 9. Недискримінація

Держави-члени мають забезпечити, щоб у стосунках з журналістами, іноземними або місцевими, органи державної влади діяли недискримінаційним і не довільним чином.

Принцип № 10. Доступ до території держави

1. Держави-члени мають сприяти доступу журналістів до території призначення завдяки негайній видачі віз та інших потрібних документів.

2. Державам-членам слід таким самим чином сприяти ввезенню та вивезенню професійного обладнання.

Принцип № 11. Застосування систем акредитації

Системи акредитації для журналістів слід впроваджувати виключно в тих межах, яких вимагає особлива ситуація. Коли системи акредитації впроваджено, акредитація, зазвичай, має бути гарантована. Державам-членам слід забезпечити, щоб:

- a) акредитація сприяла здійсненню журналістами їхніх функцій за умов конфліктів і тиску;
- b) здійснення журналістами їхніх функцій і журналістських свобод не залежало від акредитації;
- c) акредитація не використовувалась для обмеження свободи пересування журналістів або їхнього доступу до інформації; якщо відмова в акредитації може мати наслідком обмеження цих прав, такі обмеження мають чітко відповідати умовам, викладеним вище в принципі 7;
- d) надання акредитації не залежало від поступок з боку журналістів, що може обмежувати їхні права й свободи більше, ніж це передбачено вище в принципі 7;
- e) будь-яка відмова в акредитації, що має наслідком обмеження свободи пересування журналістів або їхнього доступу до інформації, була обґрунтована.

Глава С: Розслідування

Принцип № 12

1. За умов конфліктів і тиску держави-члени повинні розслідувати інциденти з порушенням фізичної недоторканності журналістів, що відбулися в межах їхньої юрисдикції. Їм слід піддавати належному розгляду повідомлення журналістів, ЗМІ й професійних організацій, які привертають увагу до таких інцидентів, і, за потреби, вживати всіх відповідних подальших заходів.
2. Держави-члени мають застосовувати всі необхідні засоби, щоб притягти до відповідальності тих, хто стоїть за цими порушеннями, незалежно від того, планувались, заохочувались чи здійснювались вони особами, які належать до терористичних або інших організацій, особами, які працюють на уряд чи інші органи державної влади, або ж особами, які діють на власний розсуд.
3. Державам-членам слід забезпечувати необхідну взаємну допомогу в кримінальних справах згідно з відповідними чинними документами Ради Європи та іншими європейськими й міжнародними документами.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (96) 10

Про гарантії незалежності громадського телерадіомовлення

(Ухвалена Комітетом міністрів 11 вересня 1996 року
на 573-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,

беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля збереження й втілення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною,

згадуючи про те, що незалежність ЗМІ, в т. ч. мовлення, дуже важлива для функціонування демократичного суспільства,

підкреслюючи важливість поваги незалежності ЗМІ, особливо з боку урядів,

згадуючи в цьому аспекті принципи, ухвалені урядами держав-членів Ради Європи в Декларації про свободу вираження поглядів та інформації від 29 квітня 1982 року, зокрема щодо потреби в більшій кількості незалежних і автономних засобів комунікації, що дало б змогу відображати різноманітність ідей і думок,

знову підтверджуючи життєво важливу роль громадського телерадіомовлення як суттєвого фактора плюралістичної комунікації, доступної кожному як на національному, так і на регіональному рівнях завдяки наданню основних загальнодоступних програм, у т. ч. інформаційних, освітніх, культурних і розважальних,

згадуючи зобов'язання, взяті на себе представниками держав, що брали участь у 4-й Європейській конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ (Прага, 7-8 грудня 1994 року), в резолюції № 1 "Майбутнє громадського мовлення", зокрема щодо поваги незалежності організацій громадського телерадіомовлення,

звертаючи увагу на потребу розвивати далі принципи незалежності громадського телерадіомовлення, викладені в Празькій резолюції, про яку йшлося вище, відповідно до вимог, що з'явилися внаслідок політичних, економічних і технічних змін, які відбулися в Європі,

беручи до уваги, що за таких умов незалежність громадського телерадіомовлення має бути чітко гарантована на національному рівні за допомогою комплексу правових норм, які визначають усі аспекти його функціонування,

підкреслюючи важливість забезпечення чіткого дотримання цих норм кожною людиною або органом влади поза межами організацій громадського телерадіомовлення,

рекомендує урядам держав-членів:

- a) включити до національного законодавства або до документів, які регламентують діяльність організацій громадського телерадіомовлення, положення, що гарантують незалежність цих організацій, відповідно до керівних принципів, викладених у Додатку до цієї Рекомендації;
- b) довести ці керівні принципи до відома органів влади, відповідальних за контроль за діяльністю організацій громадського телерадіомовлення, а також до відома керівників і персоналу цих організацій.

Додаток до Рекомендації № R (96) 10 Керівні принципи, що гарантують незалежність громадського телерадіомовлення

I. Основні положення

Правові рамки, що регулюють діяльність організацій громадського телерадіомовлення, мають чітко визначити їхню редакційну незалежність та інституційну автономність, зокрема в таких питаннях, як:

- ✓ визначення розкладів передач;
- ✓ розробка концепції і створення передач;

- ✓ перевірка й передача програм новин і поточних подій;
- ✓ організація діяльності телерадіоорганізації;
- ✓ підбір працівників, прийом і управління персоналом телерадіоорганізації;
- ✓ придбання, оренда, продаж і використання товарів і послуг;
- ✓ управління фінансовими ресурсами;
- ✓ розроблення й виконання бюджету;
- ✓ переговори, підготовка й підписання правових актів, що стосуються функціонування телерадіоорганізацій;
- ✓ представництво в суді, а також у відносинах із третіми особами.

Положення про відповідальність і контроль за діяльністю організацій громадського телерадіомовлення та їхніх статутних органів мають бути чітко визначені в нормативних актах, що регулюють їхню діяльність.

Програмна діяльність організацій громадського телерадіомовлення не повинна піддаватися жодній формі цензури. Стороннім особам або організаціям заборонено здійснювати будь-який апіорний контроль за діяльністю організацій громадського телерадіомовлення, крім особливих випадків, передбачених законодавством.

II. Органи управління організацій громадського телерадіомовлення

1. Повноваження

Правові рамки, які регулюють діяльність організацій громадського телерадіомовлення, мають гарантувати, що єдиними органами, відповідальними за їхню повсякденну діяльність, є органи управління цих організацій.

2. Статус

Правові норми, що визначають статус органів управління організацій громадського телерадіомовлення, зокрема їхній склад, мають бути сформульовані таким чином, щоб забезпечити їх від ризику політичного або іншого втручання.

Ці норми повинні передбачати, зокрема, щоб члени органів управління або особи, які виконують ці функції одноосібно:

- ✓ здійснювали свої функції виключно в інтересах організації громадського телерадіомовлення, яку вони представляють і якою керують;
- ✓ не мали б права, безпосередньо чи опосередковано, виконувати функції, отримувати зарплатню чи мати частку в підприємствах або інших організаціях медіа-сектора чи суміжних секторів, якщо це призводить до зіткнення інтересів з управлінськими функціями, які вони виконують у своїй організації громадського телерадіомовлення;
- ✓ не могли б взагалі отримувати жодного доручення або інструкцій від будь-якої особи чи органу, крім органів або осіб, відповідальних за контроль над діяльністю відповідної організації громадського телерадіомовлення, за виключенням особливих випадків, передбачених законодавством.

3. Відповідальність

Будучи підзвітними перед судами за здійснення своїх повноважень у випадках, передбачених законодавством, органи управління організацій громадського телерадіомовлення або особи, які виконують такі функції одноосібно, мають бути підзвітними за здійснення своїх функцій тільки органу, який контролює діяльність організації громадського телерадіомовлення.

Будь-яке рішення, ухвалене зазначеними вище контролюючими органами проти членів органів управління організацій громадського телерадіомовлення або осіб, які виконують такі функції одноосібно, за порушення їхніх обов'язків і зобов'язань має бути належним чином умотивоване й підлягати оскарженню в уповноважених судах.

III. Органи, що здійснюють контроль за діяльністю організацій громадського телерадіомовлення

1. Повноваження

Правові рамки, які регулюють діяльність організацій громадського телерадіомовлення, мають чітко й точно визначити повноваження органів, які здійснюють контроль за їхньою діяльністю.

Органи, які здійснюють контроль за діяльністю організацій громадського телерадіомовлення, не повинні здійснювати жодного апіорного контролю за програмуванням.

2. Статус

Правові норми, які визначають статус органів, що здійснюють контроль за діяльністю організацій громадського телерадіомовлення, зокрема їхній склад, мають бути сформульовані таким чином, щоб забезпечити ці контролюючі органи від ризику політичного або іншого втручання.

Ці норми повинні, зокрема, гарантувати, щоб члени контролюючих органів:

- ✓ призначалися за допомогою відкритої і плюралістичної процедури;
- ✓ колективно представляли інтереси суспільства в цілому;
- ✓ не могли б отримувати жодного доручення або інструкцій від будь-якої особи чи органу, крім того, який їх призначив, й за винятком особливих випадків, передбачених законодавством;
- ✓ не могли б бути звільнені, тимчасово відсторонені від виконання обов'язків або заміщені протягом терміну їхніх повноважень будь-якою особою або органом, крім того, який їх призначив, якщо тільки контролюючий орган належним чином не засвідчив, що вони були не в змозі або їм заважали виконувати їхні функції;
- ✓ не мали б права, безпосередньо чи опосередковано, виконувати свої функції, отримувати зарплатню чи мати частку в підприємствах або інших організаціях медіа-сектора чи суміжних секторів, якщо це призводить до зіткнення інтересів з функціями, які вони виконують у контролюючій організації.

Правові норми щодо оплати праці членів органів, що контролюють діяльність організацій громадського телерадіомовлення, мають бути визначені чітко і відкрито в документах, що регулюють діяльність цих органів.

IV. Персонал організацій громадського телерадіомовлення

Набір, просування, переведення, а також права й обов'язки працівників організацій громадського телерадіомовлення не повинні залежати від походження, статі, думок або політичних, філософських чи релігійних поглядів або членства в профспілках.

Персоналу організацій громадського телерадіомовлення має бути без обмеження гарантоване право на участь у діяльності профспілок, а також право на страйк, за винятком обмежень, передбачених законодавством з метою забезпечити безперервність державної служби або з інших законних підстав.

Нормативні рамки, які регулюють діяльність організацій громадського телерадіомовлення, мають чітко визначати, що працівники таких організацій взагалі не можуть отримувати інструкцій від осіб або органів, сторонніх для організації, в якій вони працюють, без згоди органів управління цієї організації та повідомлення про це контролюючих органів.

V. Фінансування організацій громадського телерадіомовлення

Правові норми, які регулюють фінансування організацій громадського телерадіомовлення, повинні ґрунтуватися на принципі, відповідно до якого держави-члени беруть на себе зобов'язання підтримувати або, якщо потрібно, сформувати відповідні безпечні й прозорі нормативні рамки фінансування, які гарантуватимуть організаціям громадського телерадіомовлення засоби, потрібні для здійснення їхніх завдань.

Наведені нижче принципи слід застосовувати у випадках, коли фінансування організації громадського телерадіомовлення повністю або частково базується на регулярних чи окремих внесках із державного бюджету або на ліцензійному платежі:

- ✓ повноваження приймати рішення щодо фінансування відповідної організації громадського телерадіомовлення органами влади, які є сторонніми для неї, не повинно використовуватися з метою здійснення будь-якого прямого або опосередкованого впливу на редакційну незалежність та інституційну автономність цієї організації;
- ✓ рівень внесків або ліцензійного платежу має визначатися після проведення консультацій з відповідною організацією громадського телерадіомовлення й з урахуванням динаміки вартості її діяльності, щоб це дало змогу цій організації виконувати її різноманітні завдання в повному обсязі;
- ✓ сплата внесків або ліцензійного платежу має відбуватися таким чином, щоб гарантувати організації громадського телерадіомовлення безперервність діяльності й дати можливість здійснювати довгострокове планування;
- ✓ використання внесків або ліцензійного платежу організацією громадського телерадіомовлення має здійснюватися з повагою принципу незалежності й автономності, про що йшлося в керівному принципі I;
- ✓ якщо кошти на внески або ліцензійний платіж мають розподілятися між кількома організаціями громадського телерадіомовлення, це слід робити таким чином, щоб справедливо задовольнити потреби кожної з організацій.

Правові норми, що визначають процедуру фінансового контролю організацій громадського телерадіомовлення, не повинні порушувати незалежності цих організацій у питаннях програмної діяльності, як це зазначено в керівному принципі I.

VI. Програмна політика організацій громадського телерадіомовлення

Правові рамки, що регулюють діяльність організації громадського телерадіомовлення, мають чітко визначати, що ці організації є відповідальними за те, щоб програми новин чесно подавали факти й події, а також сприяли вільному формуванню думок.

Випадки, за яких організації громадського телерадіомовлення можна примусити поширювати офіційні послання, заяви або повідомлення, інформувати про дії або рішення органів державної влади чи гарантувати цим органам прямий ефір, мають бути обмежені винятковими обставинами, чітко викладеними в законодавстві або нормативних актах.

Такі офіційні повідомлення слід чітко оголошувати, як такі, й поширювати під повну відповідальність того органу влади, який доручив це зробити.

VII. Доступ організацій громадського телерадіомовлення до нових комунікативних технологій

Організації громадського телерадіомовлення повинні мати змогу використовувати нові комунікативні технології. Якщо це дозволяється, створювати на їх основі нові служби з метою незалежного виконання своїх завдань, як це визначено законодавством.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (97) 19

Про показ насильства електронними ЗМІ

(Ухвалена Комітетом міністрів 30 жовтня 1997 року
на 607-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,

беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля збереження й вітлення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною,

згадуючи про свою відданість основоположному праву на свободу вираження поглядів, гарантованому статтею 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини, принципам безперешкодного поширення інформації та ідей, а також незалежності телерадіомовників, як про це зазначено в Декларації про свободу вираження поглядів та інформації від 29 квітня 1982 року,

пам'ятаючи про міжнародний вимір необґрунтованого показу насильства та відповідні положення Європейської конвенції про транскордонне телебачення (1989),

згадуючи, що на 4-й Європейській конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ (Прага, 7-8 грудня 1994) міністри, відповідальні за політику в галузі ЗМІ, подали до Комітету міністрів Ради Європи план дій, що містив стратегії, спрямовані на сприяння ЗМІ в демократичному суспільстві, й запропонували Комітетові міністрів "підготувати в тісному співробітництві з фахівцями ЗМІ та регулювальними органами прийнятні керівні принципи щодо показу насильства в ЗМІ",

згадуючи, що здійснення свободи вираження поглядів пов'язано з обов'язками й відповідальністю, про що слід пам'ятати фахівцям ЗМІ, та що воно може бути законним чином обмежене з метою підтримання рівноваги між здійсненням цього права й дотриманням інших основних прав, свобод та інтересів, що їх захищає Європейська конвенція з прав людини,

стурбований загальним збільшенням обсягів показу насильства електронними ЗМІ, внаслідок чого це стає важливою соціальною проблемою,

згадуючи, що насильство не можна розглядати, як звичайний засіб розв'язання будь-яких конфліктів, у т. ч. міжособистісних,

звертаючи, проте, увагу на те, що насильство є частиною повсякденного життя суспільства й що право громадянськості бути поінформованою включає також право бути поінформованою щодо різних проявів насильства,

звертаючи увагу на те, що, залежно від ситуації, існує багато способів показу насильства в ЗМІ, починаючи від інформації – і до розваги; та що, зокрема в останньому випадку, насильство іноді подається, як звичайна подія або навіть прославляється, щоб привернути увагу великої аудиторії,

звертаючи також увагу на те, що, незважаючи на проголошену мету, насильство іноді подається електронними ЗМІ без жодної для цього причини, його показ жодним чином не виправдовується контекстом, досягаючи неприйнятної, нелюдського й образливого рівня, а також надмірних обсягів,

свідомий того, що це може погіршувати фізичний, розумовий або моральний розвиток суспільства, зокрема молоді, приводячи, наприклад, до зростаючої нечутливості до страждань, почуття небезпеки й недовіри,

звертаючи увагу на те, що не всі, хто відповідає за електронні ЗМІ, усвідомлюють, що зростаючий показ насильства стає проблемою,

беручи до уваги, що економічні причини, які наводять деякі особи, відповідальні за електронні ЗМІ, не можуть виправдати безпричинний показ насильства,

впевнений у тому, що відповідальність за показ насильства електронними ЗМІ мають взяти на себе різні сектори суспільства,

впевнений також у тому, що всі фахівці електронних ЗМІ мають взяти на себе відповідальність і що саме вони посідають найкращу позицію для розв'язання проблеми необґрунтованого показу насильства, а також вітаючи зусилля, вже вжиті деякими фахівцями й секторами,

рекомендує урядам держав-членів:

- a) привернути увагу фахівців сектора електронних ЗМІ, регулювальних органів цього ж сектора, керівних органів освіти й всієї громадськості до загальних політичних рамок, що наводяться в Додатку;
- b) вжити конкретних заходів для впровадження цих принципів;
- c) забезпечити всіма належними засобами доведення цих керівних принципів до зацікавлених осіб і органів, а також загальне обговорення цього питання;
- d) дотримуватись їхнього ефективного застосування у внутрішніх правопорядках.

Пропонує Генеральному секретареві Ради Європи передати цю Рекомендацію урядам держав, що є Сторонами Європейської культурної конвенції, але не є членами Ради Європи.

Сфера застосування

Ця Рекомендація стосується необґрунтованого показу насильства різними електронними ЗМІ на національному й міжнародному рівнях. Необґрунтований характер показу слід оцінювати, виходячи з параметрів, що наводяться в Додатку до цієї Рекомендації.

Визначення

Для мети цієї Рекомендації:

- a) термін "необґрунтований показ насильства" означає поширення повідомлень, слів і зображень, насильницькому змісту яких або способу подання надається особлива виразність, не виправдана контекстом;
- b) термін "електронні ЗМІ" означає програми радіо й телебачення, такі служби, як відео за викликом, інтернет, інтерактивне телебачення та ін., а також продукти – відеоігри, CD-роми та ін., за винятком приватних комунікацій, недоступних для громадськості;
- c) термін "особи, відповідальні за зміст", означає фізичних або юридичних осіб, відповідальних за зміст повідомлень, слів і зображень, які є доступними для громадськості через різноманітні електронні ЗМІ.

Керівні принципи

Керівний принцип № 1. Загальні рамки

Стаття 10 Європейської конвенції з прав людини, відповідно до тлумачення за практикою Європейського суду з прав людини, повинна становити загальні правові рамки для розв'язання питань, що стосуються показу насильства в електронних ЗМІ.

Свобода вираження поглядів, у принципі, включає також право поширювати й одержувати інформацію та ідеї, які становлять показ насильства. Проте деякі форми необґрунтованого показу насильства можуть законним чином бути обмежені, враховуючи обов'язки й відповідальність, що їх несе із собою здійснення права на свободу вираження поглядів; за умови, що такі втручання в свободу вираження поглядів передбачені законодавством і є необхідними в демократичному суспільстві.

Конкретніше – засоби, вжиті на противагу необґрунтованому показу насильства електронними ЗМІ, можна законним чином розглядати як такі, що гарантують повагу людської гідності й захищають вразливі групи, наприклад, дітей і підлітків, фізичному, розумовому й моральному розвитку яких може зашкодити показ такого насильства.

Керівний принцип № 2. Відповідальність і заходи, що їх можуть вживати особи, котрі не є представниками держави

Держави-члени мають визнати й врахувати, що насамперед ті особи, котрі відповідають за зміст, повинні взяти на себе обов'язки й відповідальність, які несе з собою здійснення свободи вираження поглядів, оскільки саме вони першими відповідають за зміст повідомлень, слів і зображень, що поширюють. У т. ч. мають нести певну відповідальність мовники електронних ЗМІ, розв'язуючи питання про поширення повідомлень, слів і зображень, що демонструють насильство, з огляду на їхній потенційно шкідливий вплив на громадськість, зокрема молодь, а також на суспільство в цілому. Залежно від виду електронних ЗМІ, фахівці повинні брати на себе відповідальність різними способами, включаючи, наприклад:

- i) забезпечення відповідним чином того, щоб громадськість була заздалегідь достатньою мірою поінформована про повідомлення, слова й зображення насильницького характеру, які збираються зробити доступними;

- ii) запровадження в різних секторах кодексів поведінки, які визначатимуть конкретні обов'язки відповідного професійного сектора;
- iii) впровадження внутрішніх керівних принципів, у т. ч. стандартів для оцінювання змісту, в різноманітних організаціях електронних ЗМІ;
- iv) заснування на секторальному рівні та окремими телерадіомовниками відповідних консультативних і контрольних механізмів для моніторингу процесу впровадження стандартів саморегулювання;
- v) врахування стандартів саморегулювання в контрактах з іншими секторами, наприклад, виробниками аудіовізуальної продукції й відеоігор, рекламними агенціями та ін.;
- vi) регулярні контакти та обмін інформацією з національними регулювальними органами, а також з органами саморегулювання в інших країнах.

Різні сектори суспільства

Держави-члени мають визнати й врахувати той факт, що різні сектори суспільства в своїх відповідних сферах діяльності несуть власну відповідальність. Вони можуть брати на себе відповідальність різними способами, наприклад, звертаючись до тих, хто відповідає за зміст, зокрема через кампанії щодо розширення обізнаності; сприяючи й забезпечуючи освіту з питань ЗМІ; заохочуючи або беручи на себе дослідження проблеми показу насильства та ін.

Зважаючи на доступ до електронних ЗМІ та їхнє використання дітьми й підлітками вдома і в школах, так само, як і на розуміння насильницьких повідомлень, слів і зображень, що передаються такими ЗМІ, то батьки й учителі несуть особливу відповідальність. Вони можуть брати цю відповідальність на себе по-різному, у т. ч.:

- i) розвиваючи й підтримуючи критичне ставлення до необґрунтованого показу насильства;
- ii) використовуючи електронні ЗМІ свідомо й вибірково, а також вимагаючи якісних продуктів і послуг;
- iii) заохочуючи дітей і підлітків розвивати критичне ставлення, наприклад, через освіту з питань ЗМІ в сім'ях і школах;
- iv) вивчаючи способи обмеження доступу дітей і підлітків до насильства, що демонструється електронними ЗМІ, якщо воно може зашкодити фізичному, розумовому й моральному розвитку останніх.

Керівний принцип № 3. Відповідальність і засоби, що їх можуть вживати держави-члени

Держави-члени несуть загальну відповідальність, у т. ч. і за добробут свого населення, захист прав людини й дотримання поваги людської гідності. Проте в питаннях необґрунтованого показу насильства електронними ЗМІ вони несуть лише другорядну відповідальність, оскільки головна відповідальність лягає на тих, хто відповідає за зміст.

Національна політика в галузі ЗМІ

Державам-членам слід виробити глобальний підхід, який не обмежувався б тільки тими особами, які відповідають за зміст, а був зорієнтований на відповідні фаховий і соціальний сектори в цілому. Такий підхід має, де це потрібно, бути спрямований на:

- i) сприяння утворенню незалежних регулювальних органів для різноманітних електронних ЗМІ. Ці органи повинні мати належні права й засоби регулювання показу насильства на національному рівні;
- ii) надання користувачам ЗМІ – і громадянам, й іноземцям, не задоволеним насильницьким спрямуванням певних служб або продукції, – можливості звертатись із скаргою до регулювального або іншого уповноваженого національного органу;
- iii) включення до умов ліцензій для телерадіомовників певних зобов'язань, що стосуються показу насильства, разом із попереджувальними заходами адміністративного характеру (наприклад, непродовження ліцензії за недодержання цих зобов'язань);
- iv) розроблення методів, які сприятимуть поділу відповідальності між особами, відповідальними за зміст, і громадськістю (попередження, "межі" та ін.);
- v) підвищення обізнаності працівників електронних ЗМІ щодо проблем, пов'язаних із необґрунтованим показом насильства та стурбованістю громадськості з цього приводу;
- vi) сприяння дослідженням проблем показу насильства електронними ЗМІ, зокрема тенденцій у різних ЗМІ, і вивчення впливу цього показу на громадськість.

Міжнародне співробітництво

На додаток до існуючих міжнародних зобов'язань і роботи, що здійснюється в рамках Ради Європи, держави-члени мають підтримувати двостороннє й багатостороннє співробітництво, у т. ч. в рамках уповноважених міжнародних організацій, з метою розвитку політик, що спрямовані на розв'язання проблем, пов'язаних, зокрема, з міжнародним характером показу насильства електронними ЗМІ.

З цією метою вони повинні заохочувати обмін інформацією й співробітництво між уповноваженими регулювальними органами, зокрема в питаннях класифікації змісту та розгляду скарг, що надійшли з-за кордону.

Заходи правового характеру

Якщо особи, відповідальні за зміст, задіяні в необґрунтованому показі насильства, яке серйозно ображає людську гідність, або, з огляду на нелюдський чи принизливий характер такого показу, шкодить розумовому чи моральному розвитку громадян, зокрема молоді, держави-члени повинні ефективно вживати відповідні цивільні, кримінальні або адміністративні санкції.

Державам-членам, які не є Сторонами Європейської конвенції про транскордонне телебачення (1989), пропонується приєднатися до неї. Всі держави – Сторони цієї Конвенції, мають забезпечити її ефективне впровадження, зокрема положень, що стосуються показу насильства, та регулярно оцінювати ефективність цього впровадження. Державам-членам пропонується також вжити належних заходів для виконання рекомендації Комітету міністрів № R (89) 7 "Про принципи поширення відеозаписів насильницького, жорстокого або порнографічного змісту".

Сприяння передачам, службам і продукції ненасильницького характеру

У межах рамок, зокрема різноманітних національних і міжнародних програм підтримки виробництва й поширення аудіовізуальних творів, а також у тісній співпраці з європейськими органами й відповідними професійними колами держави-члени мають заохочувати додержання принципу ненасильницького характеру передач, служб і продукції, які відображають культурну різноманітність і багатство європейських країн.

Керівний принцип № 4. Спільна відповідальність за освіту з питань електронних ЗМІ

Державам слід розглядати освіту з питань електронних ЗМІ, як спільну відповідальність самих держав, осіб, відповідальних за зміст, і різних секторів суспільства. Така освіта є особливо прийнятним засобом допомоги громадянськості, зокрема молоді, в справі розвитку критичного ставлення до різних форм показу насильства цими ЗМІ та вміння робити поінформований вибір.

Додаток до Рекомендації № R (97) 19 Параметри, необхідні для розв'язання питання, чи є показ насильства електронними ЗМІ виправданим

У процесі оцінювання конкретних випадків показу насильства електронними ЗМІ можуть існувати різні погляди щодо того, є цей показ виправданим чи ні. Така різноманітність підходів залежить, зокрема, від різних обов'язків осіб або установ, які здійснюють оцінювання (телерадіомовники, батьки, рекламодавці, органи саморегулювання, суди та ін.). Ця різноманітність виявлятиметься також і під час застосування параметрів, що наводяться в таблиці нижче.

1. Громадськість та її доступ до електронних ЗМІ	2. Типи програм	3. Акти насильства, що демонструються
Телебачення (ТБ) вільний доступ (нешифрований) платний доступ (шифрований) "професійний доступ" (медичне платне ТБ) інтерактивне ТБ (з використанням, наприклад, відеоігор, CD-ромів або інтернету)	Телепрограми новини поточні справи документальні фільми, наукові програми реальні шоу легкі розважальні, музика	фізичне насильство сексуальне насильство психологічне насильство словесне насильство опосередковане насильство погрози

<p>програмний час (дитячий час/ прайм тайм/ програмний час після дитячого часу)</p> <p>Інше інтернет-відео – вільний доступ – умовний доступ (порнографічне відео)</p>	<p>відеокліпи телеігри, змагання та ін. спорт релігія дитячі програми художні твори (худ. фільми, драма та ін.) реклама, телеторгівля, анонси</p> <p>Радіопрограми новини поточні справи легкі розважальні, музика спорт релігія молодь реклама</p> <p>Інше відеокасети, анонси відеоігри мультимедіа</p>	<p>акт за суттю (наприклад, фізичної агресії) тільки результат (наприклад, тілесне ушкодження чи смерть, матеріальні збитки) акт і результат</p>
---	---	--

4. Контекст показу насильства

5. Форма, в якій зображується насильство

<p>інформація освіта розширення обізнаності (пояснити) творче вираження розвага соціальна критика, іронія, гумор привернення уваги/сенсаціалізація навмисне</p>	<p>реалістична натуралістична гедоністична почуттєва агресивна сирий (чорновий) матеріал малюнки та коментар/оціночні судження позитивна/ негативна (акт насильства героя/антигероя)</p>
---	--

Не претендуючи на вичерпність, ця таблиця зводить кілька елементів (наприклад, тип передачі – документальна чи для дітей, час показу, можливість вільного доступу або умовний доступ та ін.), про які слід пам'ятати задля розв'язання питання, чи є в даному випадку показ насильства електронними ЗМІ виправданим контекстом. Таким чином, показ справжніх масових убивств може бути виправданим у контексті інформаційної телепередачі, але не в контексті інтерактивної відеогри та ін.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (97) 20

Про "наклепницькі висловлювання"

(Ухвалена Комітетом міністрів 30 жовтня 1997 року
на 607-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,

беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля збереження й здійснення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною,

згадуючи Декларацію глав держав і урядів держав-членів Ради Європи, що була ухвалена 9 жовтня 1993 року в Відні,

згадуючи, що у Віденській декларації було висловлено серйозну стурбованість з приводу сучасного відродження расизму, ксенофобії, антисемітизму та розвитку духу нетерпимості, а також міститься зобов'язання боротися з усіма ідеологіями, політикою й практикою, що підбурюють до расової ненависті, насильства й дискримінації, так само, як і з будь-якою дією або висловлюваннями, що можуть посилювати побоювання й напругу між групами різного расового, етнічного, національного, релігійного або соціального походження,

знову підтверджуючи свою глибоку відданість свободі вираження поглядів та інформації, висловлену в Декларації про свободу вираження поглядів та інформації від 29 квітня 1982 року,

засуджуючи, як і у Віденській декларації та Декларації про ЗМІ в демократичному суспільстві, ухваленій на 4-й Європейській конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ (Прага, 7-8 грудня 1994 року), всі форми висловлювань, що підбурюють до расової ненависті, ксенофобії, антисемітизму та всіх форм нетерпимості, оскільки вони руйнують демократичну безпеку, культурне єднання і плюралізм,

звертаючи увагу на те, що такі форми висловлювань можуть мати більший і руйнівніший ефект, якщо вони поширюються ЗМІ,

вірячи в те, що потреба боротися з такими формами висловлювань є навіть більш невідкладною в ситуаціях напруги, під час війни або інших видів збройних конфліктів,

вірячи в те, що для урядів держав-членів потрібно сформулювати керівні принципи стосовно того, як ставитися до таких форм висловлювань, але беручи до уваги, що більшість ЗМІ не можна звинувачувати в цьому,

пам'ятаючи пункт 1 статті 7 Європейської конвенції про транскордонне телебачення та практику органів Європейської конвенції з прав людини за статтями 10 і 17 цієї Конвенції,

зважаючи на Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації та резолюцію Комітету міністрів (68) 30 "Про заходи, яких необхідно вжити проти підбурення до расової, національної і релігійної ненависті",

звертаючи увагу на те, що не всі держави-члени підписали й ратифікували цю Конвенцію та впровадили її в життя засобами національного законодавства,

свідомий потреби узгоджувати боротьбу з расизмом і нетерпимістю із захистом свободи вираження поглядів, щоб таким чином уникнути ризику зруйнувати демократію, намагаючись захистити її,

свідомий також необхідності цілковито поважати редакційну незалежність і автономію ЗМІ,

рекомендує урядам держав-членів:

1) керуючись принципами, викладеними в цій Рекомендації, вжити належних заходів для боротьби з наклепницькими висловлюваннями;

2) забезпечити, щоб ці заходи становили частину всебічного підходу до такого явища й були спрямовані також на його соціальні, економічні, політичні, культурні й інші основоположні причини;

3) відповідно до резолюції Комітету міністрів (68) 30 "Про заходи, яких необхідно вжити проти підбурення до расової, національної і релігійної ненависті", підписати, ратифікувати й ефективно впроваджувати в

національне законодавство Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, якщо цього ще не зроблено;

4) переглянути внутрішнє законодавство й практику задля забезпечення їх відповідності принципам, викладеним у Додатку до цієї Рекомендації.

Додаток до Рекомендації № R (97) 20

Сфера застосування

Принципи, викладені нижче, застосовуються до наклепницьких висловлювань, зокрема тих, що поширюються через ЗМІ.

Для мети застосування цих принципів термін "наклепницьке висловлювання" слід розуміти як такий, що охоплює всі форми висловлювань, які поширюють, підбурюють, заохочують чи виправдовують расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм або інші форми ненависті, що ґрунтується на нетерпимості, у т. ч. нетерпимості, що знаходить своє вираження у войовничому націоналізмі й етноцентризмі, дискримінації та ворожості стосовно меншин, мігрантів і осіб іммігрантського походження.

Принцип 1

Уряди держав-членів, органи державної влади і державні установи на національному, регіональному й місцевому рівнях, а також державні службовці зобов'язані спеціально утримуватися від тверджень, зокрема в ЗМІ, що можуть обґрунтовано розумітись, як наклепницьке висловлювання або висловлювання, що може спричинити ефект узаконення, поширення чи заохочення расової ненависті, ксенофобії, антисемітизму або інших форм дискримінації чи ненависті, які ґрунтуються на нетерпимості. Такі твердження слід заборонити й публічно відмовитися від них, коли вони мають місце.

Принцип 2

Уряди держав-членів повинні розробити або дотримуватись чітких правових рамок, що охоплюють цивільні, кримінальні й адміністративні законодавчі положення про наклепницькі висловлювання та дають адміністративним і судовим органам можливість у кожному випадку узгоджувати повагу до свободи вираження поглядів з повагою людської гідності та захистом репутації або прав інших.

З цією метою урядам держав-членів слід проаналізувати шляхи й засоби, спрямовані на:

- ✓ стимулювання й координацію досліджень щодо ефективності існуючого законодавства та правозастосовчої практики;
- ✓ перегляд існуючих правових рамок для забезпечення їх належного застосування до різноманітних нових ЗМІ, служб і мереж комунікації;
- ✓ формування політики діяльності прокуратури, що ґрунтувалась би на національних керівних принципах, які враховуватимуть положення, викладені в цій Рекомендації;
- ✓ розширення діапазону кримінально-правових санкцій за рахунок альтернативних засобів, що включають суспільно корисні роботи;
- ✓ збільшення можливостей боротьби з наклепницькими висловлюваннями засобами цивільного права, наприклад, шляхом надання зацікавленим неурядовим організаціям дозволу порушувати цивільні справи, що мають на меті відшкодування для жертв наклепницьких висловлювань та дають судам можливість ухвалювати рішення, які дають жертвам змогу здійснювати своє право на відповідь або на перегляд рішення суду;
- ✓ забезпечення державних службовців і фахівців ЗМІ інформацією про законодавчі положення, що стосуються наклепницьких висловлювань.

Принцип 3

Уряди держав-членів мають забезпечити, щоб у законодавчих рамках, про які йдеться в принципі 2, втручання у свободу вираження поглядів було більш обмеженим і застосовувалось законно та не свавільно на підставі об'єктивних критеріїв. Крім того, відповідно до основного принципу верховенства права, будь-яке обмеження або втручання у свободу вираження поглядів має підлягати незалежному судовому контролю. Ця вимога є особливо важливою у випадках, коли свобода вираження поглядів має бути узгоджена з повагою людської гідності та захистом репутації або прав інших.

Принцип 4

Національне законодавство і практика мають дозволяти судам враховувати той факт, що конкретні випадки наклепницьких висловлювань можуть бути не настільки образливими для осіб або груп, щоб вони могли скористатись рівнем захисту, гарантованим статтею 10 Європейської конвенції з прав людини відносно інших форм вираження. Це той самий випадок, коли наклепницькі висловлювання спрямовані на порушення інших прав і свобод, викладених у Конвенції, або на їх більше обмеження, ніж це передбачено нею.

Принцип 5

Національне законодавство й практика мають дозволяти представникам прокуратури й інших органів влади, які мають аналогічні повноваження (звичайно, в межах їхньої компетенції) приділяти особливу увагу справам, в яких ідеться про наклепницькі висловлювання. У зв'язку з цим такі органи повинні, зокрема, ретельно проаналізувати право підозрюваного на свободу вираження поглядів, оскільки накладення кримінальних санкцій є, зазвичай, серйозним втручанням у цю свободу. Приймаючи рішення про накладення кримінальних санкцій на осіб, які звинувачуються в злочинах, пов'язаних із наклепницькими висловлюваннями, уповноваженим судовим органам слід неухильно дотримуватися принципу пропорційності.

Принцип 6

Національне законодавство й практика в сфері наклепницьких висловлювань мають з належною увагою враховувати роль ЗМІ в передачі інформації та ідей і розкривати, аналізувати й пояснювати її на конкретних прикладах наклепницьких висловлювань і загалом явища, що лежить в їхній основі, а також право громадськості одержувати таку інформацію та ідеї.

З цією метою національне законодавство й практика мають чітко розділяти, з одного боку, відповідальність автора, який вживає наклепницькі висловлювання, а з іншого боку, будь-яку відповідальність ЗМІ та медіа-працівників, котрі сприяють поширенню таких висловлювань у рамках їхнього завдання передавати інформацію та ідеї з питань, що становлять суспільний інтерес.

Принцип 7

На продовження принципу 6 національне законодавство й практика мають враховувати, що:

- ✓ інформація стосовно расизму, ксенофобії, антисемітизму й інших форм нетерпимості підлягає повному захисту за пунктом 1 статті 10 Європейської конвенції з прав людини; втручання можливе тільки відповідно до умов, викладених у пункті 2 цієї статті;
- ✓ стандарти, що їх застосовують національні органи влади для оцінки потреби обмеження свободи вираження поглядів, мають чітко відповідати принципам, гарантованим статтею 10, усталеній практиці органів Конвенції та враховувати спосіб, зміст, контекст і мету інформації;
- ✓ повага до свобод журналістів передбачає також, що ні суди, ні органи державної влади не можуть нав'язувати ЗМІ своїх поглядів щодо видів інформаційних технологій, які вони вважають прийнятними для журналістів.

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (97) 21

ЗМІ та сприяння культурі терпимості

(Ухвалена Комітетом міністрів 30 жовтня 1997 року
на 607-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,

беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля збереження й здійснення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною, а також сприяння їхньому економічному й соціальному прогресу,

підкреслюючи свій обов'язок гарантувати всім людям рівну гідність та здійснення прав і свобод без дискримінації за будь-якою ознакою, як, наприклад, стать, раса, колір, мова, релігія, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, зв'язок з національною меншиною, власність, народження або інший суспільний стан,

згадуючи, що глави держав і урядів держав-членів Ради Європи на конференції Віденського саміту (жовтень 1993 року) висловили свою впевненість у тому, що принцип терпимості є гарантією підтримання в Європі відкритого суспільства, в якому поважають культурну різноманітність,

сповнений рішучості посилити дії проти нетерпимості в рамках Плану дій, ухваленого на конференції Віденського саміту,

вітаючи ініціативи міжнародних організацій, урядів і різних секторів суспільства, спрямовані на заохочення культури терпимості, зокрема ті, що були вжиті фахівцями ЗМІ, і звертаючи увагу на те, що саме ці фахівці мають особливо вигідну позицію для сприяння цим ініціативам і забезпечення їх загального сприйняття в усіх секторах ЗМІ,

звертаючи увагу на те, що ЗМІ можуть зробити позитивний внесок у боротьбу з нетерпимістю, заохочуючи, зокрема, культуру розуміння між різними етнічними, культурними й релігійними групами суспільства,

підкреслюючи, як і в статті 10 Європейської конвенції з прав людини, незалежність та автономність фахівців і організацій ЗМІ, а також потребу уникати заходів, що суперечать цим принципам,

беручи до уваги, що можна успішно запрошувати фахівців ЗМІ до дальшого висвітлення проблем нетерпимості у все більш мультикультурних і багатоетнічних державах-членах, а також до можливого вжиття заходів для сприяння терпимості та взаєморозумінню,

вірячи в те, що такі заходи можна було б впроваджувати на різних рівнях, у т. ч. в школах журналістики й організаціях ЗМІ, а також у процесі здійснення журналістами їхніх функцій,

вірячи також у те, що успіх таких заходів великою мірою залежить від ступеня залучення різних категорій фахівців сектора ЗМІ, зокрема власників ЗМІ, управлінців, видавців, письменників, режисерів передач, журналістів і рекламодавців,

зважаючи на рекомендацію Парламентської асамблеї 1277 (1995) "Про мігрантів, етнічні меншини та ЗМІ",

рекомендує урядам держав-членів:

1) ознайомити перераховані нижче цільові групи з напрямками дій, викладеними в Додатку до цієї Рекомендації:

- ✓ установи преси, радіо, телебачення, а також нові комунікативні та рекламні підрозділи;
- ✓ представницькі органи фахівців ЗМІ в цих секторах;
- ✓ органи регулювання й саморегулювання в цих секторах;
- ✓ школи журналістів та інститути підвищення кваліфікації працівників ЗМІ;

2) вивчити в позитивному аспекті всі запити, що стосуються підтримки ініціатив, ужитих відповідно до цілей цієї Рекомендації.

Додаток до Рекомендації № R (97) 21

Сфера застосування

Напрямки дій, викладені нижче, мають на меті висвітлити невичерпність прикладів професійних практичних заходів, що сприяють культурі терпимості, яка заслуговує на ширше застосування в різних секторах ЗМІ, перерахованих вище.

Професійні практичні заходи, що сприяють культурі терпимості

1. Підготовка

Фахова підготовка

Школи журналістики й інститути підвищення кваліфікації працівників ЗМІ, якщо вони ще не зробили цього, можуть успішно впроваджувати в навчальні плани спеціальні курси, що мають на меті розвиток розуміння професіоналізму. Це сприятиме:

- ✓ залученню ЗМІ до життя багатоетнічних і мультикультурних суспільств;
- ✓ внеску, який ЗМІ зможуть зробити в справу поліпшення взаєморозуміння між різними етнічними, культурними й релігійними громадами.

Подальша підготовка

Підрозділи ЗМІ могли б успішно здійснювати підвищення кваліфікації своїх фахівців на всіх рівнях з проблем професійних стандартів терпимості й нетерпимості без відриву від роботи або надавати можливості робити це в позаробочий час.

2. Підрозділи ЗМІ

Проблема нетерпимості потребує засудження як з боку громадськості, так і самими ЗМІ. Досвід професійних медіа-кіл свідчить про те, що установи ЗМІ могли б успішно зосередитись на таких питаннях, як:

- ✓ подання достовірної і точної інформації про випадки расизму й нетерпимості;
- ✓ подання інформації про випадки напруги між громадами в делікатній формі;
- ✓ уникнення стереотипного, яке принижує гідність, зображення представників культурних, етнічних або релігійних громад у публікаціях і передачах;
- ✓ обговорення поведінки якоїсь особи поза її належністю до громади, якщо це не позначається на змісті інформації;
- ✓ зважена й об'єктивна характеристика культурних, етнічних і релігійних громад, яка відображала б також їхні перспективи й світогляд;
- ✓ збудження громадської думки щодо бід, які несе нетерпимість;
- ✓ поглиблення в суспільстві розуміння й визнання розходжень;
- ✓ викриття ідей, що лежать в основі зауважень нетерпимого характеру, зроблених промовцями під час інтерв'ю, доповідей, дебатів;
- ✓ аналіз впливу джерела інформації на саму інформацію;
- ✓ різноманітність працівників в установах ЗМІ та ступінь їх відповідності багатоетнічному й мультикультурному складу читачів, слухачів або глядачів.

3. Представницькі органи фахівців ЗМІ

З метою сприяння культурі терпимості представницькі органи різних категорій фахівців ЗМІ можуть успішно запроваджувати програми дій або практичні ініціативи.

4. Кодекси поведінки

Ці ініціативи й дії могли б поширюватися разом із розробленими в різних секторах ЗМІ кодексами поведінки, які регулюють проблеми дискримінації й нетерпимості завдяки заохоченню фахівців ЗМІ робити позитивний внесок у розвиток терпимості та взаєморозуміння між різними релігійними, етнічними й культурними групами суспільства.

5. Мовлення

Тоді як спеціальним зобов'язанням громадської служби мовлення є сприяння культурі терпимості й розуміння, мовлення в цілому є рушійною силою в справі створення атмосфери, яка відкидає нетерпимість. Мовники могли б взяти за приклад тих, які, наприклад:

- ✓ визначають належне місце для програм, у т. ч. і в прайм-тайм, що можуть сприяти об'єднанню всіх людей, груп і громад, а також виділяють пропорційну кількість ефірного часу різним етнічним, релігійним та іншим громадам;
- ✓ формують мультикультурний підхід до змісту передач, щоб уникнути тих із них, які характеризують суспільство з позиції однієї культури й однієї мови;
- ✓ заохочують мультикультурний підхід у передачах, які спеціально розраховані на дітей і молодь, щоб вони зростали з розумінням того, що культурна, релігійна й етнічна різноманітність є позитивною складовою в суспільстві;
- ✓ розвивають механізми обміну програмами на регіональному, національному або європейському рівнях. Це виявилось корисним для мобілізації громадської думки проти лиха нетерпимості, а також для більшого заохочення громадських зв'язків у багатоетнічних і мультикультурних суспільствах.

6. Реклама

Хоча багатоетнічний і мультикультурний характер суспільства споживання вже знайшов відображення в певній комерційній рекламі, а деякі рекламодавці намагаються продукувати рекламу, що відображає культурну, релігійну й етнічну різноманітність у позитивному світлі, практичні заходи, що наводяться нижче, можуть бути застосовані відповідними професійними колами.

У деяких країнах кодекси поведінки, розроблені в рекламному секторі, забороняють дискримінацію за ознакою раси, кольору, національності та ін.

Існують ЗМІ, які відмовляються демонструвати рекламу, що зображає культурну, релігійну або етнічну різноманітність у негативному світлі, наприклад, насаджуючи стереотипи.

Певні державні й приватні організації здійснюють рекламні кампанії з метою сприяти терпимості. Можна запрошувати засоби масової інформації брати активну участь у поширенні такої реклами.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Парламентська асамблея
Резолюція 1120 (1997)

Про вплив нових комунікативних та інформаційних технологій на демократію

1. З огляду на технічні, політичні й культурні зміни, що відбуваються нині, Асамблея відчуває, що вона має допомогти визначити можливості, які відкривають нові комунікативні й інформаційні технології (НКІТ), для більш повного розв'язання потреб наших суспільств. Розвиток і застосування НКІТ дасть реальну соціальну вигоду. Вони мають сприяти свободам, підвищувати рівень самореалізації громадян та спонукати їх до активнішої участі у громадських справах, стимулювати економічний розвиток і зайнятість, заохочувати соціальний і культурний прогрес та удосконалювати процес освіти й здобуття знань. Їх слід використовувати в інтересах людини, соціального прогресу, демократії й миру.

2. Асамблея хоче підкреслити позитивну мету розвитку нових комунікативних та інформаційних технологій. Вони відкривають величезні можливості, наприклад у галузі освіти, й можуть грати важливу роль у заохоченні демократії, оскільки уможливають контакти й обмін ідеями без цензури з боку недемократичних органів влади.

3. У цьому контексті Асамблея вважає за доцільне:

- i) шукати способів уникнення таких ризиків, як зменшення політичного вибору, маніпуляції зі свідомістю, комерціалізація й фрагментація політичних повідомлень, надмірна кількість громадських опитувань, маргіналізація парламентських процедур, соціальна дискримінація, контроль за громадянами й тенденція до негайної, проте девальвованої форми демократії;
- ii) врахувати нові перспективи, що їх пропонують НКІТ для розвитку інтерактивності як засобу подолання пасивності, характерної для тих, хто просто спостерігає за подіями. НКІТ забезпечують можливість створювати новий тип двостороннього зв'язку й розвивати нову концепцію "електронного громадянства";
- iii) вирішити, що належить до суспільної сфери, а що регулюється інтересами ринку.

4. Відповідно, Асамблея закликає національні парламенти сприяти політикам, які зважають на такі вимоги:

i) на законодавчому рівні:

- a) вжити законодавчих заходів для забезпечення найефективнішого використання цих технологій на користь суспільства та узгоджувати технічний прогрес із повагою принципів демократії й прав людини;
- b) уникати впровадження складних і недієвих норм, які заважатимуть розгортанню й розвитку НКІТ, що необхідно для загального блага. За потреби регулювання слід дотримуватися принципу пропорційності з метою встановлення належного балансу між вжитими заходами й переслідуваною метою, між повагою свобод, захистом приватного життя й боротьбою зі злочинністю;

ii) на політичному рівні:

- a) організувати навчання з питань НКІТ у рамках суспільної й приватної освітніх систем, починаючи з молодшого віку. З метою забезпечення суспільного сектора всіма відповідним ресурсами мають бути доступні потрібні суми. Це є передумовою рівної можливості для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу;
- b) забезпечити громадян доступним та недорогим комп'ютерним обладнанням, яке використовувало б усі можливості, що пропонуються національною та міжнародною комп'ютерними мережами;
- c) забезпечити національні парламенти й периферійні органи влади технікою, потрібною для проведення консультацій між обраними представниками влади й громадянами, гарантуючи таким чином підвищення участі останніх у процесі ухвалення політичних рішень;

d) заохочувати вжиття відповідних національних законодавчих заходів, спрямованих на формування правових рамок у таких сферах, як збереження даних приватного характеру, захист молоді й повага етичних норм і прав людини;

e) забезпечити повагу конфіденційності автоматизованих даних приватного й персонального характеру, застосовуючи, зокрема, конвенцію Ради Європи "Про захист осіб стосовно автоматизованої обробки персональних даних" (ETS № 108) і рекомендації Комітету міністрів № (73) 22 і № (74) 29 "Про захист приватного життя осіб з огляду на електронні бази даних", рекомендацію № R (94) 13 "Про заходи щодо сприяння прозорості ЗМІ" і рекомендацію № R (95) 4 "Про захист персональних даних у сфері телекомунікаційних послуг", з особливим наголосом на телефонних послугах.

5. Асамблея пропонує також національним парламентам щорічно інформувати її про будь-які вжиті заходи або такі, що вживатимуться, в зв'язку з різноманітними ситуаціями, що виникають завдяки НКІТ, з метою їх представлення й обговорення на міжпарламентських конференціях, які організовує Комітет з парламентських і громадських зв'язків.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Парламентська асамблея
Резолюція 1142 (1997)

Про парламенти й ЗМІ

1. Асамблея свідомо труднощів, з якими стикається інститут парламенту, відстоюючи своє місце наріжного каменя демократії. Громадяни більшості європейських країн майже або зовсім не відчують себе учасниками дебатів, що відбуваються у парламентах, не обізнані з їхнім порядком денним або діяльністю.
2. Для подолання прірви між обраними представниками й громадянами життєво необхідним є зв'язок між ними. Отже, задля заохочення суспільного діалогу з громадянами парламенти мають сприяти кращому співробітництву зі ЗМІ.
3. Проте, щоб бути прибутковими, більшість засобів масової інформації має відповідати певним умовам. Наприклад, потреба розважати або демонструвати захоплюючі події перешкоджає ЗМІ висвітлювати парламентську діяльність.
4. Крім того, в багатьох європейських країнах парламенти мають менше можливостей брати на себе ініціативу й ухвалювати політичні рішення, ніж, відповідно, уряди, а це призводить до того, що ЗМІ ігнорують парламенти на користь урядів. У наслідку втрачається довіра до таких парламентів.
5. Через сам характер своєї діяльності парламенти не в змозі реагувати на події з такою самою оперативністю, як уряди. Не сприяє більш оперативному поширенню новин за допомогою сучасних інформаційних технологій і тривалість парламентських процедур, необхідних для ретельного вивчення законодавчих актів.
6. Останніми роками роль парламентів як головних центрів політичних дебатів послабшала. Це відбулось тому, що ЗМІ сприяють висвітленню дебатів і поданню коментарів у короткому й нетрадиційному стилі.
7. Загальна картина зі ЗМІ дуже складна. Поряд зі ЗМІ сенсаційного ухилу, які загрожують розвитку конструктивного суспільного діалогу, якісні газети й журнали, а також серйозні громадські служби радіо й телебачення і далі об'єктивно висвітлюють широкий спектр новин, зокрема парламентських. Вони забезпечують підтримання високих стандартів завдяки тому, що намагаються якнайліпше досягти основоположної мети ЗМІ – інформувати, коментувати, здійснювати зв'язок між різними соціальними групами, давати громадськості засоби, за допомогою яких можна розвивати критичні судження.
8. Проте їхній спрямованості на якість можуть завадити ринкові сили, а різноманітності ЗМІ, яка потрібна для справжнього функціонування демократії, – нові проблеми. Відтак, парламенти мають розглянути заходи, що передбачають збереження ролі якісних ЗМІ.
9. Не оволодівши сучасними методами комунікації, парламенти зможуть швидко побачити, як їхня діяльність буде перехоплена іншими посередниками, котрі використовуватимуть нові засоби для вираження волі народу. Отже, парламенти повинні йти в ногу з реаліями глобального комунікативного суспільства.
10. Тому широке використання нових інформаційних технологій слід розглядати, як важливий елемент політики парламентських комунікативних служб, що запроваджується в інтересах розвитку публічного діалогу. Однак це потребує великих інвестицій, що, в свою чергу, не може бути одразу підтримано всіма парламентами.
11. Асамблея закликає національні парламенти терміново розглянути заходи, спрямовані на:
 - i) забезпечення більшої відкритості парламентської діяльності, зокрема засідань комітетів, і розглянути це питання не лише як елемент політики комунікації, а й як важливий політичний пріоритет, що має безпосередній вплив на функціонування демократії;
 - ii) краще використання класичних методів комунікації і нових інформаційних технологій, зокрема:
 - a) забезпечуючи найліпші можливі умови для роботи ЗМІ та, зокрема, парламентських кореспондентів;
 - b) забезпечуючи швидке поширення інформації про дебати, крім іншого, завдяки негайному опублікуванню протоколів і повних звітів про засідання;
 - c) створюючи онлайн-ові служби прямого електронного зв'язку з громадськістю і журналістами;

- d) забезпечуючи повний доступ до парламентських документів, щоб заохочувати громадське обговорення законодавчих актів ще до їх ухвалення;
- iii) використання порад експертів з питань комунікації;
- iv) наближення правничих текстів до читачів – не фахівців;
- v) вжиття необхідних заходів, спрямованих на активнішу участь у політичних дебатах з метою визначити, наприклад, засоби або процедури, які можна було б застосовувати для прискорення процесу ухвалення рішень;
- vi) заохочення підготовки службами інформації та комунікації пакетів інформаційних документів, що містять закони і пояснюють їхні специфічні особливості, для журналістських і професійних кіл, які цим найбільше цікавляться;
- vii) організацію для журналістів семінарів з питань діяльності парламенту, які передбачали б ознайомлення із законодавчими процедурами й парламентськими засіданнями, а також поліпшення знань про зв'язки між парламентами й міжнародними інститутами. Особливу увагу слід приділяти журналістам місцевих і регіональних газет та журналів;
- viii) створення комунікативних мереж в інтернеті, які уможливають для громадян інтерактивний зв'язок і з парламентарями, і з парламентськими інформаційними службами;
- ix) віднайдення засобів, покликаних заохочувати створення незалежних телевізійних каналів, які висвітлюватимуть діяльність парламентів, як, наприклад, у деяких країнах Європи, Сполучених Штатах Америки й Канаді;
- x) допомогу, завдяки фіскальним або іншим заходам, тим ЗМІ, які намагаються забезпечити високу якість новин на цілком незалежній основі та яким ринкові сили загрожують припиненням діяльності.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (99) 1

Про заходи щодо сприяння плюралізму в ЗМІ

(Ухвалена Комітетом міністрів 19 січня 1999 року
на 656-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи, підкреслюючи важливість для людей мати доступ до плюралістичного змісту ЗМІ, що, зокрема, стосується інформації, підкреслюючи також, що ЗМІ, й зокрема громадська служба сектора мовлення, мають надавати різним групам і зацікавленим особам у суспільстві (в т. ч. мовним, соціальним, економічним, культурним або політичним меншинам) можливість виражати себе, звертаючи увагу на те, що існування численних автономних і незалежних ЗМІ на національному, регіональному й місцевому рівнях зазвичай сприяє плюралізму й демократії, згадуючи, що політична й культурна різноманітність видів і змісту ЗМІ є визначальною умовою їхнього плюралізму, підкреслюючи, що держави мають сприяти політичному й культурному плюралізму завдяки розвитку своєї політики в сфері ЗМІ відповідно до статті 10 Європейської конвенції з прав людини, в якій гарантується свобода вираження поглядів й інформації за умов належної поваги принципу незалежності ЗМІ, визнаючи, що слід вітати намагання всіх держав-членів, у т. ч. і на європейському рівні, сприяти плюралізму в ЗМІ, визнаючи також, що потенційним недоліком існуючих регуляторних рамок плюралізму в ЗМІ у Європі є тенденція до зосередження виключно на традиційних ЗМІ, звертаючи увагу на те, що в сфері нових комунікативних технологій і служб уже утворилося кілька "вузьких місць", як наприклад, контроль за системами умовного доступу в цифрових телевізійних каналах, звертаючи увагу також на те, що завоювання провідних позицій і нарощування концентрації ЗМІ може призвести до технічного злиття секторів мовлення, телекомунікації й інформатизації, свідомий того, що потрібні активний моніторинг розвитку нових способів передачі інформації (як, наприклад, інтернет) і нові служби, щоб оцінити можливий вплив на плюралізм нових бізнесових стратегій у цій сфері, впевнений, що прозорість у питаннях контролю за медіа-органами, в т. ч. за провайдерами інформації і каналів нових служб комунікації, може сприяти створенню плюралістичного медіа-простору, згадуючи про важливість редакційної незалежності відділів новин, звертаючи увагу на те, що хоча в Європі існує потреба розвивати ЗМІ, слід також враховувати їхній вплив на культурні й соціальні цінності, згадуючи рекомендації, які в минулому Рада Європи вже давала державам-членам з метою забезпечити плюралізм у ЗМІ, зокрема принципи, що містяться в деклараціях і резолюціях, ухвалених на 3-й, 4-й і 5-й конференціях міністрів з питань політики в галузі ЗМІ (Кіпр, жовтень 1991, Прага, грудень 1994, Салоніки, грудень 1997), і рекомендацію Комітету міністрів № R (94) 13 "Про заходи щодо сприяння прозорості ЗМІ", згадуючи також положення про плюралізм у ЗМІ, що містяться в Протоколі, який вносить зміни до Європейської конвенції про транскордонне телебачення, пам'ятаючи про роботу, здійснену в рамках Європейського Союзу й інших міжнародних організацій у сфері концентрації й плюралізму ЗМІ, рекомендує урядам держав-членів:

- i) з метою сприяння плюралізму в ЗМІ проаналізувати заходи, що містяться в Додатку до цієї Рекомендації, й розглянути питання про їх включення до національного законодавства або, за потреби, до практики;
- ii) регулярно оцінювати ефективність наявних заходів, спрямованих на розвиток плюралізму в ЗМІ, та/або механізмів, що протидіють концентрації ЗМІ, й вивчити можливу потребу їхнього перегляду в світлі економічного й технічного розвитку в сфері ЗМІ.

Додаток до Рекомендації № R (99) 1 Заходи, що сприяють плюралізму в ЗМІ

I. Регулювання питань власності: мовлення й преса

Державам-членам слід розглянути питання про впровадження законодавства, яке має на меті запобігти або протидіяти концентрації, що може загрожувати плюралізму в ЗМІ на національному, регіональному або місцевому рівнях.

Держави-члени мають вивчити можливість встановлення рамок – у законодавстві, наданні повноважень, ліцензуванні або аналогічних процедурах – з метою обмежити вплив, який одна комерційна компанія чи група може здійснювати в одному або кількох секторах ЗМІ. Такі рамки можуть виглядати, наприклад, як максимальна кількість користувачів або базуватись на прибутках/обігу комерційних медіа-органів. Можна також розглянути питання про обмеження частки основного капіталу комерційних медіа-органів. Якщо рамки будуть встановлені, держави-члени матимуть зважати на розміри медіа-ринку та рівень доступних на ньому ресурсів. Компаніям, які вже досягли дозволеного рівня на відповідному ринку, не слід давати на ньому додаткових ліцензій на право мовлення.

Крім цих заходів, національні органи, відповідальні за видачу ліцензій приватним телерадіомовникам, під час здійснення своїх функцій мають приділяти особливу увагу питанню сприяння плюралізму в ЗМІ.

Держави-члени можуть розглянути можливість створення спеціальних керівних органів у сфері ЗМІ, наділених повноваженнями протидіяти злиттю чи іншим операціям концентрації, що загрожують плюралізму в ЗМІ, або надати такі повноваження регулювальним органам, що вже існують у секторі мовлення. Якщо держави-члени вважатимуть це неприйнятним, існуючі органи влади, які опікуються антимонопольними питаннями, повинні звернути особливу увагу на плюралізм у ЗМІ, розглядаючи злиття або інші операції, пов'язані з концентрацією в секторі ЗМІ.

Державам-членам слід розглянути питання про вжиття конкретних заходів у випадку, коли вертикальна інтеграція – тобто контроль за ключовими елементами виробництва, мовлення, поширення й відповідна діяльність однієї компанії або групи – може бути шкідливою для плюралізму.

II. Нові комунікативні технології та служби

1. Загальний принцип

Держави-члени повинні відслідковувати розвиток нових ЗМІ з метою вжиття всіх заходів, що можуть виявитися необхідними для збереження плюралізму в ЗМІ й забезпечення рівного доступу до мереж для провайдерів служб та інформації, а для громадськості – до нових комунікативних служб.

2. Принципи, що стосуються цифрового мовлення

З огляду на розвиток сектора телекомунікацій держави-члени, перерозподіляючи діапазони частот або визначаючи інші комунікативні джерела, що з'явилися внаслідок застосування цифрових технологій, повинні серйозно ставитися до інтересів сектора мовлення, зважаючи на його внесок у політичний і культурний плюралізм.

Державам-членам слід розглянути питання про впровадження правил справедливого, прозорого й недискримінаційного доступу до систем і служб, які є важливими для цифрового мовлення, а також способи забезпечення відстороненості для основних систем навігації й надання регулювальним органам влади права запобігати порушенням.

На додаток до цих заходів, держави-члени мають також вивчити питання про можливість і доречність упровадження загальних технічних стандартів для служб цифрового мовлення. Крім того, зважаючи на те, що взаємне використання технічних систем може допомогти глядацькій аудиторії збільшити свій вибір і сприятиме полегшенню доступу за помірковану ціну, державам-членам слід шукати способів досягнення найбільшої можливої порівнюваності цифрових декодерів.

III. Змістове наповнення ЗМІ

1. Загальний принцип

Держави-члени мають розглянути можливі заходи, які забезпечать громадськості доступ до різноманітного змістового наповнення ЗМІ, що відображає різні політичні та культурні погляди, пам'ятаючи при цьому про важливість гарантувати ЗМІ редакційну незалежність, а також про важливість, яку можуть мати заходи, що добровільно вживаються самими засобами масової інформації.

2. Сектор мовлення

Державам-членам слід розглянути, якщо це потрібно й реально, питання про вжиття заходів, спрямованих на заохочення виробництва та поширення різноманітної інформації телерадіоорганізаціями. До таких заходів могла б, наприклад, належати вимога в ліцензіях на право мовлення телерадіомовним компаніям випускати або замовляти підготовку певного обсягу оригінальних програм, зокрема це стосується новин і поточних подій.

Крім того, за певних умов, наприклад, коли телерадіомовна компанія посідає провідну позицію в певній сфері, держави-члени можуть передбачити запровадження угоди про "поділ частоти" задля забезпечення доступу до ефіру іншим телерадіомовним компаніям.

Держави-члени повинні проаналізувати питання про впровадження правил, що мають на меті збереження плюралістичного місцевого радіо- й телепростору, гарантуючи зокрема, щоб створення мережі, під чим розуміється централізоване забезпечення передачами та відповідне технічне обслуговування, не загрожувало плюралізму.

3. Сектор преси

Держави-члени мають шукати способів забезпечення того, щоб достатня кількість джерел інформації була до послуг органів преси задля їхнього плюралістичного наповнення.

IV. Власність і редакційна відповідальність

Державам-членам слід заохочувати ЗМІ добровільно зміцнювати редакційну й журналістську незалежність завдяки прийняттю статутів редакцій або вжиттю інших засобів саморегулювання.

V. Громадська служба мовлення

Держави-члени мають підтримувати громадську службу мовлення й сприяти її розвитку з метою використання можливостей, що пропонують нові технології й комунікативні служби.

Державам-членам слід проаналізувати шляхи розвитку телерадіоорганізаціями громадської служби мовлення форм спілкування з громадськістю. Сюди могло б належати утворення консультативних комітетів, відповідальних за планування програм, щоб відображати потреби й запити різних груп суспільства в програмній політиці.

Державам-членам слід визначити відповідні засоби забезпечення належного й надійного фінансування телерадіомовників громадського сектора мовлення. Це може бути державне фінансування й надходження від комерційних структур.

З перспективою переходу до цифрових технологій держави-члени мають дотримуватись правил "обов'язкової передачі" для кабельних мереж. Аналогічні правила можна передбачити, якщо потрібно, для інших способів передачі та передавальних пристроїв.

VI. Заходи підтримки ЗМІ

З метою сприяння плюралізму й різноманітності ЗМІ держави-члени могли б розглянути можливість упровадження прямих або непрямих схем фінансової підтримки як друкованих ЗМІ, так і органів мовлення, зокрема на регіональному й місцевому рівнях. Потрібно також вивчити питання про надання субсидій друкованим ЗМІ і телерадіоорганізаціям, які працюють мовами меншин.

На додаток, заходи щодо підтримки процесів створення, виробництва і поширення аудіовізуальної та інших видів інформації, що є значним внеском до плюралізму в ЗМІ, також мають бути розглянуті державами-членами з метою сприяння утворенню нових медіа-органів або надання допомоги тим із них, які стикаються з труднощами чи зобов'язані адаптуватися до структурних або ж технічних змін.

Не ігноруючи міркувань змагальності, кожен із вищезазначених заходів підтримки має призначатися на підставі об'єктивних і перевірених критеріїв у рамках прозорих процедур і підлягати незалежному контролю. Умови надання підтримки слід періодично переглядати задля запобігання випадковому заохоченню будь-якого процесу концентрації ЗМІ або неправомірному збагаченню підприємств, що мають прибуток від такої підтримки.

VII. Наукові дослідження

Держави-члени повинні підтримувати наукові дослідження й студії в сфері концентрації й плюралізму ЗМІ, зокрема щодо впливу нових технологій і комунікативних служб на ці аспекти.

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (99) 15

Про висвітлення в ЗМІ виборчих кампаній

(Ухвалена Комітетом міністрів 9 вересня 1999 року
на 678-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи, звертаючи увагу на важливу роль ЗМІ в сучасному суспільстві, особливо під час виборів, підкреслюючи, що основний принцип редакційної незалежності ЗМІ набуває особливої важливості під час виборів, усвідомлюючи потребу враховувати значну різницю, яка існує між друкованими й недрукованими ЗМІ, підкреслюючи, що висвітлення виборів органами мовлення має бути правдивим, зваженим і неупередженим, беручи до уваги, що громадське телерадіомовлення несе особливу відповідальність за правдиве й повне відображення виборів, у т. ч. це може стосуватись надання ефірного часу політичним партіям і кандидатам, зазначаючи, що слід приділити особливу увагу певним специфічним особливостям висвітлення виборчих кампаній, таким як: поширення результатів опитування громадської думки, платна політична реклама, право на відповідь, дні роздумів і надання передвиборного часу, підкреслюючи важливу роль заходів саморегулювання з боку самих працівників ЗМІ – наприклад, у формі кодексів поведінки, які встановлюють керівні напрямки успішного проведення відповідального, точного й правдивого процесу висвітлення виборчих кампаній, визнаючи додатковий характер заходів регулювання й саморегулювання в цій сфері, впевнений у корисності відповідних рамок процесу висвітлення виборів засобами масової інформації для сприяння вільним і демократичним виборам; пам'ятаючи про різні правові й практичні підходи держав-членів у цій сфері, а також той факт, що вони можуть регулюватися різними галузями права, визнаючи, що будь-які нормативні рамки висвітлення виборів мають відповідати основному принципу свободи вираження поглядів, гарантованому статтею 10 Європейської конвенції з прав людини в інтерпретації Європейського суду з прав людини, згадуючи основні принципи, що містяться в Резолюції № 2, ухваленій на 4-й Конференції міністрів з питань політики у галузі ЗМІ (Прага, грудень 1994 року), і рекомендації № R (96) 10 Комітету міністрів "Про гарантії незалежності громадського телерадіомовлення", рекомендує урядам держав-членів розглянути засоби забезпечення дотримання принципів правдивості, врівноваженості й неупередженості при висвітленні засобами масової інформації виборчих кампаній і розглянути, якщо необхідно, питання про ухвалення заходів щодо впровадження цих принципів у національне законодавство чи практику відповідно до конституційного права.

Додаток до Рекомендації № R (99) 15 Сфера застосування Рекомендації

Принципи правдивості, врівноваженості й неупередженості при висвітленні засобами масової інформації виборчих кампаній мають застосовуватися в перебігу всіх типів політичних виборів, що відбуваються в державах-членах, тобто президентських, виборів до законодавчих органів, регіональних і, де можливо, місцевих органів влади й політичних референдумів.

Ці принципи, за потреби, необхідно також застосовувати до ЗМІ, які висвітлюють вибори, що проходять за кордоном, зокрема якщо ці засоби масової інформації звертаються до громадян країни, де проходять вибори.

I. Заходи, що стосуються друкованих ЗМІ

1. Свобода преси

Нормативні рамки висвітлення виборів ЗМІ не повинні суперечити ні редакційній незалежності газет або журналів, ні їхньому праву висловлювати будь-які політичні симпатії.

2. Друковані ЗМІ, які належать органам державної влади

Держави-члени мають вжити заходів, які забезпечили б висвітлення виборчих кампаній друкованими виданнями, що належать органам державної влади, правдиво, зважено й неупереджено, без дискримінації або підтримки конкретної політичної партії чи кандидата.

Якщо такі ЗМІ розміщують платну політичну рекламу на своїх сторінках, вони повинні забезпечити однакове, недискримінаційне ставлення до всіх політичних суперників і партій, які хочуть придбати рекламну площу.

II. Заходи, що стосуються мовлення

1. Загальні рамки

Під час проведення виборчих кампаній нормативні рамки мають заохочувати й полегшувати процес плюралістичного висловлення думок засобами мовлення.

Поряд із повагою редакційної незалежності телерадіомовників нормативні рамки мають також закріпити обов'язок мовників висвітлювати виборчі кампанії в усіх програмах правдиво, зважено й неупереджено. Цей обов'язок стосується як мовників державного сектора, так і приватного у відповідних зонах трансляції.

У тих державах-членах, де поняття "передвиборний час" визначається внутрішнім законодавством, правила, що стосуються правдивого, зваженого й неупередженого висвітлення засобами мовлення виборчих кампаній повинні поширюватись також і на цей період.

2. Програми новин і поточних подій

У разі якщо це не обумовлено правилами саморегулювання, держави-члени мають вжити заходів, за якими державні й приватні мовники під час виборчих кампаній повинні бути особливо правдивими, зваженими й неупередженими в програмах новин і поточних подій, зокрема в дискусійних програмах, таких як інтерв'ю або дебати.

У цих програмах мовники не повинні надавати будь-яких привілеїв органам державної влади. Це питання, в першу чергу, слід розв'язувати за допомогою відповідних засобів саморегулювання. Наприклад, держави-члени могли б проаналізувати, якщо це потрібно, чи варто надавати відповідним органам влади, які контролюють висвітлення виборів, повноваження втручатися задля усунення можливих недоліків.

3. Інші програми

Особливу увагу слід приділяти програмам, що не висвітлюють новин або поточних подій і безпосередньо не пов'язані з виборчою кампанією, але також можуть впливати на позиції виборців.

4. Прямий ефір для політичних партій/кандидатів на державному телерадіомовленні

Держави-члени можуть розглянути питання про доцільність включення до нормативних рамок положень, згідно з якими у виборчий період прямий ефір на каналах державного мовлення стане доступним для політичних партій/кандидатів.

Якщо прямий ефір гарантовано, його надання має здійснюватися справедливо, без дискримінації, на підставі прозорих і об'єктивних критеріїв.

5. Платна політична реклама

У державах-членах, де політичним партіям і кандидатам дозволяється купувати рекламну площу для виборчих цілей, нормативні рамки повинні забезпечити, щоб:

- ✓ можливість придбання рекламної площі була доступною для всіх партій-конкурентів на рівних умовах і за рівну плату;
- ✓ громадськість інформували про те, що такі повідомлення є платною політичною рекламою.

Держави-члени можуть розглянути питання про включення до нормативних рамок положення про обмеження площі політичної реклами, яку може придбати окрема партія або кандидат.

III. Заходи, що стосуються друкованих ЗМІ та мовлення

1. "День роздумів"

Держави-члени можуть розглянути, чи варто включати до нормативних рамок положення про заборону поширення упереджених виборчих повідомлень за день до виборів.

2. Опитування громадської думки

Нормативні рамки або правила саморегулювання мають забезпечити, щоб під час поширення результатів опитування громадської думки ЗМІ надавали громадськості достатню інформацію для оцінки опитування. Це, зокрема, може бути інформація, яка:

- ✓ оголошує політичну партію або іншу організацію чи особу, що замовила й фінансувала опитування;
- ✓ ідентифікує організацію, що проводить опитування, й методику, яка використовується;
- ✓ визначає репрезентативність і коефіцієнт помилок опитування;
- ✓ визначає дату і/або період проведення опитування.

Усі інші питання про представлення засобами масової інформації результатів опитування мають вирішуватися самими ЗМІ.

Будь-яке обмеження з боку держав-членів, пов'язане із заборонаю публікувати/передавати по радіо чи телебаченню результати опитування (щодо намірів голосувати) в день голосування або за кілька днів до виборів, має бути узгоджено зі статтею 10 Європейської конвенції з прав людини в інтерпретації Європейського суду з прав людини.

Це саме стосується й опитувань виборців, які вже проголосували, біля виборчих дільниць – держави-члени можуть розглянути можливість заборони засобам масової інформації повідомляти про результати таких опитувань, доки не зачиняться всі виборчі дільниці в країні.

3. Право на відповідь

Зважаючи на те, що виборча кампанія триває короткий час, будь-який кандидат чи політична партія, які за національним законодавством чи устроєм мають право на відповідь, повинні мати змогу здійснити це право під час проведення кампанії.

IV. Заходи щодо захисту ЗМІ під час виборів

1. Невтручання органів державної влади

Органи державної влади повинні утримуватись від втручання в діяльність журналістів та інших працівників ЗМІ з метою впливу на вибори.

2. Захист від нападів, залякування та інших протизаконних засобів тиску на ЗМІ

Органи державної влади мають зробити певні кроки для ефективного захисту журналістів й інших працівників ЗМІ та їхньої нерухомості, оскільки це набуває ще більшого значення під час виборів. У той самий час цей захист не повинен заважати їм виконувати свою роботу.

Рада Європи. Парламентська асамблея
Рекомендація 1407 (1999)

ЗМІ та культура демократії

1. Асамблея підкреслює, що ЗМІ є суттєвим фактором створення та розвитку культури демократії в будь-якій країні. Вони забезпечують людей інформацією, яка впливає на процес формування думок і позицій, а також на здійснення політичного вибору.

2. Отже, ЗМІ мають бути вільними, плюралістичними й незалежними, але одночасно – соціально підзвітними. Ці умови сприяють також встановленню засад повної довіри. У цьому зв'язку Асамблея згадує свою резолюцію 1003 (1993) "Про етичні принципи журналістики".

3. Вільні ЗМІ не можуть процвітати в недемократичній країні. Отже, саме політики мають створити політичні й правові умови, які, з одного боку, заохочували б вільне функціонування ЗМІ, а з іншого – гарантували б людині свободи й інші основні права.

4. Сама лише кількість інформації, зокрема в ситуації великої концентрації ЗМІ, як така не в змозі забезпечити різноманітність і якість інформації. Інтенсифікація комунікативних засобів також не обов'язково зробить людей більш вправними й кваліфікованими у прийнятті рішень або у впливі на процес прийняття рішень.

5. Ситуація зі ЗМІ в Європі значно різниться між країнами залежно від культурних традицій, економічної могутності, сили демократичних інститутів і рівня професіоналізму. Проте з відкриттям практично усіх країн континенту, з інтенсифікацією процесів співробітництва й інтеграції між країнами, виникненням нових інформаційних технологій ЗМІ все більше стикаються з однаковими проблемами. Ці проблеми потребують аналогічних скоординованих зусиль.

6. Незалежність ЗМІ лишається однією з найскладніших проблем. Навіть там, де демократія має давні традиції, право висвітлювати факти й висловлювати думки про них іноді обмежене. Методи коливаються від непомітного перешкоджання в доступі до інформації – завдяки державній монополії на папір або розповсюдження, відмові давати радіо- чи телеліцензії (або накладанні непомірних обмежень на це) і судовому переслідуванню – до закриття газет, теле- й радіостанцій, фізичного залякування й насильства.

7. Вразливий зв'язок між свободою вираження поглядів і правом громадян на об'єктивну неспотворену інформацію є іншою нерозв'язаною складною проблемою. ЗМІ все ще використовуються, як інструмент для зведення політичних і особистих рахунків. Зростаюча комерціалізація й конкуренція в сфері ЗМІ підштовхує навіть серйозні засоби масової інформації до "стандартизації" й надмірної демонстрації злочинів і насильства.

8. Громадська служба мовлення (яку не слід плутати з державними ЗМІ) традиційно вважається гарантією того, що всі представники громади, у т. ч. групи меншин, будуть забезпечені неупередженими, різноманітними, вільними від урядового або якогось необ'єктивного втручання передачами, зокрема інформаційними, освітніми, культурними й розважальними. Але насправді громадське мовлення нерідко піддається політичному й економічному тиску, зростаючій конкуренції з боку мовлення комерційного, яке стає все дешевшим і доступнішим завдяки новим інформаційним технологіям.

9. Пам'ятаючи про те, що культуру демократії не можна примусово нав'язати суспільству й що для цього необхідні свідомі та наполегливі зусилля, спрямовані на такий розвиток цієї культури, щоб вона могла належним чином відповідати на нові потреби, Асамблея рекомендує Комітетові міністрів:

- i) встановити жорсткий контроль за станом свободи преси в європейських державах-членах і країнах, які не є членами Ради Європи, задля:
 - a) здійснення морального й політичного тиску на уряди, які порушують свободу вираження поглядів;
 - b) захисту журналістів – жертв таких порушень;
- ii) розвивати далі програми допомоги й співробітництва, спрямовані на реформування законодавства про ЗМІ, зокрема:
 - a) розробити чіткі керівні принципи щодо доступу громадськості до інформації та щодо функціонування урядових органів преси, а також забезпечити запровадження цих принципів на всіх рівнях;

- b) розробити керівні принципи, що стосуються права на приватне життя й розкриття інформації про керівників політичних або державних органів, відповідно до пропозицій, що містяться в резолюції Асамблеї 1165 (1998) "Про право на приватне життя";
- c) надавати необхідну методичну й практичну допомогу державам-членам і країнам, які не є членами, задля забезпечення чесного висвітлення в ЗМІ виборчих кампаній;
- iii) забезпечити застосування законодавства й правових норм, спрямованих на захист свободи вираження поглядів та інших основних прав людини, у т. ч. прав дитини, відповідно до принципів Ради Європи, зокрема статті 10 Європейської конвенції з прав людини;
- iv) посилювати медіа-спрямованість своїх передач, зокрема передач з питань освіти для демократичного громадянства та розвитку й консолідації демократичної стабільності;
- v) далі надавати допомогу в справі розвитку громадської служби мовлення в Центральній і Східній Європі відповідно до положень Рекомендації № R (96) 10 і поширювати висновки моніторингової комісії з цих питань по всій Європі;
- vi) заохочувати розвиток механізмів саморегулювання ЗМІ, наприклад, нагромаджуючи зразки найліпшої практики й підвищуючи обізнаність з цього питання, а також встановити спеціальні межі для інформації про регулювання й саморегулювання нових комунікативних засобів та інформаційних служб;
- vii) звернути більше уваги на проблему незалежності ЗМІ в контексті ринкової конкуренції та глобалізації завдяки:
 - a) визначенню способів забезпечення редакційної незалежності у країнах, де економічні умови не дають змоги медіа-органам незалежно функціонувати;
 - b) продовженню роботи з концентрації ЗМІ; наданню практичної допомоги країнам-членам згідно з відповідними рекомендаціями й наголошенню на прозорості в питаннях власності й фінансування;
- viii) сприяти освіті з питань ЗМІ та здійснюваної ЗМІ, наприклад, заохочуючи відповідні органи влади в державах-членах:
 - a) забезпечити можливість одержання фахової освіти й підвищення кваліфікації для журналістів, які прагнуть досягти вищого рівня професіоналізму, а також норм етичної поведінки;
 - b) розвивати медіа-грамотність (традиційну й електронну) як частину шкільної програми відповідно до положень, викладених у рекомендації 1276 (1995) "Про силу візуальних образів", наприклад, шляхом ознайомлення школярів з кодексами поведінки журналістів чи заохочуючи випуск шкільних газет і передач спільно з професійними журналістами;
- ix) забезпечити кращу координацію між різними підрозділами Ради Європи, що задіяні в програмах співробітництва й допомоги в сфері ЗМІ, розширювати їхню співпрацю з асоціаціями ЗМІ, незалежними органами (наприклад, комісіями з розгляду скарг преси та іншими відповідними неурядовими організаціями, у т. ч. тими, що створені користувачами й захищають їхні інтереси);
- x) сприяти кращій координації та взаємодоповнюваності програм зі ЗМІ, що пропонують міжнародні організації, зокрема Європейський Союз, ЮНЕСКО і ОБСЄ.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація № R (2000) 7

Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації

(Ухвалена Комітетом міністрів 8 березня 2000 року
на 701-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,

беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля збереження й втілення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною,

згадуючи зобов'язання держав-членів щодо основного права на свободу вираження поглядів, гарантованого статтею 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини,

підтверджуючи знову, що право на свободу вираження поглядів та інформації є однією з найсуттєвіших засад демократичного суспільства, а також однією з основних умов його прогресу і розвитку кожної людини, як це зазначено в Декларації про свободу вираження поглядів та інформації 1982 року,

підтверджуючи знову потребу для демократичного суспільства забезпечити відповідні засоби, що сприятимуть розвитку вільних, незалежних і плюралістичних ЗМІ,

визнаючи, що вільна й безперешкодна журналістська діяльність охороняється правом на свободу вираження поглядів і є основною передумовою права громадськості бути поінформованою стосовно справ, що її стосуються,

впевнений у тому, що захист журналістських джерел інформації є важливою умовою роботи та свободи журналістів, так само, як свободи ЗМІ,

згадуючи, що за професійними кодексами поведінки багато журналістів взяли на себе зобов'язання не розкривати своїх джерел інформації, якщо вона одержана конфіденційним шляхом,

згадуючи, що захист журналістів та їхніх джерел закладений у правових системах деяких держав-членів,

згадуючи також, що використання журналістами права не розкривати свої джерела інформації пов'язано з обов'язками й відповідальністю, як це зазначено в статті 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини,

знайомий із резолюцією Європейського Парламенту від 1994 року "Про конфіденційність журналістських джерел та право державних службовців розкривати інформацію",

знайомий із резолюцією № 2 "Свободи журналістів і права людини" 4-ї Європейської конференції міністрів з питань політики в галузі ЗМІ, що відбулась у Празі в грудні 1994 року, та згадуючи рекомендацію № R (96) 4 "Про захист журналістів за умов конфліктів і тиску",

рекомендує урядам держав-членів:

- 1)** впровадити до національного законодавства й практики принципи, що додаються до цієї Рекомендації;
- 2)** широко розповсюдити цю Рекомендацію та принципи, що додаються до неї, якщо необхідно – з перекладом, і, зокрема,
- 3)** довести їх до відома органів державної влади, поліції та суду, а також зробити доступними для журналістів, ЗМІ та їхніх професійних організацій.

Додаток до Рекомендації № R (2000) 7
Принципи, що стосуються права журналістів не розкривати
свої джерела інформації

Визначення

Для цілей цієї Рекомендації:

- a) термін "журналіст" означає будь-яку фізичну або юридичну особу, яка регулярно або професійно задіяна в зборі та публічному поширенні інформації через будь-які засоби масової інформації;
- b) термін "інформація" означає будь-яку констатацію факту, думки або ідеї у формі тексту, звуку та/або зображення;
- c) термін "джерело" означає будь-яку особу, яка передає інформацію журналістові;
- d) термін "інформація, що ідентифікує джерело", означає, оскільки це може призвести до ідентифікації джерела:
 - i) ім'я та дані особистісного характеру, а також голос та зображення джерела,
 - ii) фактичні обставини одержання журналістом інформації від джерела,
 - iii) неопублікований зміст інформації, що передається журналістові від джерела, та
 - iv) дані особистісного характеру журналістів та їх наймачів, що стосуються їхньої професійної справи.

Принцип № 1. Право журналістів на нерозкриття

Національне законодавство та практична діяльність держав-членів мають забезпечити чіткий і прозорий захист права журналістів не розкривати інформацію, що ідентифікує джерело, згідно зі статтею 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі – Конвенція) та принципами, що в ній проголошуються, які слід розглядати, як мінімальні стандарти поваги цього права.

Принцип № 2. Право інших осіб на нерозкриття

Інші особи, які в силу своїх професійних зв'язків із журналістами одержують відомості про інформацію, що ідентифікує джерело, в процесі збору, редакційної підготовки або поширення цієї інформації мають бути такою самою мірою захищені відповідно до принципів, що тут проголошуються.

Принцип № 3. Обмеження права на нерозкриття

a. Право журналістів не розкривати інформацію, що ідентифікує джерело, не підлягає жодним обмеженням, крім тих, що наведені в пункті 2 статті 10 Конвенції. Вирішуючи, чи законним є інтерес щодо розкриття, яке потрапляє до сфери застосування пункту 2 статті 10 Конвенції щодо нерозкриття інформації, яка ідентифікує джерело, якщо превалює державний інтерес, уповноважені органи влади держав-членів мають звернути особливу увагу на важливість права не розкривати джерела й на перевагу, що надається йому в практиці Європейського суду з прав людини. Ці органи можуть ухвалити рішення про розкриття тільки у випадку, якщо, відповідно до пункту b, існують державні інтереси надзвичайної ваги та якщо обставини носять надзвичайно важливий і серйозний характер.

b. Розкриття інформації, що ідентифікує джерело, вважається необхідним, якщо може бути переконливо доведено, що:

- i) зважених заходів, альтернативних розкриттю, не існує або вони вже вичерпані особами чи органами державної влади, які намагалися здійснити розкриття, та
- ii) законний інтерес щодо розкриття очевидно переважає державний інтерес щодо нерозкриття, пам'ятаючи при цьому, що:
 - ✓ доведена домінуюча вимога необхідності розкриття,
 - ✓ обставини носять надзвичайно важливий та серйозний характер,
 - ✓ необхідність цього розкриття визначена як така, що відповідає нагальній соціальній потребі, та
 - ✓ держави-члени наділені певним дискреційним правом, визначаючи таку потребу, але це дискреційне право йде пліч-о-пліч із контролем з боку Європейського суду з прав людини.

c. Наведені вище вимоги застосовуються на всіх етапах будь-якого процесу, в якому можна посилатися на право не розкривати джерела інформації.

Принцип № 4. Докази, альтернативні журналістським джерелам

У провадженні справи проти журналіста про нібито порушення честі або репутації особи органи влади повинні розглянути, з метою встановлення правди чи, навпаки, голослівності твердження, всі докази, які є доступними для них за національним процесуальним правом, і не можуть вимагати з цієї метою розкриття інформації, що ідентифікує журналістське джерело.

Принцип № 5. Умови, що стосуються розкриття

- a. Клопотання або вимога щодо ініціювання будь-якої дії з боку уповноважених органів, спрямовані на розкриття інформації, що ідентифікує джерело, може вноситися тільки особами або органами державної влади, які мають прямий законний інтерес щодо розкриття.
- b. Журналісти повинні бути поінформовані уповноваженими органами стосовно їхнього права не розкривати інформацію, що ідентифікує джерело, так само, як про обмеження цього права, ще до висунення вимоги про розкриття.
- c. Санкції за нерозкриття інформації, яка ідентифікує джерело, можуть накладатися на журналістів лише судовими органами в процесі судового розгляду, що передбачено відповідним правом журналістів на розгляд згідно зі статтею 6 Конвенції.
- d. Журналісти повинні мати право на перегляд іншим судовим органом рішення про накладення на них санкції за нерозкриття інформації, що ідентифікує джерело.
- e. Якщо журналісти відгукуються на прохання або вимогу розкрити інформацію, що ідентифікує джерело, уповноважені органи мають розглянути питання про застосування заходів, що обмежують ступінь розкриття, наприклад, виключивши громадськість із цього розкриття, якщо це необхідно, але за умови належної поваги статті 6 Конвенції та особистої поваги до конфіденційності такого розкриття.

Принцип № 6. Перехоплення інформації, нагляд, обшук за дозволом суду та накладення арешту

- a. Наступні заходи не повинні застосовуватись, якщо їхньою метою є порушення права журналістів, згідно з цими принципами, не розкривати інформацію, що ідентифікує джерело:
 - i) накази або дії щодо перехоплення каналів зв'язку чи листування журналістів або їх наймачів,
 - ii) накази або дії щодо нагляду за журналістами, їхніми контактами чи їх наймачами, або
 - iii) накази або дії щодо обшуку чи накладення арешту на приватні або ділові приміщення, власність чи листування журналістів або їх наймачів, чи на особисті дані, що стосуються їхньої роботи.
- b. Якщо інформація, що ідентифікує джерело, дійсно була одержана судовими органами або поліцією за допомогою будь-якої з перерахованих вище дій, хоча це могло і не бути метою цих дій, необхідно вжити заходів задля запобігання дальшому використанню цієї інформації як доказу в суді, якщо тільки це розкриття може бути виправдано згідно з Принципом 3.

Принцип № 7. Захист від надання несприятливих для себе свідчень

Принцип, що тут проголошується, не повинен жодною мірою обмежувати національне законодавство щодо захисту від надання несприятливих для себе свідчень у кримінальній процедурі, а журналісти, якщо такі закони застосовуються, повинні користуватися цим захистом у питаннях, які стосуються розкриття інформації, що ідентифікує джерело.

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація Rec (2000) 23

Про незалежність і функції регулювальних органів у секторі мовлення

(Ухвалена Комітетом міністрів 20 грудня 2000 року на 735-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,

беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля збереження й втілення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною, а також для сприяння їхньому економічному й соціальному прогресу,

пам'ятаючи про статтю 10 Європейської конвенції з прав людини в інтерпретації Європейського суду з прав людини, згадуючи про важливість для демократичного суспільства існування широкого кола незалежних і автономних засобів комунікації, що дає змогу відображати різноманітність ідей і думок, як про це зазначено в Декларації про свободу вираження поглядів та інформації від 29 квітня 1982 року,

надаючи великого значення ролі, що її відіграє телерадіомовлення в сучасних демократичних суспільствах, підкреслюючи, що задля гарантії існування широкого кола незалежних і автономних ЗМІ в секторі мовлення важливо забезпечити відповідне й виважене регулювання цього сектора, щоб гарантувати свободу ЗМІ й водночас урівноважити цю свободу з іншими законними правами та інтересами,

беручи до уваги, що для досягнення цієї мети важливу роль у рамках закону мають відігравати спеціально призначені незалежні органи регулювання сектора мовлення, компетентні в цій сфері,

звертаючи увагу на те, що технічні й економічні досягнення, які обумовлюють розвиток і дальше ускладнення цього сектора, впливатимуть на роль цих органів і можуть викликати потребу в більшому регламентуванні на додаток до засобів саморегулювання, прийнятих самими мовниками,

визнаючи, що держави-члени формували регулювальні органи по-різному, відповідно до своїх законодавчих систем, а також демократичних і культурних традицій, внаслідок чого існує багато засобів та різний рівень незалежності, реальних повноважень і прозорості, яких було досягнуто,

вважаючи, з огляду на ці досягнення, що важливим є, щоб держави-члени гарантували регулювальним органам сектора мовлення справжню незалежність, зокрема через комплекс правових норм, які регламентуватимуть усі боки їхньої діяльності, і засоби, що дадуть їм можливість виконувати свої функції дієво й ефективно,

рекомендує урядам держав-членів:

- a) утворити, якщо вони ще не зробили цього, незалежні регулювальні органи в секторі мовлення;
- b) включити до національного законодавства положення, а в політику – заходи, які надавали б регулювальним органам сектора мовлення повноваження виконувати свої завдання (як це й передбачено національним законодавством) ефективно, незалежно й відкрито, відповідно до керівних принципів, викладених у Додатку до цієї Рекомендації;
- c) довести ці керівні принципи до відома регулювальних органів сектора мовлення, відповідних органів державної влади й професійних груп, а також до широкої громадськості, забезпечуючи при цьому справжню повагу незалежності регулювальних органів у питаннях будь-якого втручання в їхню діяльність.

Додаток до Рекомендації Rec (2000) 23 Керівні принципи, що стосуються незалежності та функцій регулювальних органів у секторі мовлення

I. Загальні законодавчі рамки

1. Держави-члени мають забезпечити створення й безперешкодне функціонування регулювальних органів у секторі мовлення, розробивши для цього відповідні законодавчі рамки. Правові норми й процедури, які визначають діяльність регулювальних органів або впливають на неї, повинні чітко підтверджувати й захищати їхню незалежність.

2. Законодавство має чітко визначати обов'язки й повноваження регулювальних органів у секторі мовлення, а також засоби забезпечення їхньої звітності, процедури призначення працівників і джерела фінансування.

II. Призначення, склад і функціонування

3. Правові норми, що регламентують діяльність регулювальних органів у секторі мовлення, зокрема їхній склад, є визначальним елементом незалежності цих органів. Отже, вони повинні бути сформульовані таким чином, щоб захистити ці органи від будь-якого втручання, зокрема з боку політичних сил або економічних груп.

4. Для цього слід визначити конкретні правові норми, що стосуються заборони сумісництва, з метою уникнути того:

- ✓ щоб регулювальні органи перебували під впливом політичної влади;
- ✓ щоб члени регулювальних органів виконували якісь функції або мали частку в підприємствах або інших організаціях сектора ЗМІ чи суміжних секторах, що може призвести до зіткнення інтересів на підставі їх членства в регулювальному органі.

5. Крім того, правові норми мають гарантувати, щоб члени цих органів:

- ✓ призначалися за допомогою демократичної та прозорої процедури;
- ✓ не могли б отримувати жодного доручення або інструкцій від будь-якої особи чи органу;
- ✓ не робили б будь-яких заяв або не вживали б будь-яких дій, що можуть зашкодити незалежності їхніх функцій, чи не використовували б їх у власних цілях.

6. Нарешті, потрібно визначити чіткі правові норми щодо можливості звільнення з посади членів регулювальних органів таким чином, щоб це не було використано, як засіб політичного тиску.

7. Зокрема, звільнення можливе лише у випадку недотримання норми щодо заборони сумісництва, якої вони повинні дотримуватися, або належним чином засвідченої неспроможності здійснювати свої функції, не виключаючи можливості для відповідної особи оскаржити звільнення в суді. Крім того, звільнення на підставі правопорушення, пов'язаного чи не пов'язаного з виконанням своїх функцій, можливе тільки в серйозних випадках, встановлених законодавством, при цьому остаточне рішення може ухвалити лише суд.

8. Враховуючи специфічну сутність сектора мовлення й особливості його завдань, до складу регулювальних органів мають входити фахівці з тих питань, які належать до компетенції цих органів.

III. Фінансова незалежність

9. Умови фінансування регулювальних органів – інший ключовий елемент їхньої незалежності – мають бути встановлені законодавством за чітко розробленою схемою із зазначенням орієнтовних витрат на діяльність регулювальних органів таким чином, щоб дати їм можливість повністю й незалежно виконувати свої функції.

10. Органи державної влади, приймаючи фінансові рішення, не повинні використовувати свою владу з метою втручання в незалежність регулювальних органів. Крім того, звернення органів державної влади або третіх сторін по послуги чи експертизу не повинно порушувати незалежність регулювальних органів.

11. Фінансові угоди мають враховувати, де потрібно, механізми, які убезпечать від довільних рішень державних чи приватних органів.

IV. Повноваження і компетенція

Повноваження щодо регулювання

12. З огляду на чітко визначений законодавцем процес делегування повноважень, регулювальні органи повинні мати право ухвалювати норми й керівні принципи, що стосуються діяльності мовлення. Вони повинні також мати право ухвалювати внутрішні правила в рамках законодавства.

Видача ліцензій

13. Одним із основних завдань регулювальних органів у секторі мовлення є, звичайно, видача ліцензій на право мовлення. Основні умови й критерії видачі та продовження ліцензій на мовлення мають бути чітко встановлені законодавством.

14. Норми, що регламентують процедуру ліцензування каналів мовлення, повинні бути чіткими й точними. Застосовувати їх слід відкрито, прозоро й неупереджено. Рішення з цього питання, ухвалені регулювальними органами, мають відповідним чином висвітлюватися.

15. Регулювальні органи сектора мовлення слід залучати до процесу планування діапазону національних частот для потреб телерадіоорганізацій. Ці органи повинні мати право давати мовникам дозвіл на передачу програм на присвоєних мовленню частотах. Відповідно до законодавства про зв'язок, це не стосується виділення частот операторам трансляційної мережі.

16. Після складення таблиці частот регулювальні органи повинні відповідним чином зробити публічне оголошення про проведення конкурсного відбору. Оголошення про конкурс має містити перелік вимог, як наприклад, тип організації, мінімальна тривалість передач, територія розповсюдження каналу мовлення, тип фінансування, ліцензійні платежі, а якщо це потрібно для конкурсів – то й технічні параметри, яким мають відповідати заявники. Враховуючи відповідні спільні інтереси, держави-члени можуть застосовувати різні процедури присвоєння частот телерадіоорганізаціям громадського мовлення.

17. В оголошеннях про конкурс слід обов'язково визначати зміст заявки на ліцензію, а також документи, які заявникам необхідно додати. Зокрема, заявники мають вказувати структуру своєї компанії, її власників і капітал, а також зміст і тривалість пропонуванних передач.

Контроль за дотриманням мовниками їхніх обов'язків і зобов'язань

18. Здійснення контролю за дотриманням положень, викладених у законодавстві й ліцензіях, виданих мовникам, має бути ще однією невід'ємною функцією регулювальних органів. Зокрема, вони повинні забезпечити дотримання мовниками, які перебувають у межах їхньої юрисдикції, основних принципів, викладених в Європейській конвенції про транскордонне телебачення, у т. ч. в статті 7.

19. Регулювальні органи не повинні здійснювати апріорний контроль за програмуванням і, відповідно, контроль за передачами завжди повинен проводитися після їхнього виходу в ефір.

20. Регулювальним органам слід надати право запитувати й одержувати від мовників інформацію, тому що це потрібно їм для виконання їхніх завдань.

21. Регулювальні органи повинні мати право, звичайно, в межах своєї компетенції, розглядати скарги, що стосуються діяльності мовників, і регулярно публікувати рішення щодо них.

22. Якщо мовник не дотримується законодавства або умов, викладених у ліцензії, регулювальні органи, відповідно до законодавства, повинні мати право накладати санкції.

23. Діапазон встановлених законодавством санкцій, починаючи з попередження, має бути доступним. Покарання повинно бути пропорційним і не накладатися доти, доки зацікавленому мовникові не буде надано можливості бути вислуханим. Відповідно до національного законодавства, всі санкції можуть також бути переглянуті уповноваженими судовими органами.

Повноваження, що стосуються організацій громадського мовлення

24. Регулювальним органам може також бути доручено виконувати завдання, які нерідко покладаються на спеціальні контрольні органи організацій громадського мовлення, за умови поваги їхньої редакційної незалежності та інституційної автономності.

V. Звітність

25. Регулювальні органи повинні звітувати перед громадськістю про свою діяльність, наприклад, публікувати регулярні або спеціальні звіти про роботу або про виконання своїх завдань.

26. З метою захисту незалежності регулювальних органів і одночасно задля забезпечення їхньої звітності про роботу потрібно, щоб контролю підлягали тільки питання законності функціонування цих органів, а також правильності й прозорості їхньої фінансової діяльності. Щодо законності діяльності – контроль має здійснюватися тільки по закінченні звітного періоду. Положення про відповідальність регулювальних органів і контроль за ними повинні бути чітко визначені у відповідних законах.

27. Усі рішення й положення, які ухвалюють регулювальні органи, мають бути:

- ✓ належним чином аргументовані відповідно до національного законодавства;
- ✓ відкриті для перегляду компетентними органами відповідно до національного законодавства;
- ✓ доступні для громадськості.

Рада Європи. Парламентська асамблея
Резолюція 1239 (2001)
Свобода вираження поглядів
та функціонування парламентської
демократії в Україні

1. Хоча Асамблея визнає, що протягом останніх 10 років Україна вжила різних заходів, спрямованих на забезпечення прав людини й основних свобод, у т. ч. в сфері свободи вираження поглядів, вона стурбована залякуваннями, неодноразовими нападками й убивствами журналістів в Україні, а також частими зловживаннями з боку влади в особі уповноважених державних органів України стосовно свободи вираження поглядів.

2. Заходи, що вживаються органами влади України й Верховною Радою (парламентом) для розслідування справи зникнення журналіста Георгія Гонгадзе, та їхні намагання належним чином оцінити дії всіх зацікавлених сторін слід розглядати, як випробування для свободи вираження поглядів і функціонування парламентської демократії в Україні. Асамблея висловлює свою стурбованість з приводу того, що Генеральна прокуратура України затягнула розслідування цієї справи. Різні результати розслідування, одержані Генеральною прокуратурою та тимчасовою комісією Верховної Ради, призвели до кризи довіри між виконавчою владою й парламентом.

3. Твердження про участь українських посадовців у зникненні п. Гонгадзе можуть мати дуже серйозні наслідки для функціонування інститутів (влади) в Україні. Отже, дуже важливо встановити автентичність доказів, на яких ґрунтуються ці твердження, – аудіозаписів, наданих п. Мельниченком, колишнім працівником Служби охорони Президента України. З огляду на це Асамблея звертає увагу на висловлене бажання українських органів влади допомагати в процесі встановлення автентичності цих плівок.

4. Асамблея звертає увагу на те, що 16 січня 2001 року Верховна Рада організувала парламентські слухання з проблем, що стосуються свободи вираження поглядів, і вітає діяльність Верховної Ради щодо дальшого сприяння свободі преси й ЗМІ в Україні. Асамблея звертає також увагу на указ Президента України "Про додаткові заходи щодо безперешкодної діяльності ЗМІ та дальшого зміцнення свободи слова в Україні" як ознаку того, що проблема преси в Україні може, нарешті, бути належним чином розв'язана на вищому урядовому рівні.

5. Асамблея закликає відповідні органи влади в Україні вжити таких заходів для поліпшення загальної ситуації, в якій функціонують ЗМІ, та, в подальшій перспективі, випрацювати засади для сталої й незворотної демократизації у сфері ЗМІ, в т. ч.:

- ✓ швидко й прозоро розслідувати всі справи, пов'язані з насильством і смертю журналістів;
- ✓ негайно скасувати норми й практику, що дають можливість позасудового закриття засобів масової інформації та мовлення;
- ✓ ухвалити без будь-якої дальшої затримки поправки до законодавства, що стосуються штрафів або відшкодувань за наклепи й декриміналізації наклепів;
- ✓ внести поправки до Закону "Про Національну раду України з питань телебачення й радіомовлення" відповідно до експертизи, здійсненої Радою Європи;
- ✓ створити однакові умови для функціонування всіх ЗМІ шляхом внесення поправок до Закону від 1997 року "Про урядову підтримку ЗМІ та соціальний захист журналістів";
- ✓ припинити практику тиску на ЗМІ, що здійснюється шляхом застосування таких засобів, як друк і розповсюдження;
- ✓ сприяти громадському мовленню;
- ✓ ратифікувати Європейську конвенцію про транскордонне телебачення.

6. Із спеціальним посиланням на справу п. Гонгадзе Асамблея закликає відповідні органи влади в Україні:

- i) встановити точний час і причини смерті тіла, що було знайдено біля Таращі;
- ii) провести невідкладне, повне й прозоре розслідування справи зникнення чи смерті п. Гонгадзе та якнайшвидше оприлюднити результати цього розслідування;

- iii) встановити точні причини й умови зникнення чи смерті п. Гонгадзе та притягнути до відповідальності осіб, винних у вчиненні цього злочину;
 - iv) вимагати від тимчасової слідчої комісії Верховної Ради (парламенту) України провести розслідування якомога швидше й ретельніше;
 - v) зажадати від органів виконавчої влади надавати допомогу, проте жодним чином не втручатися в розслідування;
 - vi) поважати права родичів жертви, в т. ч. їхнє право бути потерпілою стороною в справі смерті п. Гонгадзе.
- 7.** Асамблея вважає, що якщо Верховна Рада України звернеться із проханням по допомогу, Рада Європи організує:
- i) незалежне розслідування з метою встановлення автентичності оригіналів аудіоплівків, про які йшлося вище;
 - ii) незалежне розслідування задля встановлення точного часу й причин смерті тіла, знайденого біля Таращі, в т. ч. нову ДНК-експертизу тіла.
- 8.** Асамблея також вважає, що результати цього розслідування мають бути опубліковані.

Даний переклад взято з офіційного веб-сайту Бюро інформації Ради Європи в Україні www.coe.kiev.ua

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація Rec (2002) 2

Про доступ до офіційних документів

(Ухвалена Комітетом міністрів 21 лютого 2002 року
на 784-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до пункту b статті 15 Статуту Ради Європи,

беручи до уваги, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами задля збереження й втілення ідеалів і принципів, які є їхньою спільною спадщиною,

пам'ятаючи, зокрема, про статтю 19 Загальної декларації прав людини, про статті 6, 8 та 10 Європейської конвенції з прав людини та основних свобод, конвенцію ООН "Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі випрацювання рішень та доступ до правосуддя в питаннях захисту довкілля" (ухвалена в Ааргусі (Данія) 25 червня 1998 року) й конвенцію "Про захист осіб з огляду на автоматизовану обробку персональних даних" від 28 січня 1981 року (ETS 108), Декларацію про свободу вираження поглядів та інформації, ухвалу 29 квітня 1982 року, а також рекомендацію № R (81) 19 "Про доступ до інформації, яка знаходиться в розпорядженні органів державної влади", рекомендацію № R (91) 10 "Про повідомлення третім сторонам персональних даних, які зберігаються в державних органах", рекомендацію № R (97) 18 "Про захист персональних даних, які збираються та записуються із статистичною метою", а також рекомендацію № R (2000) 13 "Про європейську політику в питанні доступу до архівів",

беручи до уваги важливість у плюралістичному й демократичному суспільстві відкритості органів державної влади та їхньої готовності надавати інформацію з питань, які становлять суспільний інтерес,

беручи до уваги, що широкий доступ до офіційних документів на основі рівноправності та відповідно до чітких правил:

- ✓ дає громадянам можливість виробити адекватне бачення та сформувані критичні погляди щодо стану суспільства, в якому вони живуть, та щодо органів влади, які ними керують, заохочуючи тим самим громадян до поінформованої участі в питаннях, що є предметом загального інтересу;
- ✓ сприяє більшій дієвості та ефективності адміністративних органів і допомагає підтримувати їхню цілісність, усуваючи ризик корупції;
- ✓ є чинником, що підтверджує легітимність органів управління як державних служб і посилює довіру громадян до органів державної влади,

беручи до уваги, відповідно, що держави-члени повинні докласти максимум зусиль, щоб забезпечити громадянам доступ до інформації, яка міститься в офіційних документах, за умови охорони інших прав та законних інтересів,

підкреслюючи, що викладені нижче принципи є мінімальним стандартом і їх слід сприймати неупереджено тим національним законодавством і підзаконним актам, в яких уже зараз визнається більш широке право доступу до офіційних документів,

беручи до уваги, що оскільки центром уваги цього документа є індивідуальні запити щодо доступу до офіційних документів, органи державної влади мають взяти на себе зобов'язання проводити активну політику в питаннях спілкування з громадянами, з тим щоб надати в розпорядження громадян всю інформацію, яка може вважатись необхідною у відкритому демократичному суспільстві,

рекомендує урядам держав-членів керуватися в їхньому національному законодавстві та практичній діяльності принципами, що викладені в цій Рекомендації.

I. Визначення

Для цілей цієї Рекомендації:

"органи державної влади" означають:

- i) уряд та адміністрацію на національному, регіональному або місцевому рівні;
- ii) фізичну або юридичну особу, яка виконує функції урядовця або наділена адміністративними повноваженнями відповідно до національного законодавства;

"офіційні документи" означають будь-яку інформацію, що зафіксована в будь-якому вигляді, розроблена або отримана органами державної влади і пов'язана з будь-якою державною чи адміністративною функцією, за винятком документів, що перебувають на стадії підготовки.

II. Сфера застосування

1. Ця Рекомендація застосовується лише до офіційних документів, які є в розпорядженні органів державної влади. Однак держави-члени мають розглянути в світлі національного законодавства та практики те, наскільки викладені в цій Рекомендації принципи можуть бути застосовані до інформації, що є в розпорядженні органів законодавчої та судової влади.

2. Ця Рекомендація не впливає на право доступу або обмеження у доступі, які передбачені в конвенції "Про захист осіб з огляду на автоматизовану обробку персональних даних".

III. Загальні принципи доступу до офіційних документів

Держави-члени повинні гарантувати кожній особі після здійснення нею запиту право доступу до офіційних документів, які є в розпорядженні органів державної влади. Цей принцип має застосовуватися без жодної дискримінації, в т. ч. і за ознакою національного походження.

IV. Можливі обмеження доступу до офіційних документів

1. Держави-члени можуть обмежити право доступу до офіційних документів. Обмеження мають бути чітко визначені в законодавстві, бути необхідними в демократичному суспільстві й пропорційними з метою захисту:

- i) національної безпеки, оборони та міжнародних зв'язків;
- ii) охорони громадського порядку;
- iii) запобігання, розшуку та розслідування кримінальної діяльності;
- iv) приватного життя та інших законних приватних інтересів;
- v) комерційних та інших економічних інтересів, як приватних, так і державних;
- vi) рівності сторін у судовому провадженні;
- vii) природи;
- viii) інспекцій, контролю й нагляду з боку органів державної влади;
- ix) державної економічної, монетарної та обмінної політики;
- x) конфіденційності обговорень усередині органу державної влади або ж між кількома органами державної влади під час внутрішнього процесу підготовки документа.

2. У доступі до документа може бути відмовлено, якщо оприлюднення вміщеної в офіційному документі інформації призводить або може призвести до порушення одного з інтересів, які викладені в пункті 1, незважаючи на переважаючий інтерес громадськості в такому оприлюдненні.

3. Держави-члени мають розглянути можливість встановлення часових строків, по закінченні яких припиняється застосування викладених у пункті 1 обмежень.

V. Запити про доступ до офіційних документів

1. Особа, яка звертається із запитом по офіційний документ, не повинна пояснювати причини, через які вона бажає отримати доступ до офіційного документа.

2. Формальності під час здійснення запиту мають бути зведені до мінімуму.

VI. Процедура розгляду заяв про доступ до офіційних документів

1. Запит про доступ до офіційного документа має бути розглянутий будь-яким органом державної влади, в розпорядженні якого перебуває цей документ.

2. Запити про доступ до офіційних документів мають розглядатися на основі рівноправності.

3. Кожен запит про доступ до офіційного документа має бути розглянутий у короткий термін. Рішення має бути ухвалено, повідомлено та виконано впродовж визначеного строку, який може бути встановлений заздалегідь.

4. Якщо орган державної влади не має в своєму розпорядженні запитуваного офіційного документа, він повинен, наскільки це видається можливим, вказати особі, що робить запит, на компетентний орган державної влади.

5. Орган державної влади повинен, наскільки це видається можливим, допомогти особі, що робить запит, визначити запитуваний документ, однак цей орган не зобов'язаний виконувати запит, якщо йдеться про документ, який не може бути визначений.

6. У запиті про доступ до офіційного документа може бути відмовлено, якщо такий запит є вочевидь безглуздим.
7. Орган державної влади, який відмовляє у доступі до офіційного документа в повному обсязі або до його частини, має навести причини відмови.

VII. Форми доступу до офіційних документів

1. У разі якщо надається доступ до офіційного документа, орган державної влади має дозволити ознайомитися з оригіналом документа або ж надати його копію, враховуючи, наскільки це можливо, побажання, висловлені особою, яка звертається із запитом.
2. Якщо до певної частини вміщеної в офіційному документі інформації застосовується обмеження, то орган державної влади повинен, тим не менш, надати всю іншу інформацію, що міститься в документі. Кожен випадок невідкриття інформації має бути чітко визначений. Однак якщо версія документа з вилученими фрагментами тексту є хибною за змістом або взагалі позбавлена змісту, то в доступі до документа може бути відмовлено.
3. Орган державної влади може надати доступ до офіційного документа, спрямовуючи особу, яка звертається із запитом, до альтернативних джерел, з яких легко можна отримати інформацію.

VIII. Оплата за доступ до офіційних документів

1. Ознайомлення з офіційним документом на місці повинно бути, в принципі, безкоштовним.
2. Видача копії офіційного документа може бути платною для особи, яка звернулася із запитом, однак ціна має бути розумною і не перевищувати дійсних витрат з боку органів державної влади.

IX. Процедура перегляду

1. Заявник, якому було відмовлено в запиті про офіційний документ – в окремій його частині або щодо документа в цілому – або запит якого був відхилений чи залишився без відповіді впродовж терміну, про який ішлося в принципі VI.3, повинен мати доступ до процедури перегляду в суді або в іншій незалежній та неупередженій інстанції, що має бути встановлено законом.
2. Заявник завжди повинен мати доступ до швидкої та недорогої процедури перегляду (його заяви) з боку органу державної влади або до перегляду відповідно до викладеного вище пункту 1.

X. Додаткові заходи

1. Держави-члени мають вжити необхідних заходів з тим, щоб:
 - i) інформувати громадян про їхнє право на доступ до офіційних документів та про те, в який спосіб вони можуть ним скористатися;
 - ii) забезпечити проходження офіційними посадовими особами необхідної підготовки з питань їхніх зобов'язань і обов'язків з огляду на запровадження цього права;
 - iii) забезпечити заявникам можливість користування цим правом.
2. З цією метою органи державної влади повинні, зокрема:
 - i) продуктивно вести документацію в такий спосіб, щоб доступ до документів був легким;
 - ii) застосовувати чіткі та визначені процедури для зберігання та знищення своїх документів;
 - iii) наскільки це видається можливим, оприлюднювати інформацію щодо проблематики або діяльності, які належать до їхньої компетенції, наприклад, шляхом підготовки переліку або реєстру документів, що є в їхньому розпорядженні.

XI. Інформація, яка оприлюднюється з ініціативи органів державної влади

Органи державної влади мають за власною ініціативою й тоді, коли це є доречним, вживати необхідних засобів для оприлюднення інформації, яка є в їхньому розпорядженні, якщо оприлюднення такої інформації здійснюється в інтересах підтримки відкритості адміністративних органів та ефективності взаємодії між різними адмінорганами або ж заохочує широкі кола громадськості до участі в питаннях, що становлять суспільний інтерес.

Рада Європи. Парламентська асамблея
Рекомендація 1589 (2003)

Свобода вираження поглядів у ЗМІ в Європі

- 1.** Парламентська асамблея згадує свою рекомендацію 1506 (2001) "Свобода вираження поглядів й інформації в ЗМІ у Європі" й своє рішення – через Генерального доповідача з питань ЗМІ чинити моральний і політичний тиск на уряди, які порушують принцип свободи вираження поглядів у ЗМІ, відслідковуючи це питання на підставі аналізу по країнах.
- 2.** Асамблея висловлює жаль з приводу того, що після ухвалення Рекомендації 1506 все ще залишається багато проблем і що з того часу в Європі, а також у всьому світі мали місце дальші серйозні порушення принципу свободи вираження поглядів.
- 3.** Насильство й далі залишається засобом залякування журналістів, що проводять власні розслідування, або засобом зведення рахунків між конкуруючими політичними й економічними угрупованнями, які використовують для цього певні продажні ЗМІ. Кількість журналістів, які зазнали нападів або навіть були вбиті в Російській Федерації, лякає. Нещодавно випадки насильства були зареєстровані у Вірменії, "колишній югославській республіці Македонії", Грузії, Україні й Білорусі. Зокрема, Асамблея рішуче засуджує вбивство Тиграна Нагдаляна – голови Ради громадського телерадіомовлення Вірменії. Неприйнятним є й те, що досі немає суттєвих зрушень у розслідуванні злочинів, скоєних раніше: наприклад, убивства Георгія Гонгадзе в Україні й зникнення Дмитра Завадського в Білорусі.
- 4.** Неприйнятним для демократії є також те, що журналістів за їхню роботу кидають до в'язниці, як це трапилося з Миколою Маркевичем, Павлом Мажейкою і Віктором Івашкевичем у Білорусі, а також із Григорієм Паськом у Росії. Кримінальне переслідування проти журналістів триває в Туреччині.
- 5.** Інші форми правового свавілля, наприклад, позови за дифамацію або непомірно високі штрафи, які призводять майже до закриття ЗМІ, швидко поширюються в деяких країнах. Подібні випадки були нещодавно зареєстровані в Азербайджані, Білорусі, Хорватії, Росії й Україні. Дюжину судових справ було ініційовано проти "Пресспубліка" – видавця найбільшої польської щоденної газети "Ржечпосполіта". Залякування ЗМІ може відбуватися також і під виглядом поліцейських рейдів, податкових перевірок та інших форм економічного тиску.
- 6.** В Україні, за повідомленнями багатьох журналістів і висновками парламентських слухань щодо свободи слова й цензури, президентська адміністрація надсилає ЗМІ інструкції про те, як висвітлювати основні політичні події.
- 7.** У переважній кількості країн СНД національне телебачення – головне джерело інформації для більшості населення, продовжує залишатися державним або перебуває під пильним урядовим контролем. Наприклад, прикрим є той факт, що, незважаючи на чітко висловлені Радою Європи рекомендації органам влади Молдови, а також масові протести на Телерадіо-Молдова минулої весни, новий ухвалений закон про мовлення передбачає багато форм прямого політичного втручання. Подібна ж проблема існує із запропонованим проектом закону про громадське телебачення в Азербайджані.
- 8.** У деяких країнах все ще занадто легко замінити керівників громадських ЗМІ внаслідок примх органів влади.
- 9.** Навіть найбільш розвинуті нові демократії досі стикаються з труднощами в забезпеченні справжнього незалежного громадського мовлення та справжньої рівноваги між урядом і опозицією.
- 10.** У деяких західноєвропейських країнах суди продовжують порушувати право журналістів захищати свої джерела інформації, і це відбувається всупереч практиці Європейського суду з прав людини.
- 11.** Законодавство щодо ЗМІ в деяких з цих країн відстає від часу (наприклад, закон про пресу у Франції датується 1881 роком), і хоча обмежувальні положення більше на практиці не застосовуються, ця практика дає новим демократіям, які не бажають демократизувати своє законодавство про ЗМІ, достатні підстави для виправдання.
- 12.** В Італії потенційний конфлікт інтересів п. Берлусконі як глави уряду та його приватних економічних і медіа-інтересів становитиме загрозу для плюралізму в ЗМІ доти, доки не буде впроваджено надійних гарантій, а також є поганим прикладом для молодих демократій.

13. Концентрація ЗМІ є серйозною проблемою на всьому континенті. Нині в деяких країнах Центральної і Східної Європи дуже невелика кількість компаній володіє майже всією друкованою пресою. Доступ до цифрового телебачення також має тенденцію до високої концентрації.

14. Останні терористичні напади можуть дати привід для впровадження нових обмежень щодо свободи інформації, як наприклад, ухвалені російською Думою поправки до Закону "Про ЗМІ" і Закону "Про боротьбу з тероризмом", які Президент Путін повернув на доопрацювання, використовуючи своє право вето.

15. Отже, Асамблея підкреслює потребу для Ради Європи за допомогою відповідних органів і далі чітко контролювати стан свободи вираження поглядів і плюралізму в ЗМІ на континенті й використати весь свій авторитет задля активного захисту основних стандартів і принципів, включаючи обов'язок журналістів дотримуватися етичних і відповідальних професійних стандартів.

16. У цьому контексті Асамблея закликає Комітет міністрів оприлюднити підсумки процедури моніторингу в галузі свободи вираження поглядів у ЗМІ.

17. Асамблея також пропонує Комітетові міністрів, за потреби, зажадати від усіх європейських держав:

- i) забезпечити, щоб у розслідуванні вбивств журналістів було досягнуто значного прогресу, а виконавців цих злочинів було покарано;
- ii) звільнити всіх журналістів, ув'язнених за їхню законну професійну діяльність, та скасувати закони, за якими журналістів можна притягати до кримінальної відповідальності за свободу вираження поглядів;
- iii) негайно скасувати всі форми правового й економічного свавілля щодо опозиційних ЗМІ;
- iv) переглянути своє законодавство в галузі ЗМІ відповідно до стандартів і рекомендацій Ради Європи й забезпечити його належне впровадження;
- v) переглянути, зокрема, своє законодавство стосовно мовлення й впровадити його з метою забезпечення функціонування справжньої громадської служби;
- vi) скасувати обмеження щодо організації й функціонування приватного телерадіомовлення мовами меншин;
- vii) впровадити судову практику Європейського суду з прав людини стосовно свободи вираження поглядів у своє національне законодавство й забезпечити належну підготовку суддів;
- viii) забезпечити плюралізм медіа-ринку завдяки відповідним антимонопольним заходам, зокрема справедливості в доступі до цифрових радіо- й телевізійних передавальних пристроїв, і використати відповідні міжнародні механізми для того, щоб це мало місце;
- ix) утримуватися від прийняття непотрібних обмежень до безперешкодного поширення інформації на підставі боротьби з тероризмом за умови поваги пункту 2 статті 10 Європейської конвенції з прав людини.

18. Асамблея має й далі тримати під неухильним контролем питання свободи вираження поглядів у ЗМІ у всіх європейських державах. Вона вважає, що потрібна міжнародна координація з метою вжиття негайних заходів у випадку насильства стосовно журналістів і тиску на них.

Рада Європи. Комітет міністрів
Рекомендація Rec (2004) 16

Комітету міністрів країнам-членам щодо права на відповідь у новому медіа оточенні

(Ухвалена Комітетом міністрів 15 грудня 2004 року
на 909-му засіданні заступників міністрів)

Комітет міністрів, відповідно до статті 15Б Статуту Ради Європи,

беручи до уваги, що ціллю Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами з метою захисту та поширення ідей та принципів, які є спільною спадщиною;

згадуючи свою Резолюцію (74) 26 про право на відповідь - позицію особи відносно до преси, умови якої повинні поширюватись на усі медіа;

беручи до уваги, що після прийняття цієї Резолюції відбувся певний технологічний розвиток, що привів до необхідності перегляду цього тексту і адаптації його до сучасної ситуації медіа-сектора в Європі;

згадуючи, що Європейська Конвенція з Транскордонного Телебачення (ETS No. 132) стосується не лише права на відповідь, але й відповідних правових та адміністративних інструментів;

підтверджуючи, що право на відповідь повинно захищати будь-які юридичні чи фізичні особи від поширення неправдивих відомостей щодо цих осіб, які порушують права цих осіб, та, відповідно, вважаючи, що дія даної Рекомендації не повинна розповсюджуватись на поширення думок та ідей;

беручи до уваги те, що право на відповідь є особливо адекватним засобом захисту права у он-лайн середовищі через можливість миттєвого виправлення оскаржуваної інформації та простоту технічного процесу, з якою відповіді зацікавлених осіб можна додати до цієї інформації;

беручи до уваги те, що отримувати інформацію з різних джерел є в інтересах громадськості, так як це гарантує отримання повної інформації;

підтверджуючи, що право на відповідь може бути гарантоване не лише законодавчо, але й через інструменти саморегуляції та кореляції;

наголошуючи, що право на відповідь, не обмежуючи інші методи захисту, є доступним для тих осіб, чиє право на повагу до гідності, честі, репутації та приватного життя було порушено у медіа,

рекомендує урядам-членам дослідити і у разі необхідності запровадити у національному законодавстві чи практиці право на відповідь або інший адекватний механізм захисту, який би дозволяв швидко виправляти неправильну інформацію у он-лайн або оф-лайн медіа відповідно до таких мінімальних принципів, без шкоди іншим можливостям адаптувати використання цих принципів для особливостей кожного типу медіа.

Визначення

Для цілей цієї Рекомендації:

Термін "медіум" відноситься до будь-яких засобів комунікації для періодичного поширення відредагрованої інформації громадськості, он-лайнові або оф-лайнові, такі як: газети, періодичні видання, радіо, телебачення та Інтернет-служби новин;

Мінімальні принципи

1. Рамки права на відповідь

Будь-яка фізична чи юридична особа, незалежно від громадянства або місцезнаходження, повинна отримати право на відповідь або інший адекватний інструмент захисту, що надає можливість відреагувати на будь-яку інформацію у медіа, де представлені недостовірні факти про цю особу і яка порушує її особисті права;

2. Швидкість

Прохання про відповідь повинно бути на ім'я відповідного медіума у розумні короткі строки після публікації оскаржуваної інформації. Оскаржуваний медіум повинен оприлюднити відповідь без жодного запізнення.

3. Вага

Відповідь повинна мати, наскільки це можливо, таке ж значення, яке було надане оскаржуваній інформації, для того щоб вона надійшла до тієї ж громадськості з таким же впливом.

3. Безкоштовність

Відповідь повинна бути оприлюднена безкоштовно для особи, права якої було порушено.

5. Винятки

Роблячи виняток, національне законодавство або практика можуть створити умови, за яких оскаржуваний медіум може відмовити у праві на відповідь у таких випадках:

- ✓ якщо довжина відповіді більша за необхідну для виправлення оскаржуваної інформації;
- ✓ якщо відповідь не обмежується виправленням оскаржуваних фактів;
- ✓ якщо публікація відповіді призведе до дій, за які передбачено покарання, призведе до можливості цивільного позову щодо того, хто надав відповідь, або не відповідатиме стандартам порядності громадськості;
- ✓ якщо вона вважається такою, що порушує захищені законом інтереси третьої сторони;
- ✓ якщо зацікавлена особа не може довести законності свого інтересу;
- ✓ якщо мова відповіді відрізняється від мови, якою було розповсюджено оскаржувану інформацію;
- ✓ якщо оскаржувана інформація є частиною справжнього звіту, оприлюдненого на відкритих сесіях органів державної влади або у суді.

6. Захист ефективного використання права на відповідь

Для захисту ефективного використання права на відповідь медіа повинні оприлюднити ім'я та контактну інформацію особи, якій можна надсилати прохання про відповідь.

З цією ж метою національне законодавство та практика повинні визначати міру, до якої медіа зобов'язані зберігати (розумний період часу) копію інформації або програм, доступних для громадськості, або, принаймні, на період, коли може бути подане прохання додати відповідь, або коли спір розглядається трибуналом чи іншим компетентним органом.

7. Електронні архіви

Якщо оскаржувана інформація є доступною для громадськості у електронних архівах і право відповіді було надано, за можливості потрібно поставити посилання між цими публікаціям для того, щоб привернути увагу користувача до факту того, що первинна інформація була предметом відповіді.

8. Вирішення спорів

Якщо медіум відмовляється оприлюднювати відповідь, або якщо відповідь не оприлюднена таким чином, який би задовольнив особу, чиї права порушено, ця особа повинна мати можливість подати позов до трибуналу або іншого уповноваженого органу для отримання наказу про публікацію відповіді.

Зауважте, при прийнятті цієї Рекомендації Постійний Представник Об'єднаного Королівства та Республіки Словаччина вказали, що відповідно до статті 10.2 с Правил Процедури для засідань заступників міністрів вони залишають за своїми урядами право виконувати чи не виконувати Рекомендацію у тій частині, що стосується онлайн сервісів.

7-а Міністерська Конференція з питань інформаційної політики
Київ (Україна), 10-11 березня 2005
МСМ (2005) 005

Інтеграція та багатоманітність: нові рамки європейської політики щодо медіа та комунікацій

Прийняті тексти

Політична декларація

1 Міністри країн-учасниць 7-ї Міністерської Конференції з питань інформаційної політики (Київ, 10-11 березня 2005 року)

2. Визначили захищати та сприяти просуванню фундаментальних цінностей, що лежать в основі Європейського співтовариства, таких як: права людини, демократія та верховенство права і свобода слова та інформації зокрема.

3. Маючи на меті ствердження важливої ролі медіа у створенні плюралістичної громадської сфери з активною комунікацією в суспільстві,

4. Переконані, що ці цінності та ідеї також потрібно активно просувати в Інформаційному Суспільстві.

5. Переконані, що, враховуючи процес розширення Європейського Союзу, Рада Європи як єдина організація пан'європейського рівня, що працює над людським та демократичним вимірами комунікації, продовжуватиме відігравати основоположну роль в утвердженні цих цінностей та принципів, зокрема встановлюючи мінімальні загальні пан'європейські стандарти у цій сфері.

6. Наголошуючи також на тому, що Рада Європи повинна відігравати основоположну роль в утвердженні взаєморозуміння між людьми з різних культур та релігій як в європейських суспільствах, так і між Європою та іншими регіонами.

7. Згадуючи необхідність захищати незалежність медіа та гарантувати свободу від втручання з боку владних сил.

8. Враховуючи ті важливі зміни, що наразі мають вплив на суспільства, зокрема:

- ✓ збільшення кількості міжнародних конфліктів та хвиля тероризму, що піднімається, які становлять пряму загрозу миру та соціальній стабільності, а також цінностям демократичного суспільства;
- ✓ глобалізація економік та засобів спілкування, міграція та інтенсивність взаємодії між культурами, індивідуалізація стилів життя та трансформація соціальних стосунків, викликана нею;
- ✓ технологічні зміни, які мають фундаментальний вплив на типи соціального спілкування та медіа.

9. Знаючи, що ці зміни можуть мати фундаментальні довготермінові наслідки для національних держав та культурних і національних ідентичностей, соціальної єдності, прав людини та демократії та міжнародні відносини.

10. Зацікавлені у поширенні через засоби комунікації, зокрема аудіовізуальні та медіа програми, того позитивного впливу, який можуть мати деякі з цих змін на прогрес європейських суспільств та особистий розвиток індивідів, що живуть на своїй території, зокрема щодо захисту та поширення прав людини, вільного обігу інформації, ідей та поглядів, плюралізму та різноманітності інформації, доступу до знань та культур, як і взаєморозуміння, яке потрібно поширювати через культурний та релігійний діалоги.

11. Вітають діяльність, яку здійснює Рада Європи у сфері медіа після останньої Міністерської Конференції в Кракові у червні 2000 року.

12. Вирішують прийняти три Резолюції та Програму Дій, які є додатками до цієї Декларації, націлені як на просування свободи вираження, плюралізму та різноманітності комунікаційних послуг та їх змісту, так і на захист

прав людини та найбільш можливого залучення всіх індивідів до участі в Інформаційному Суспільстві.

13. Просять Комітет Міністрів Ради Європи реалізувати Програму Дій. Прийняти Міністерською Конференцією, і для цього відкоригувати мандат Керівного Комітету з Медіа (КММ) таким чином, щоб він повністю дозволив втілити нові інформаційні та комунікаційні технології та, відповідно, змінити його назву на Керівний Комітет з Медіа та Нових Комунікаційних Послуг (КМК).

14. Підкреслюють ту особливу увагу, яку КМК повинно приділити контролю конкретної діяльності, яку проводять уряди країн-членів з метою реалізації трьох згаданих резолюцій, правовим та іншим ініціативам, які можуть розпочати КМК для подальшого впровадження Програми Дій цієї Конференції.

Подальша Резолюція щодо медіа в Україні була прийнята міністрами та подана у кінці цього документа.

Резолюція №1

Свобода вираження та інформації у часи кризи

1. Міністри країн-учасниць 7-ї Міністерської Конференції з питань інформаційної політики (Київ, 10-11 березня 2005 року)

2. Вирішили відповісти на ті виклики, які становлять війни та тероризм для демократій та пошани до свободи вираження та демократії.

3. Підтверджують, що свобода вираження, медіа та інформації повинні поважатися в критичних ситуаціях, оскільки у цих ситуаціях особливо важливим є право громадськості бути поінформованою про дії влади та інших зацікавлених сторін для того, щоб здійснювати громадський контроль.

4. Наголошуючи, що будь-яке втручання у роботу журналістів у таких ситуаціях повинне мати виключний характер та здійснюватись згідно з умовами, визначеними у відповідних інструментаріях із захисту прав людини.

5. Засуджуючи атаки на свободу вираження, вільну журналістську практику та фізичну недоторканність журналістів, які є більш поширеними у часи кризи,

6. Переконані, що коли медіа сприяють розумінню та толерантності, вони можуть запобігти критичним ситуаціям.

7. Підтверджують свою готовність забезпечити повагу до свободи та інформації як головного елементу демократичного та плюралістичного суспільства у часи кризи.

8. Підтверджують свої зобов'язання щодо імплементації стандартів Ради Європи у сфері свободи вираження та інформації у періоди кризи, відповідно до Декларації про свободу вираження та інформації в медіа у контексті боротьби з тероризмом, яку прийняв Комітет Міністрів Ради Європи 2 березня 2005 року, як і Рекомендацію №R (96) 4 щодо захисту журналістів під час конфліктів або неспокою, прийняту Комітетом Міністрів 1996 року.

9. Погоджуються, що журналісти повинні мати змогу без загрози їх безпеці вільно та незалежно повідомляти про кризові ситуації, без жодної можливості обмеження їх прав понад межі, встановлені відповідними міжнародними інструментами;

10. Погоджуються, що безпека працівників медіа залишається важливим питанням, особливо у часи кризи, що вимагає повного та незалежного розслідування усіх справ проти журналістів або медіа та надання відповідної допомоги журналістам та професійним журналістським організаціям у зменшенні тих ризиків, на які наражаються працівники медіа.

11. Погоджуються щодо важливості встановлення нових форм постійних обмінів інформацією та досвідом між урядами та іншими зацікавленими сторонами Європейського рівня щодо наслідків, до яких призвела або може призвести в майбутньому боротьба з тероризмом для свободи вираження та інформації, з метою прийняття всіх необхідних дій для захисту цієї свободи.

12. Погоджуються, що потрібно розвивати співпрацю на Європейському рівні для вирішення ситуацій, коли виникає загроза для безпеки або свободи журналістів країн-членів під час висвітлення ними кризових ситуацій на території інших країн-членів.

13. Погоджуються, що чинні закони та інші нормативні акти, а також законопроекти країн-членів щодо свободи вираження та інформації у період криз мають відповідати принципам, встановленим на європейському рівні.

14. Погоджуються сприяти становленню демократичних принципів, встановлених Радою Європи у сфері свободи вираження та інформації у часи кризи, на міжнародному рівні при обговоренні цього права.

Резолюція №2

Культурна різноманітність та плюралізм медіа у період глобалізації

1. Міністри країн-учасниць 7-ї Міністерської Конференції з питань інформаційної політики (Київ, 10-11 березня 2005 року)

2. Погоджуючись визнати, захищати та сприяти культурній різноманітності як загальній спадщині людства та наголошуючи на важливості культурної різноманітності для реалізації фундаментальних прав та свобод, зазначених в Європейській Конвенції з прав людини.

3. Підтверджуючи важливість плюралізму медіа та редакційної незалежності для повної реалізації свободи вираження та інформації у демократичному суспільстві.

4. Звертаючи увагу на поширення тенденції концентрації медіа-сектора як у Європі, так і в усьому світі, зокрема через глобалізацію економік.

5. Маючи на меті підтримати та сприяти культурній та лінгвістичній різноманітності в медіа, зокрема в інтересах міжкультурного діалогу, та звертаючи особливу увагу на інтереси людей, що належать до груп меншин, і на медіа таких груп,

6. Переконані в необхідності написання міжнародної конвенції щодо захисту різноманітності культурного змісту та мистецького вираження.

7. Звертаючи увагу на те, що для попередження потенційного негативного ефекту концентрації медіа на плюралізм та з огляду на специфіку кожної країни, може бути важливим прийняття певних регулятивних правил для захисту плюралізму та різноманітності в медіа як додаток до загального антимонопольного законодавства.

8. Наголошуючи на необхідності прозорості у медіа-секторі, включно з прозорістю власності, та на важливості моніторингу медіа концентрації на національному та європейському рівнях,

9. Переконані в необхідності європейського голосу в міжнародних форумах при обговоренні питань концентрації медіа на світовому рівні та у можливості Ради Європи зробити внесок у таке обговорення.

10. Звертаючи увагу на те, що Рада Європи як пан'європейська організація, віддана захисту свободи вираження та вільному руху інформації, є адекватною структурою для обміну інформацією та обміном щодо проблем, спричинених концентрацією медіа, регулятивною і іншими реакціями на ці проблеми, як і для вирішення транснаціональних аспектів концентрації медіа в Європі,

11. Переконані в необхідності захисту базових громадських цілей у цифровому просторі, якими є культурна різноманітність та плюралізм медіа.

12. Переконані також в особливо важливій ролі громадського телебачення у цифровому просторі як елемента соціальної цілісності, віддзеркалення культурної різноманітності та базовий фактор для плюралістичного спілкування, доступного усім.

13. Зобов'язуються забезпечити, що гарантії та поширення плюралізму медіа є однією з головних цілей їх національної медіа політики в наступні роки.

14. Погоджуються поширювати культурний обмін та вільний потік інформації, і з цією метою заохочувати випуск та поширення різноманітного наповнення матеріалів у традиційних медіа та через нові комунікаційні послуги, через використання їх архівів включно.

15. Підтримувати роботу, яку здійснює ЮНЕСКО, для прийняття міжнародної конвенції щодо захисту різноманітності культурного змісту та мистецького вираження.

16. Погоджуються, що вільний обіг інформації через кордони повинен супроводжуватись зусиллями поширення медіа плюралізму на національному, регіональному та місцевому рівнях.

17. Погоджуються сприяти доступу до медіа тих осіб, які належать до національних меншин, для поширення толерантності та культурного плюралізму.

18. Підтверджують свої зобов'язання поважати та реалізувати стандарти Ради Європи щодо підтримки та розвитку сильного та незалежного громадського мовлення.
19. Наголошують на важливості політичної, фінансової та робочої незалежності громадських мовників.
20. Визнають важливість забезпечення вільного та універсального доступу до громадських мовників через різні платформи, та потребу надалі зменшувати об'єми громадського мовлення у світлі переходу до цифрового формату.
21. Зобов'язуються забезпечити юридичні, фінансові та технічні умови для того, щоб громадське телебачення змогло ефективно досягнути своїх цілей та, зокрема, зробити внесок у культурну різноманітність та плюралізм медіа.
22. Підтримують взяті на себе зобов'язання у імплементації Рекомендації Комітету Міністрів Rec (2003) 9 щодо дій задля сприяння демократичному та соціальному внеску цифрових мовників та погоджуються інформувати Раду Європи про кроки, зроблені задля реалізації цієї Рекомендації.

Резолюція № 3

Права людини та регулювання медіа і нових комунікаційних послуг в Інформаційному Суспільстві

1. Міністри країн-учасниць 7-ї Міністерської Конференції з питань інформаційної політики (Київ, 10-11 березня 2005 року)
2. Вітаючи технологічний розвиток у сфері комунікацій, які сприяють вільному поширенню інформації всередині країн та через їх кордони і надають людині безпрецедентні можливості для використання права на свободу вираження та інформації, і в той же час вдосконалюють умови для культурного обміну,
3. Мають намір забезпечити, щоб розвиток Інформаційного Суспільства в Європі базувався на повазі до прав людини та верховенстві права через консолідовані дії влади та громадянського суспільства.
4. Підкреслюючи роль, яку може відігравати індустрія нових комунікаційних послуг, використовуючи саморегуляцію та корегуляційні кроки,
5. Переконані, що нові комунікаційні послуги можуть поширити використання людьми своїх прав, зокрема через електронну демократію, та слугуватимуть захисту прав людини через поширення інформації про їх порушення та дозволять швидко реагувати на такі порушення.
6. Наголошують, що швидкість обігу інформації в світі вимагає особливої турботи зі сторони виробників змісту та розповсюджувачів інформаційного продукту, особливо для того, щоб не нанести шкоди людській гідності та правам людини, та особливо меншин.
7. Засуджуючи намагання обмежити доступ громадськості до комунікаційних мереж та їх змісту і втручатися в роботу комунікаційних мереж з мотивів, що суперечать демократичним принципам, та згадуючи, що у Європі будь-які обмеження повинні узгоджуватися зі статтями 8 та 10 Європейської Конвенції з прав людини.
8. Нагадуючи свої зобов'язання створити умови для рівного доступу до нових комунікаційних послуг для всіх людей у їх країнах для сприяння їх участі у громадському житті,
9. Переконані, що професійні медіа продовжуватимуть відігравати важливу роль у формуванні громадської думки, надаючи інформацію, яка була зібрана та опрацьована відповідно до професійних стандартів і з прискіпливою увагою до органів державної влади та інших центрів впливу у суспільстві.
10. Переконані також, що ефективний захист авторських та суміжних прав є важливим фактором для розвитку медіа та нових комунікаційних послуг в Інформаційному Суспільстві.
11. Зважаючи на Декларацію Світового Саміту з Інформаційного Суспільства і підтверджуючи принципи, що містяться в Політичному зверненні від Комітету Міністрів до учасників Саміту.

12. Підтверджуючи своє зобов'язання, відповідно до принципів Декларації про свободу комунікації в Інтернеті, прийняту Комітетом Міністрів 28 травня 2003 року, за умови технічної можливості зняти будь-які перешкоди вільному обігу інформації за допомогою нових комунікаційних послуг,
13. Зобов'язуються забезпечити регуляторні кроки, які країни-учасниці можуть здійснити щодо медіа та нових комунікаційних послуг, що будуть здійснені з метою поваги та сприяння фундаментальним принципам плюралізму та різноманітності, з повагою до прав людини на доступ без будь-якої дискримінації.
14. Зобов'язуються докласти зусиль для забезпечення ефективного та рівного доступу до нових комунікаційних послуг, навиків та знань для усіх, особливо з метою попередити відірваність будь-кого від користування цифровими технологіями та заохотити медіа-освіту для загалу.
15. Зобов'язуються здійснити кроки, які пришвидшать доступ громадськості до офіційних документів щодо дій органів державної влади з використанням нових комунікаційних послуг для того, щоб збільшити прозорість громадського життя та сприяти поширенню демократичного процесу прийняття рішень.
16. Зобов'язуються, беручи до уваги важливість захисту меншин, націлити свої зусилля та співпрацю на зменшення ризиків поширення шкідливої інформації за допомогою нових комунікаційних послуг.
17. Погоджуються в той же час реалізувати особливе заохочення дитячого навчання про медіа, надаючи їм можливість з користю використовувати позитивні аспекти нових комунікаційних послуг та уникнути шкідливої інформації.
18. Зобов'язуються здійснити певні кроки для зупинки використання нових комунікаційних можливостей для поширення змісту, забороненого Конвенцією з Кіберзлочинності та додатковим Протоколом до неї щодо криміналізації дій расистського та ксенофобного змісту, здійснених через комп'ютерні системи.

План дій

Підтема 1 (Свобода вираження та інформації у часи кризи)

1. Переглянути усі прийняті тексти щодо свободи вираження та інформації та ті, що знаходяться на розгляді Радою Європи та іншими організаціями, включно зі ЗМІ та професійними медіа-організаціями та організаціями саморегулювання галузі, з метою вдосконалення там, де це потрібно, європейських стандартів цієї свободи у часи кризи.
2. Дослідити питання, що виникають під час кризи та торкаються права доступу до інформації та приватності з поваги до людської гідності, з метою визначення відповідних європейських стандартів, які можна буде реалізувати через певне регулювання, співпрацю та саморегулювання.
3. Дослідити, які кроки потрібно здійснити на пан'європейському рівні задля забезпечення вільного пересування працівників ЗМІ для висвітлення кризових ситуацій.
4. У діалозі з медіа та іншими зацікавленими сторонами відкрити форум для регулярного розгляду питання прав та обов'язків медіа та умов роботи працівників журналістів у кризових ситуаціях.
5. Заохотити до навчання працівників ЗМІ для забезпечення професійного та незалежного висвітлення кризових ситуацій.
6. Заохотити внесок медіа у міжкультурний та міжрелігійний діалог через таку діяльність, як встановлення мереж обміну інформацією та координація тих ініціатив, які вже існують у цій галузі в Європі.
7. Встановити нагороду для тих медіа, які зробили особливий внесок у справу запобігання конфліктів чи їх вирішенню, встановлення порозуміння та діалогу.
8. Моніторити країни-члени стосовно реалізації текстів щодо свободи вираження та інформації у часи кризи, прийнятих Радою Європи.

Підтема 2 (Культурна різноманітність та плюралізм медіа у період глобалізації)

9. Продовжити моніторинг поширення концентрації медіа в Європі, особливо на транснаціональному рівні, як політичний пріоритет Організації з метою, якщо це стане необхідним, рекомендації певних ініціатив правого або іншого характеру задля збереження плюралізму медіа.

10. Беручи до уваги той факт, що концентрація медіа продовжує збільшуватись у цифровому віці, дослідити подальший вплив цифрового оточення на культурну різноманітність і медіа плюралізм та, якщо необхідно, переглянути Рекомендацію № R (99) 1 щодо кроків сприяння плюралізму медіа.

11. Дослідити також, чи умови, що містяться в Рекомендації № R (94) 13 щодо кроків для поширення прозорості медіа, включно з прозорістю власності, повинні бути переглянуті у світлі нових змін.

12. Переглянути можливі наслідки підготовки ЮНЕСКО міжнародної конвенції про захист щодо захисту різноманітності культурного змісту і артистичної експресії для сфери медіа, і у разі необхідності прийняття спільного пан'європейського підходу до цієї ініціативи для забезпечення того, щоб загальні цінності свободи вираження та інформації і плюралізм медіа були повністю враховані.

13. Дослідити, зокрема, як різні типи ЗМІ можуть брати участь у сприянні моніторингу соціального єднання та інтеграції усіх громад та поколінь.

14. Проводити моніторинг імплементації країнами-членами Рекомендації Кабінету Міністрів Rec (2003) 9 щодо демократичного та соціального єднання цифрового мовлення з метою надання у разі необхідності подальших вказівок щодо реалізації Рекомендації країнам-членам.

15. Дослідити зменшення об'ємів громадського мовлення, у разі необхідності повинен бути розроблений та прийнятий країнами-членами для відповідності з новим цифровим оточенням, та дослідити юридичні, фінансові, технічні та інші умови, необхідні для того, щоб надати можливість громадським мовникам виконати рішення у найкращий можливий спосіб для того, щоб сформулювати юридичні чи інші пропозиції, які можуть бути корисними для цієї мети.

16. Проводити моніторинг реалізації Рекомендації Кабінету Міністрів № R (96) 10 щодо гарантій незалежності громадського мовлення країнами-членами, з метою надання у разі необхідності подальших вказівок щодо гарантій незалежності країнам-членам

Підтема 3 (Права людини та регулювання медіа і нових комунікаційних послуг в Інформаційному Суспільстві)

17. Відкрити періодичний пан'європейський форум для обміну інформацією та позитивним досвідом між країнами-членами та іншими важливими організаціями щодо:

- i) сприяння залучення до Інформаційного Суспільства, між іншим через заохочення доступу до нових комунікаційних послуг відповідно до принципу універсальної послуги громадськості, як визначено у Рекомендації Комітету Міністрів № R (99) 14;
- ii) використовувати принципи та стандарти Ради Європи щодо цифрового оточення.

18. Проводити моніторинг розвитку нових комунікаційних та інформаційних послуг відповідно до захисту авторських та суміжних прав для того, щоб внести необхідні ініціативи, які можуть виявитися необхідними для забезпечення такого захисту і в той же час, забезпечуючи широке розповсюдження робіт та інших матеріалів, що є предметами захисту.

19. Уважно слідкувати за юридичними та іншими змінами зобов'язань щодо змісту матеріалів, доступних у мережі Інтернет і у разі необхідності здійснити кроки, з підготовкою інструкцій включно, щодо ролі та обов'язків посередників та інших акторів мережі Інтернет у забезпеченні свободи вираження.

20. Підтримати кроки щодо сприяння освіти на усіх стадіях та основам використання медіа як частини навчального процесу, що потребує активного та критичного використання усіх медіа, включно з електронними.

21. Розробити стратегії для країн-членів з метою заохочення медіа, особливо громадських мовників, брати на себе дедалі більшу роль у поширенні демократичної участі індивідів, зокрема залучаючи нові інтерактивні технології.

22. Дослідити шляхи збільшення прозорості органів державної влади та заохочення громадського контролю через медіа, згідно з Рекомендацією Rec (2002) 2 про доступ до офіційних документів та роботу електронного уряду, що готується в Раді Європи.

23. Сприяти здійсненню країнами-членами кроків щодо забезпечення спільного на пан'європейському рівні рівня захисту представників меншин від шкідливої інформації в традиційних та нових електронних медіа, і водночас забезпечити свободу вираження та вільний обіг інформації.

24. Проаналізувати, якої міри функції традиційних медіа доповнюються іншими акторами Інформаційного Суспільства, та розробити стратегії таким чином, щоб принципи прозорості, справедливості та поваги до фундаментальних прав використовувались і до нових медіа також.

25. Сприяти обміну інформацією між країнами-членами на пан'європейському рівні щодо розвитку та регулювання нових комунікаційних технологій. Більш того, у цьому контексті дослідити вплив цифрового мовлення на демократію та суспільство.

26. Дослідити також, чи принципи, що містяться в Рекомендації № R (99) 15 щодо кроків по висвітленню медіа виборчих кампаній, потрібно переглянути у світлі розвитку цифрового мовлення та інших комунікаційних послуг.

27. Уважно слідкувати за дотриманням поваги до людської гідності у медіа та нових формах комунікацій, і у разі необхідності здійснювати правові або інші кроки як додаткові для дотримання Декларації постійного Комітету з Міжкордонного Телебачення щодо людської гідності та фундаментальних прав інших.

28. Розглянути ситуацію в країнах-членах щодо законодавства про дифамацію через медіа, з метою, якщо таке буде необхідно, здійснення відповідних кроків для забезпечення відповідності національного законодавства стандартам та практиці Ради Європи.

29. Проаналізувати юридичні аспекти та аспекти безпеки журналістських розслідувань для визначення того, чи потрібно здійснити кроки у демократичному суспільстві на користь цієї форми журналістики.

Резолюція щодо медіа в Україні

1. Міністри країн-учасниць 7-ї Міністерської Конференції з питань інформаційної політики (Київ, 10-11 березня 2005 року),

2. Вітаючи рішення та зусилля України, спрямовані на захист та поширення права свободи вираження та інформації відповідно до статті 10 Європейської Конвенції з прав людини та практики Європейського Суду з прав людини та розвитку правової та регуляторної бази, сприятливої для роботи вільних, незалежних та плюралістичних медіа у країні.

3. Звертаючи увагу на зусилля Ради Європи та за підтримки країн-членів та інших сторін, особливо Європейського Союзу, допомогти в досягненні цих цілей.

4. Відповідно до прохання про справжнє партнерство між європейськими інституціями та Україною, заявленого Україною,

5. Переконані, що співпраця між Україною та Радою Європи у сфері медіа повинна продовжуватись та посилюватись з метою здійснення позитивних змін та консолідації успіхів, особливо щодо правової та регуляторної бази, збільшення плюралізму медіа та їх незалежності, та створення справжньої системи громадського телебачення.

6. Закликають Раду Європи посилити співробітництво з Україною у сфері медіа, особливо щодо узгодження та імплементації нового плану дій для медіа в Україні.

7. Радять країнам-членам Ради Європи та іншим зацікавленим країнам та інституціям активно підтримати реалізацію плану дій для медіа в Україні після його прийняття, особливо через політичну підтримку та відповідні ресурси для його фінансування.

